

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

Драгана Вуковић Војновић

**КОНТРАСТИВНА АНАЛИЗА КОЛОКАЦИЈА
ПРИДЕВ + ИМЕНИЦА И ИМЕНИЦА + ИМЕНИЦА У
КОРПУСУ ТЕКСТОВА ИЗ ОБЛАСТИ ТУРИЗМА НА
ЕНГЛЕСКОМ И СРПСКОМ ЈЕЗИКУ**

докторска дисертација

Београд, 2020.

UNIVERSITY OF BELGRADE

FACULTY OF PHILOLOGY

Dragana Vuković Vojnović

**THE CONTRASTIVE ANALYSIS OF COLLOCATIONS
ADJECTIVE + NOUN AND *NOUN + NOUN* IN THE
CORPUS OF TOURISM TEXTS IN ENGLISH AND
SERBIAN**

Doctoral Dissertation

Belgrade, 2020

УНИВЕРСИТЕТ В БЕЛГРАДЕ
ФИЛОЛОГИЧЕСКИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Драгана Вукович Војнович

**КОНТРАСТНЫЙ АНАЛИЗ КОЛЛОКАЦИЙ
ПРИЛАГАТЕЛЬНОЕ + СУЩЕСТВИТЕЛЬНОЕ
И СУЩЕСТВИТЕЛЬНОЕ + СУЩЕСТВИТЕЛЬНОЕ В
КОРПУСЕ ТЕКСТОВ В ОБЛАСТИ ТУРИЗМА НА
АНГЛИЙСКОМ И СЕРБСКОМ ЯЗЫКАХ**

Докторская диссертация

Белград, 2020.

Подаци о ментору и члановима комисије

Ментор: др Ивана Трбојевић Милошевић, ванредни професор, Универзитет у Београду, Филолошки факултет

Чланови комисије:

Датум одбране:

Изјаве захвалности

Прво желим да се захвалим својој драгој менторки др Ивани Трбојевић Милошевић на подршци и подстицају да коначно уобличим дисертацију.

Захваљујем се својим колегама и руководству Департмана за географију, туризам и хотелијерство, ПМФ, Нови Сад што су ме подржали на овом делу мог животног пута.

Коначно, мојим најмилијима и најдражима хвала на свој њиховој вери, топлини и љубави које су ме водиле и на овом путу. Њима бих посветила речи Марсела Пруста: „Будимо захвални онима који нас чине срећнима; они су шармантни баштовани који чине да наше душе цветају.“

КОНТРАСТИВНА АНАЛИЗА КОЛОКАЦИЈА ПРИДЕВ + ИМЕНИЦА И ИМЕНИЦА + ИМЕНИЦА У КОРПУСУ ТЕКСТОВА ИЗ ОБЛАСТИ ТУРИЗМА НА ЕНГЛЕСКОМ И СРПСКОМ ЈЕЗИКУ

Сажетак

Најужи циљ овог истраживања је да се издвоје колокације типа *придев + именица* и *именица + именица* које су специфичне за језик туризма и могу се окарактерисати као кључне и терминолошке.

Полазни језик анализе је енглески језик, а извршена је контрастивна упоредна анализа два корпуса - енглеског и српског, ради утврђивања сличности и разлика у овој области. Корпуси текстова на енглеском и српском језику из области туризма наменски су формирани за потребе овог рада. Колокације су ексцерпирание путем софтверских алата *TermoStat Web 3.0* и *AntConc* уз додатну мануелну обраду коначних корпуса за анализу. С обзиром на то да је укупан број речи већи у корпусу текстова на енглеском језику, извршена је нормализација фреквенција на 10.000 речи.

Укупни резултати показали су да је у српском пронађено више тзв. кључних терминолошких колокација које су такође имале већу нормализовану фреквенцију. Анализа је показала да постоје сличности и разлике у морфосинтаксичким, семантичким и лексичким особеностима анализираних колокација, као и у тематским областима у анализираним текстовима. Најзначајније разлике примећене су код колокација типа *именица + именица* у два језика, а закључено је да ове колокације, због њихове специфичне лексичко семантичке природе, треба посматрати као целину кроз међусобно лексичко, семантичко и структурно прожимање њихових конституената.

Сматрамо да ће добијени резултати допринети даљем изучавању и систематизацији лексичких колокација у оквиру језика струке у области туризма, у смислу њихових лексичко-семантичких особености и употребе. Даље, може се очекивати и примена резултата и закључака у развоју комуникативних и културолошких компетенција код нематерњих говорника чија је струка туризам. Крајњу примену видимо у изради листе кључних терминолошких колокација у области туризма у енглеском и српском језику.

Кључне речи: контрастивна анализа, колокације, корпусна анализа, енглески језик струке, енглески језик туризма, српски језик, лексичка семантика, интеркултурна комуникација, прагматика.

Научна област: примењена лингвистика

Ужа научна област: контрастивна лингвистика, контрастивна анализа колокација, корпусна анализа

УДК број:

THE CONTRASTIVE ANALYSIS OF COLLOCATIONS *ADJECTIVE + NOUN* AND *NOUN + NOUN* IN THE CORPUS OF TOURISM TEXTS IN ENGLISH AND SERBIAN

Abstract

The purpose of this research is to extract collocations of the type *adjective + noun* and *noun + noun* that are specific to the language of tourism and can be characterized as key and terminological.

Having English as the source language, a contrastive analysis of English and Serbian textual corpora was performed in order to determine the similarities and differences in this field. English and Serbian corpora of texts in the field of tourism were purposely formed for this thesis. Collocations were extracted via the software tools *TermoStat Web 3.0* and *AntConc* with additional manual processing of the final corpora for analysis. Since the total number of words is higher in the English corpus, the frequency was normalized to 10,000 words.

The overall results showed a higher occurrence of the so-called key terminological collocations in the Serbian corpus, which also had a higher normalized frequency. The analysis showed similarities and differences in the morpho-syntactic, semantic and lexical features of the analyzed collocations, as well as in the thematic areas of the analyzed texts. The most significant differences were observed in collocations of the type *noun + noun* in the two languages, and it was concluded that these collocations, due to their specific lexical-semantic features, should be viewed as a whole and through lexical, semantic and structural interweaving of their constituents.

We believe that the obtained results can contribute to the further study and the systematization of lexical collocations within the language for specific purposes in the field of tourism, in terms of their lexical-semantic features and use. Furthermore, the results and conclusions of the thesis can also be implemented in the development of communicative and cultural competencies of non-native speakers who are tourism professionals. Finally, results can also be used for the creation of a list of key terminological collocations in the field of tourism in English and Serbian.

Key words: contrastive analysis, collocations, corpus analysis, English for Specific Purposes, English for Tourism, Serbian language, lexical semantics, intercultural communication, pragmatics.

Scientific field: applied linguistics

Scientific subfield: contrastive linguistics, contrastive analysis of collocations, corpus analysis

UDC number:

Садржај

1. УВОДНА РАЗМАТРАЊА	1
1.1. Увод	1
1.2. Поглавља у дисертацији.....	3
1.3. Предмет истраживања	4
1.4. Циљ истраживања	4
1.5. Методологија истраживања	5
1.6. Корпус - опште напомене	6
1.7. Очекивани резултати и педагошке импликације	6
2. ПРЕТХОДНА КОНТРАСТИВНА ИСТРАЖИВАЊА У СРПСКОМ И ЕНГЛЕСКОМ ЈЕЗИКУ ОД ЗНАЧАЈА ЗА ТЕЗУ	8
3. ЈЕЗИК ТУРИЗМА – КАРАКТЕРИСТИКЕ И АНАЛИЗА	14
3.1. Семиотички аспекти језика туризма	15
3.2. Реторика туризма	17
3.3. Језик туризма као језик струке	20
4. КОЛОКАЦИЈЕ – ДЕФИНИЦИЈЕ, КЛАСИФИКАЦИЈА И ЗНАЧАЈ	22
4.1. Уводне напомене о колокацијама	22
4.2. Дефинисање колокација	25
4.2.1. Лексички и семантички приступи проучавању колокација	28
4.2.2. Фразеологија и тумачење колокација	31
4.2.3. Проучавања колокација са педагошког аспекта	34
4.2.4. Луисов лексички приступ (<i>The Lexical Approach, Michael Lewis</i>)	35
4.2.5. Електронски корпус и корпусна лингвистика	36
4.2.5.1. Примена неких софтверских алата у анализи вокабулара у језику струке	39
4.3. Третман колокација у једнојезичним речницима енглеског језика	40
4.4. Проучавање колокација у енглеском и српском језику на нашим просторима	45
4.5. Радна дефиниција лексичких колокација	48
4.6. Критеријуми за предвиђање и класификацију колокација	48
4.6.1. Подела колокација	50
4.6.2. Подела енглеских колокација са освртом на језик туризма	52
5. АНАЛИЗА КОРПУСА И ДИСКУСИЈА РЕЗУЛТАТА	55
5.1. Корпус	55
5.2. Методологија анализе корпуса – опште напомене	56
5.3. Методологија анализе корпуса на енглеском језику	56
5.4. Методологија анализе корпуса на српском језику	60
5.5. Колокације у корпусу текстова из области туризма на енглеском језику (ЕКТ)	63
5.5.1. Класификација и анализа колокација <i>придев + именица</i> у ЕКТ	67
5.5.2. Класификација и анализа колокација <i>именица + именица</i> у ЕКТ	71
5.6. Колокације у корпусу текстова из области туризма на српском језику (СКТ)	74
5.6.1. Класификација и анализа колокација <i>придев + именица</i> у СКТ	84
5.6.2. Класификација и анализа колокација <i>именица + именица</i> у СКТ	88
5.7. Сличности и разлике у енглеском и српском језику – дискусије и закључци	91
6. ЗАКЉУЧАК	93
7. КОРПУС – ДОДАЦИ	96
8. ЛИТЕРАТУРА	134

Листа табела:

Табела 1. Кореспонденција у српском језику за енглеске колокације типа <i>придев + именица</i> према Ђорђевић (Ђорђевић 1989).	11
Табела 2. Кореспонденција у српском језику за енглеске колокације типа <i>именица + именица</i> према Ђорђевић (Ђорђевић 1989).	11
Табела 3. Кореспонденција у српском језику за енглеске фразе типа <i>партицип (адјективал) + именица</i> према Ђорђевић (Ђорђевић 1989).	12
Табела 4. Колокације за одреднице <i>beach</i> и <i>luxurious</i> пронађене у водећим речницима енглеског језика.	43
Табела 5. Примери граматичких колокација у енглеском језику туризма.	52
Табела 6. Подела лексичких колокација у енглеском језику туризма (Прилагођено из извора: Vuković-Vojnović 2011).	53
Табела 7. Општи подаци о прикупљеном корпусу.	56
Табела 8. Најфреквентније кључне колокације у ЕКТ.	64
Табела 9. Укупан број кључних термилошких колокација типа <i>придев + именица</i> у корпусу ЕКТ.	68
Табела 10. Најфреквентнији кључни придеви у колокацијама у корпусу ЕКТ.	68
Табела 11. Укупан број кључних термилошких колокација типа <i>именица + именица</i> у корпусу ЕКТ.	72
Табела 12. Најфреквентније кључне именице у ЕКТ које су се нашле у улози секундарног колката, модификатора.	73
Табела 13. Најфреквентније кључне колокације у СКТ.	75
Табела 14. Укупан број кључних термилошких колокација типа <i>придев + именица</i> у корпусу СКТ.	84
Табела 15. Најфреквентнији кључни придеви у колокацијама у корпусу СКТ.	85
Табела 16. Укупан број кључних термилошких колокација типа <i>именица + именица</i> у корпусу СКТ.	88
Табела 17. Најфреквентније кључне именице у улози примарног колката у колокацијама типа <i>именица + именица</i> у корпусу СКТ.	90

Листа слика:

Слика 1. <i>The Concept of Collocation</i> (преузето из Mel'čuk 1998: 30).	33
Слика 2. Пример различитих регистара у електронском корпусу CORE.	38
Слика 3. Број пронађених примера колокације <i>stunning scenery</i> према врсти регистра у корпусу CORE.	38
Слика 4. Број пронађених примера колокације <i>stunning scenery</i> у делу регистра Информативни описи у корпусу CORE.	39
Слика 5. Број пронађених примера колокације <i>stunning scenery</i> у општем корпусу BYU-BNC.39	
Слика 6. Приказ дела табеле са одабраним кључним колокацијама у програму <i>TermoStat. Web 3.0</i> излистаних на основу критеријума специфичности.	57
Слика 7. Резултат претраге за 1 колокат улево уз облик за једину именице <i>beach</i> у софтверу <i>AntConc</i>	58
Слика 8. Резултат претраге за 1 колокат улево уз облик за множину именице <i>beach</i> у софтверу <i>AntConc</i>	58
Слика 9. Резултат претраге за конкорданцу колокације <i>sandy beach</i> у софтверу <i>AntConc</i>	59
Слика 10. Извод из речника за <i>à la carte</i>	60
Слика 11. Претрага за реч <i>плажа</i> у <i>AntConc</i> софтверу.	61
Слика 12. Претрага за 1 колокат улево уз именицу <i>хотел</i> у софтверу <i>AntConc</i>	62
Слика 13. Конкорданца за предлог у испред именице <i>хотел</i>	62

1. УВОДНА РАЗМАТРАЊА

1.1. Увод

Заинтересованост за ову тематику произашла је из дугогодишњег искуства у раду са студентима у оквиру наставе страног језика струке на Департману за географију, туризам и хотелијерство, Природно-математичког факултета у Новом Саду. Настава страног језика струке за студенте основних академских студија на модулима туризам, ловни туризам, хотелијерство и гастрономија организована је кроз обавезне једносметралне предмете Енглески језик у туризму А1, Енглески језик у туризму А2, Енглески језик у туризму Б1 и Енглески језик у туризму Б2 са посебним освртом на стручну терминологију, специфичне речи и изразе на сваком појединачном нивоу у складу са потребама и могућностима студената. Поред овога, кроз интензивну сарадњу са колегама којима преводим или лекторишем научне и стручне радове, промотивне материјале, као и кроз комуникацију са страним колегама током организовања конференција из области туризма и слично, развила сам посебно интересовање за специфичности дискурса у туризму, како са лингвистичко-структуралног аспекта, тако и са аспекта специфичног вокабулара, семантике и прагматики, као и посебне семиотике језика туризма.

На основу дугогодишњег рада у настави на већ поменути предметима, увидом у бројне уџбенике страних издавача за учење енглеског језика у области туризма и угоститељства, као и праћење стручне литературе посвећене овој тематици, како у области туризма тако и у области примењене лингвистике и методике, дошло се до неколико закључака које су узете за као основ за формулисање хипотезе овог докторског рада.

Прво, примећено је да се о језику туризма може говорити као о посебном дискурсу, са својим специфичностима и особеностима како у области лингвистичко-структуралних израза који су заступљени, преко специфичности писаних и говорних форми, као и вокабулара, а нарочито је наглашено присуство идиоматских израза и колокација које је неопходно посебно обрађивати у настави.

Друго, увидом у одређени сегмент текстова из ове области – пре свега у промотивном жанру кроз туристичке брошуре, интернет сајтове туристичких агенција и организација, туристичке часописе, путописне блогове и слично, примећују се одређени специфични елементи стила, избора речи и израза ради стварања позитивног утиска на примаоце порука.

Треће, важност ових израза је посебно наглашена у материјалима за учење језика туризма и хотелијерства, где се посебна пажња посвећује обради и усвајању нових речи и њиховом комбиновању са другим речима, најчешће се ради о колокацијама које могу бити мање или више затворене. Типови колокација *придев + именица*, као и *именица + именица*, нарочито се издвајају приликом анализе описа одређене дестинације, хотелских услуга, јела и слично, било у туристичким брошурама или у туристичкој штампи и писаним или електронским медијима.

Опште узевши, значај колокација у језику се може посматрати из две различите перспективе. Један начин је кроз проучавања лексикона и корпуса, а од нарочитог је значаја за језичка проучавања која су у вези са израдом електронских корпуса и поређења језичких система два или више језика. С друге стране, колокације заузимају важно место у тестирању познавања страног језика и обично се везују за више нивое знања страног језика. Међу првим утемељивачима теорије о колокацијама налазе се Палмер (Palmer 1933) – са фразеолошког аспекта и Ферт (Firth 1957; 1957a) – са фреквенцијског аспекта, који су први уочили да постоји одређена организованост више речи у групу која функционише као једна јединица коју би требало проучавати и учити као интегралну целину.

Проучавања лексикона и корпуса показала су да је ментални лексикон *ученика* много већи него што се раније мислило и да се он пре свега састоји од вишечланих израза, а не од

појединачних речи. Показало се да у већини случајева говорници матерњег језика користе неку врсту фразеолошког изражавања, а не слагања појединачних речи, а управо фразеолошка проучавања указују на бројне проблеме приликом састављања речника. Велики фразеолошки део корпуса обухвата и колокације, а неке колокације су ограничене на посебне делове лексикона, односно специјализоване корпусе и жанрове.

Проучавања која се тичу питања нивоа учења страних језика и тестирања знања страних језика у великој мери ослањају се и на тестирање обима фонда речи и израза, нарочито на вишим нивоима учења. Приликом тестирања вокабулара доста се пажње посвећује колокацијама у најширем смислу, јер колокацијско знање доприноси адекватнијој и флуентнијој употреби језика, помаже ученицима страног језика да се изражавају природније, течније и прецизније, да проширују своје знање страног језика новим изразима и стварају реченице које личе на говор изворних говорника тог језика. Значај колокација препознат је од стране комисија за израду међународних тестова страног језика и чине значајан део тестирања фонда речи и одређивања језичког нивоа страних говорника.

Коначно са педагошког аспекта, проучавање колокација је за наставника страног језика струке важно јер њихово дефинисање, класификовање и одређивање њихове фреквенције помаже у одабиру и креирању листе речи и израза који ће се обрађивати у настави енглеског језика струке (Vuković-Vojnović 2011). С друге стране, то помаже и наставнику и ученику у систематизацији самог лексичког фонда у енглеском језику струке, а добијају се већ готове комбинације које се као такве усвајају и после се могу адекватније употребити. У језику туризма ова сазнања могу допринети ефикаснијој и ефектнијој комуникацији са иностраним клијентима у сврху туристичке промоције.

Намеће се и питање значаја контрастивног приступа приликом изучавања колокација. Сматрамо да је контрастирање важно јер препознавање сличности и разлика у колокацијама у матерњем језику и међусобно повезивање тог знања, могу имати позитиван утицај на усвајање ових израза код одраслих полазника, посебно у језику струке. Приступи настави и учењу нових речи у страном језику пролазило је кроз различите фазе током развоја методике и педагогије учење страног језика. Лајтбоун и Спада (Lightbown & Spada 2000) полазе од становишта да ученици, без обзира на узраст, када почињу да уче неки страни језик већ имају усвојен бар један језик (свој матерњи језик) и то им представља претходно знање у учењу страног језика. Међутим, некада ова врста контрастирања може да отежа учење, а некада и унапређује учење страног језика. Мишљења смо да је на вишим нивоима учења страног језика струке код студената и одраслих полазника корисно поређење са матерњим језиком, на пример код колокација које немају преводне еквиваленте у матерњем језику.

Коуди (Coady & Huckin 1997) разликује неколико кључних фаза у ономе што назива *vocabulary instruction continuum* и у оквиру тог континуума налази се један распон различитих приступа учењу нових речи у страном језику. На једном крају може се наћи приступ који подразумева тзв. *сам контекст* (енгл. *Context Alone*) у оквиру којег није потребно директно подучавање вокабулара него се учење нових речи дешава случајно током дужих активности читања или слушања. То се надовезује на Крашена (Krashen 1989) који сматра да читање текстова у већем обиму који подразумевају да ниво тежине текста буде нешто нижи од оног који се учи, доводи до тога да ученици успутно (енгл. *incidentally*) усвајају нове речи, пошто су дужи период изложени читању текста на страном језику. Ипак, да би таква метода давала резултате, потребна је одређена база претходног знања тог језика да би се могло успешно учити из контекста. Нешто даље у континууму је *стратегија подучавања* (енгл. *strategy instruction*) где је важан контекст, али сматра се да ученик не може самостално да усвоји велики број нових речи само кроз читање и слушање него је потребно применити и неке директне стратегије учења нових речи. То могу, на пример, бити технике асоцијација, анализа грађе речи, префикса и суфикса, техника кључних речи, и др.

Корак даље у овом приступу прави Нејшн (Nation 2007) који уз стратегију подучавања додаје и стратегију развоја вокабулара (енгл. *vocabulary development*). Овај аутор сматра да већ

у раној фази учења страног језика треба применити експлицитно подучавање одређених речи, нарочито ако се ради о академском страном језику или страном језику струке. Он је заговорник употребе листе речи које треба добро савладати у што ранијој фази учења, што полазницима олакшава успутно учење у току активности читања или слушања. Коуди сматра (Coady & Huskin 1997: 279) да те речи треба научити до нивоа аутоматизма.

Нејшн (Nation 2007: 328) наглашава зашто је, из угла учења вокабулара, неопходно посветити један део истраживања колокацијама. Према овом аутору, да бисмо одабрали колокације којима треба посветити пажњу приликом учења страног језика, потребно је доћи до сазнања о томе:

- а) које колокације су веома фреквентне
- б) које колокације су непредвидиве, а састављене су од веома фреквентних речи
- в) које су уобичајене шеме колокација, којима би се посветила посебна пажња
- г) које колокације су мање фреквентне, и њих уврстити у речнике колокација да би се олакшало њихово учење.

1.2. Поглавља у дисертацији

Прво поглавље бави се стављањем предмета и циљева истраживања у одређени шири контекст. Затим се дефинишу ужи циљеви, предмет и методологија истраживања, као и очекивани резултати, педагошке импликације и могуће смернице за даљи рад.

У другом поглављу даћемо краћи преглед претходних релевантних истраживања из области контрастивне анализе, са посебним освртом на контрастивна истраживања колокација у енглеском језику у поређењу са другим европским језицима, као и на нашим просторима, где су аутори поредили колокације у енглеском језику са колокацијама у српскохрватском, односно српском. Ту ћемо се укратко осврнути и на проучавања која се тичу потребе за интегрисањем контрастирања страног језика са матерњим у оквирима наставе страних језика, а нарочито у раду са одраслим полазницима који савладавају страни језик струке.

У трећем поглављу бавимо се особинама језика туризма у оквиру уже области туристичких промотивних текстова који имају за циљ да привуку потенцијалне туристе да посете одређено туристичко место или дестинацију. По својим особинама, језик туризма, као језик маркетиншке промоције, следи и нека од правила језика јавног оглашавања, тзв. *адвертајзинга* (енгл. *advertising*), а има и неке своје специфичности које су од значаја и за нашу анализу колокација у овој области. Да бисмо у потпуности схватили значај и улогу ових колокација, потребно је осврнути се на семиотику језика туризма.

Четврто поглавље посвећено је колокацијама, од самих почетака њиховог проучавања у енглеском језику, потпомогнуто руском традиционалном школом фразеологије, све до новијих приступа заснованих на електронским корпусима. У овом поглављу прво се дефинишу колокације, уз преглед литературе и различитих приступа њиховом проучавању – од лексичког и семантичког приступа, преко когнитивног, фразеолошког и коначно педагошког приступа, као и проучавања колокација са аспекта корпусне лингвистике. Даље ћемо приказати какав је третман колокација у доступним енглеским једнојезичним речницима. После тога следи преглед литературе која се бави проучавањем колокација на нашим просторима, са посебним освртом на страни језик струке. У последњем сегменту овог поглавља бавимо се критеријумима за предвиђање и класификацију колокација.

У петом поглављу представимо спроведено истраживање кроз анализу корпуса и дискусију резултата. Овде ће се прво резимирати методологија истраживања, прикупљање корпуса и сама анализа. Дискусија и анализа биће представљене кроз класификацију тражених колокација у корпусу на енглеском језику и у корпусу на српском језику. Извршиће се упоредна контрастивна анализа два корпуса и то квантитативна - фреквенцијска и квалитативна анализа, а продискутоваће се и сличности и разлике међу њима. По потреби, као контролна референтна

тачка, добијени резултати биће упоређени са резултатима из електронских корпуса доступних на интернету, или у речницима колокација.

Шесто поглавље посвећено је завршним закључцима о теоријском и практичном делу рада.

У седмом поглављу дате су класификоване колокације из оба корпуса.

Осмо поглавље представља преглед релевантне литературе.

1.3. Предмет истраживања

Предмет истраживања у овој докторској дисертацији су колокације типа *придев + именица*, као и *именица + именица* у језику туризма. Ужа област интересовања су колокације у којима је чвор колокације *именица*, а колокати могу бити *придеви* и *именице* које су у атрибутивној функцији, ако гледамо површинску синтаксичку структуру. Семантички гледано, интересују нас првенствено описни или квалитативни придеви који значе „имати неку особину“, али и класификативни придеви који значе „бити у вези са“ (Ђорђевић 1989: 504). У случају колокације *именица + именица*, први колокат је адјективал у атрибутивној функцији, описни или класификативни. У енглеском језику, адјективал у атрибутивној функцији по правилу стоји испред именице, иако постоје неки изузеци, а овде ћемо навести само неке (Ђорђевић 1989: 521):

а) уколико се ради о именичкој, предлошкој фрази која значи меру (нпр. *a room large enough*)

б) уколико је испред придева одређени члан (нпр. *Alfred the Great*)

в) ако се модификују неодређене и одричне заменице (нпр. *anything beautiful*)

г) придеви са глаголским значењем у комбинацији са суперлативом, прилогом *only* или редним бројем (нпр. *only solution imaginable*)

д) координирани описни придеви да би се нагласиле те особине (нпр. *a writer both witty and wise*)

ђ) позајмљенице из француског језика (нпр. *President Elect*)

е) примери из књижевности (нпр. *time immemorial, mother dear*)

ж) адјективални партиципи (нпр. *problem involved*)

з) супротни придеви у координацији (нпр. *through thick and thin*)

Слична ситуација је и у српском језику (Ђорђевић 1989: 551-554) што се тиче положаја придева. Уколико се у нашој анализи корпуса, неки од ових случајева покажу изузетно значајним, биће посебно описани. С друге стране, код колокација типа *именица + именица* у српском језику могу се очекивати другачије особености, о чему ће касније бити речи приликом анализе корпуса.

Такође у енглеском језику, функцију адјективала често имају и садашњи и прошли партиципи испред именице, и овакве фразе изгледају као колокације *придев + именица*, те ће тако бити и третиране у овом истраживању уколико се њихова фреквенција и статистика покаже значајном у анализираним корпусима.

Полазни језик анализе је енглески језик, а извршиће се контрастивна упоредна анализа два корпуса - енглеског и српског ради утврђивања сличности и разлика у овој области.

1.4. Циљ истраживања

Најужи циљ истраживања је да се издвоје колокације које су специфичне за језик туризма и могу се окарактерисати као терминолошке. Сматрамо да ће добијени резултати

допринети даљем изучавању лексичких колокација у оквиру језика струке у области туризма, у смислу њихових лексичко-семантичких особености и употребе. Поред овога, један од циљева је педагошке природе пошто се резултати могу применити и у настави језика струке за студенте туризма, тако што ће им се указати на кључне термилошке колокације које су пронађене у пракси, као и на сличности и разлике у енглеском и српском језику. То би даље допринело систематичнијем приступу колокацијама и њиховом усвајању у језику струке, пре свега у смислу развијања комуникативних компетенција у енглеском језику код нематерњих говорника којима је туризам шира област њихове будуће или садашње професије. Трећи циљ би могао бити израда листе кључних и термилошких колокација у области туризма у енглеском и српском језику.

Приликом анализе корпуса покушаћемо одговорити на следећа истраживачка питања:

а) Које су најчешће лексичке колокације типа *придев + именица* и *именица + именица* које се јављају у анализираним корпусима у енглеском и српском језику туризма?

б) Које су особености ових колокација у смислу морфосинтаксичких и семантичких карактеристика?

в) Како можемо класификовати ове колокације у тематско-функционалне групе (нпр. опис знаменитости, опис природе, практичне информације и сл.)?

г) У којој мери постоје сличности и разлике међу колокацијама у ова два језика, као и утицај једног језика на други, пре свега из смера од енглеског ка српском језику?

г) Како се ови резултати могу употребити у настави енглеског језика струке на факултету, ради бољег препознавања важних колокација и њиховог усвајања?

д) Истражиће се и ваљаност израде листе колокација и речника који би помогли да се избегну грешке у употреби одговарајућих колокација у контексту језика туризма.

1.5. Методологија истраживања

Ужа тематска област овог истраживања је у оквирима примењене лингвистике и контрастивних истраживања, а још специфичније, узета је област језика струке (туризам). Грађа за анализу сачињена је од два упоредна корпуса тако да су методе анализе делом преузете и из корпусне лингвистике. Методологија истраживања представља комбинацију квантитативног и квалитативног истраживања. Поред релевантних квантитативних приказа колокација, истраживање ће бити и квалитативно – уз дескриптивну и контрастивну анализу два упоредна корпуса.

Примениће се контрастивна анализа два упоредна корпуса – у енглеском и српском језику са укупним бројем речи од 186.070, прикупљена са званичних интернет презентација туристичких организација и агенција из Велике Британије и Србије. Полазни језик у анализи ће бити енглески језик, а добијени резултати из анализе корпуса текстова на енглеском језику биће референтни подаци са којима ће се упоредити резултати добијени у српском језику.

Прво ће се затечено стање у корпусу пописати, описати и класификовати, упоређиће се релативне фреквенције пронађених колокација, а затим ће се издвојити сличности и разлике у енглеском и српском језику и импликације за даља истраживања и педагошки рад. Поред овога урадиће се контролна анализа колокација у енглеском језику на електронском корпусу, пре свега ће се користити *Британски национални корпус* (енгл. *BNC - British National Corpus*) који је бесплатно доступан на интернету, затим у специјализованом онлајн корпусу (енгл. *CORE - Corpus of Online Registers of English*), а по потреби ће се користити и примери из речника *Oxford Collocations Dictionary for Students of English* чији су уредници Дигнен, Краутер и Лиа (Dignen, Crowther, Lea 2002).

У складу са задатим циљем и предметом истраживања, сами поступци подразумевају следеће кораке:

- а) преглед и анализа особености језика туризма са социолингвистичког и педагошког аспекта
- б) разматрања теоријских и примењено-лингвистичких приступа у опису и анализи колокација у енглеском и српском језику
- в) попис затеченог стања у одабраним корпусима, опис и класификација
- г) посебан осврт на значај и важност одређених типова колокација, њихово усвајање и примену у енглеском језику струке у области туризма.

1.6. Корпус - опште напомене

Грађа за ову анализу ће се ексцерпирати из произвољно прикупљеног корпуса састављеног од електронских текстова на енглеском и српском језику који су копирани са вебсајтова националних туристичких организација Велике Британије и Србије, као и са вебсајтова по једне водеће путничке агенције у Великој Британији, односно Србији.

Детаљни приказ анализе корпуса као и опис корпуса дат је у петом поглављу.

По потреби ће се консултовати контролни корпус за пронађене колокације у енглеском језику који је полазна тачка ове анализе, а чиниће ће га електронска верзија Британског националног корпуса (BNC) и Корпуса онлајн регистара енглеског језика (CORE), који су детаљније представљени у поглављу о колокацијама, као и други речници доступни онлајн, а који су наведени у прегледу литературе.

Контролни корпус за пронађене колокације у српском језику је Корпус савременог српског језика на Математичком факултету Универзитета у Београду, уколико се укаже потреба.

1.7. Очекивани резултати и педагошке импликације

Очекује се да ће резултати анализе корпуса показати да језик туризма поред колокација које су део и општег језика обилује колокацијама које су специфичне, јер се њима жели створити позитиван имиџ неке дестинације, са циљем привлачења посетилаца, гостију, туриста, као и колокацијама које су у вези са специфичном природом језика туризма као језика специфичне струке. Може се очекивати да ће се код проучаваних колокација типа *придев + именица* и *именица + именица* издвојити одређене тематске целине по томе шта описују: географске одлике неког поднебља, неке историјске референце, опис туристичког места, опис туристичких атракција, опис доступних активности, опис хотелских услуга и начина исхране, опис културних специфичности поднебља, промоција одређених културних вредности датог поднебља. Даље се може очекивати да ће изврстан мањи број кључних термина бити преузет из неког страног језика и адаптиран успешније или мање успешно у дати корпус. За енглески корпус за очекивати су речи које су ушле из француског језика, а у српском корпусу речи које су ушле из енглеског језика и то често у потпуно непромењеном облику. У српском језику се такође очекује извесна група речи са префиксоидима типа *екстра*, *мини*, *еко*, *етно* и сличним који имају улогу непроменљивог придева. Још једна карактеристика која ће евентуално бити примећена је разлика у одређеним културолошким и природним вредностима које ће бити промовисане у енглеском, односно српском корпусу.

Коначно сматрамо да ће добијени корпус заправо садржати комбинације које нису честе у општем корпусу, али су важне за усвајање вокабулара у енглеском језику туризма, тако да им треба посветити посебну пажњу, што значи да их је потребно циљано проучавати у настави енглеског језика струке. У ту сврху може се применити директна обрада у настави (енгл. *direct teaching*) и вођено учење, али се студенти могу подучити одређеним техникама учења

вокабулара како би и сами могли да савладавају колокације. Исто тако корисно је студенте подучити како да користе онлајн алате за анализу корпуса и детектовање кључног вокабулара у области туризма. На тај начин се развија активно учење и аутономија ученика, а и проширује се знање о употреби специјализованог вокабулара у контексту.

2. ПРЕТХОДНА КОНТРАСТИВНА ИСТРАЖИВАЊА У СРПСКОМ И ЕНГЛЕСКОМ ЈЕЗИКУ ОД ЗНАЧАЈА ЗА ТЕЗУ

Шездесетих година прошлог века порасло је интересовање за утицај матерњег језика на учење страног језика, што доводи до развоја *контрастивне анализе* (енгл. *Contrastive Analysis*). Појавили су се нови појмови као што су *језички трансфер* (енгл. *language transfer*) – и то позитиван и негативан трансфер. Као што истиче Елис (Ellis 1985: 7), трансфер се може јавити на више начина, ученици, на пример, могу да изврше трансфер правила из матерњег језика у страни или чак да избегавају правило у страном језику ако то правило не постоји у матерњем језику.

За изворне говорнике неког језика колокације углавном не представљају проблем и они их природно усвајају и користе, могло би се рећи да имају „осећај“ за то да ли је нека комбинација исправна или не. С друге стране, они који уче неки страни језик немају ту способност и морају се усмерити на циљано савладавање одређених колокација у страном језику. Матерњи језик може помоћи уколико у њему постоји иста комбинација речи, па долази до позитивног трансфера, али може и одмоћи уколико одређена комбинација не постоји у матерњем језику. Стога су бројна контрастивна проучавања колокација у енглеском језику мотивисана наставом енглеског као страног језика, као и питањем утицаја матерњег језика на избор колоката, нарочито на погрешке приликом креирања колокација. Да би се могле генерализовати овакве грешке приликом употребе страног језика, потребно је вршити анализе и поређења на великим електронским корпусима, нарочито пошто су проучавања усвајања страних језика указала на чињеницу да се учење и усвајање одвија на различите начине код различитих полазника, односно ученика, кроз различите примене стратегија и стилова учења.

Контрастивна анализа је уз теорију превођења и анализу грешака део контрастивне лингвистике која се бави поређењем два или више језика да би се утврдиле сличности и разлике између њих, што се може вршити у „теоријске, дескриптивне или практичне сврхе“ (Bugarski 1990: 59). Теорија превођења и анализа грешака не дају дубљи увид у системе поређених језика, него се баве неким мањим сегментом у оба језика. С друге стране, контрастивна анализа омогућава системско поређење два језика, при чему она може бити једносмерна, када се најчешће полази од једног језика који се посматра и описује кроз систем другог језика, или се ради упоредна анализа на основу неког дефинисаног феномена или на основу неког заједничког обележја, и паралелно се тражи његова реализација у поређеним језицима (James 1980; Đorđević 2004: 2-3; 54).

Историјски гледано, контрастивна анализа развија се под окриљем наставе страних језика, а један од првих заговорника значаја контрастивне лингвистике за наставу и учење страних језика био је амерички лингвиста Роберт Ладо који је објавио 1957. књигу *Linguistics across Cultures: Applied Linguistics for Language Teachers* у којој је први говорио о поређењу два језика у циљу лакшег учења страног језика и објаснио модел контрастивне анализе (*CA – Contrastive Analysis*). Циљ овог дела био је да оспособи наставнике да смислено врше научно заснована поређења између енглеског језика и матерњег језика ученика, како би им олакшали учење енглеског језика, јер је аутор сматрао да појединци који уче страни језик неминовно пореде његове елементе, сличности и разлике са матерњим језиком, а то може да отежа или олакша учење страног језика (Lado 1957: 2; 215). Појам контрастивне лингвистике као методе да се поређењем два језика укаже ученицима на њихове разлике које би могле стварати потешкоће у учењу страног језика објашњава у свом делу *Language Teaching* из 1964. године.

Контрастивна анализа касније проширује своју примену, па тако Бугарски наводи да језици који се пореде често немају повезаност, али сви имају своју структуру и та структура подлеже контрастивном истраживању сличности и разлика између њих са крајњим циљем лингвистичке типологије (Bugarski 1996: 72). Наглашено педагошко интересовање у почетку развоја контрастивне лингвистике прераста у теоријско-методолошка проучавања у сврху како

типолошких тако и општелингвистичких проучавања, а не пореде се више само језичке структуре, него и функције, као и одређени варијетети истих језика (Bugarski 1990: 86-87).

Као што наводи Банс (Bahns 1993), контрастно проучавање колокација помаже предавачима страних језика струке да сузе одабир колокација које ће савладавати са ученицима. Није потребно инсистирати на учењу оних лексичких колокација које имају директне преводне еквиваленте. Највеће потешкоће у бирању правих комбинација речи у колокацијама настају када се оне разликују од матерњег језика, пошто ученик не може да предвиди колокациони потенцијал одређених речи.

Проучавања колокација у другом или страном језику често укључују истраживања која се баве тзв. техникама елицитације (енгл. *elicitation techniques*), као што су нпр. тестови превођења и допуне слободног избора (енгл. *cloze*), као што је случај код аутора Банс и Елдо који проучавају колокације типа *глагол + именица* (Bahns & Eldaw 1993). Банс и Елдо су испитивали потешкоће са којима се сусрећу изворни говорници немачког језика у препознавању колокација у енглеском језику, а закључили су да ни напредни говорници енглеског као страног језика не могу увек лако да предвиде одговарајуће колокације (Bahns & Eldaw 1993: 102).

Други начин тестирања знања колокација у страном језику је кроз питања вишеструког избора (енгл. *multiple choice*), допуњавање израза или реченица (енгл. *gap filling*) и она која тестирају продукцију (енгл. *productive data*). Кроз последње поменути начин тестирања колокација најчешће се проучава употреба колокација у страном језику у писаним формама код неизворних говорника, било да се ради о задатим темама за есеје или слободном писању. Најзначајнији примери оваквих проучавања су код ауторке Грејнцер која проучава колокације типа *прилог + придев* и Хауарта који проучава колокације типа *глагол + именица* (Granger 1998; Howarth 1998). Грејнцерова (1998) је своје истраживање спровела на одабраним текстовима из електронског корпуса, а изабране колокације је груписала у три групе: оне које користе искључиво изворни говорници енглеског језика, оне које користе искључиво неизворни говорници и оне које користе и једни и други. Испитаници су имали задатак да се изјасне колико су им вероватне одређене комбинације, као и за које су несигурни. Хауарт (1998) је анализирао колокације типа *reach a conclusion* или *arrive at a decision* на електронском корпусу радова изворних говорника (укупно 58.000 речи) и на корпусу од 10 есеја написаних од стране неизворних говорника (укупно 25.000 речи). Прво је пописао све пронађене колокације, затим је направио листу лексема које су се јавиле 10 или више пута у корпусу, а затим их је тражио у већем корпусу. Колокације је груписао у три категорије: слободне колокације, ограничене колокације и идиоме. Код неизворних говорника унете су све колокације у компјутер, лематизовани¹ су глаголи и све лексичке колокације груписане су у једну од пет глаголских шема и подељене по колокацијским категоријама.

У својим проучавањима академског писања где пореди есеје које су написали неизворни говорници енглеског језика чији је први језик немачки са есејима изворних говорника, Неселхауф (Nesselhauf 2003; 2005) примећује велике разлике у избору колокација у ове две групе испитаника. На основу тога, ауторка долази до закључка да први или матерњи језик има велики утицај на избор колокација, и да неизворни говорници преводе колокације са свог матерњег језика и труде се да нађу одговарајуће колокације у енглеском језику.

Овакве студије дају нам детаљан увид у важност и потешкоће приликом употребе појединих типова колокација, али не дају довољно података за једну свеобухватну теорију колокација, с обзиром да се ради о мањем узорку и специфичном типу колокација. С друге стране, студије које се заснивају на великим електронским корпусима, ослањају се на квантитативне анализе и занемарују колокације са малим фреквенцијама које могу бити од великог значаја за одређени контекст и језик струке.

---

¹ Лема означава одредницу у речнику, а у корпусној лингвистици се односи на класу свих облика једне речи, и означава се великим словима, као нпр. лема TAKE за облике *take, takes, taking, taken* и *took* (Stubbs 2002: 216).

Интересовање за контрастивну анализу на нашим просторима највише се развија у оквиру великог Југословенског пројекта контрастивних проучавања српскохрватског и енглеског језика чији је руководилац био професор Рудолф Филиповић².

У свом чланку *Contrastive Analysis: General-Linguistic or Pedagogical Relevance*, Филиповић говори о важности примене резултата контрастивне анализе у настави страног језика и сматра да је њена педагошка вредност следећа (1981: 197):

- а) даје нову основу за припрему материјала за наставу језика
- б) даје нов начин организације материјала
- в) и даје нов приступ самој настави језика у смислу редоследа савладавања градива, као и времена које посвећујемо одређеним јединицама.

Проверу учинка контрастивне анализе, према Филиповићу (1981: 198), вршимо анализом грешака, а даљим комбиновањем стечених сазнања долазимо до нове контрастивне граматике анализираних језика, као и педагошких материјала које можемо користити у настави. Исто тако не може се занемарити њен општелингвистички значај, у свим областима теоријске и примењене лингвистике, од језичких универзалија и типологије језика, проучавања језика у контакту, развоја језика код деце и одраслих, анализа свих система и подсистема језика, као и анализа стратегија конверзације и слично (Filipović 1981).

У оквиру Југословенског контрастивног пројекта, од посебне занимљивости за ово истраживање је рад Владимира Ивира из 1969. године, под називом *An Outline for the Contrastive Analysis of English and Serbo-Croatian Adjectives* у којем се аутор бави придевима у ужем смислу речи и искључује следеће облике: атрибутивне и предикативне именице, партиципске облике, прилоге, демонстративне заменице, присвојне придеве и заменице, неодређене заменице, чланове и бројеве (Ivir 1969: 31). Уочава синтаксичке особине придева – њихов положај у реченици, односно да ли су у преноминалном или постноминалном положају, у случају да су атрибутивни, затим да ли су предикативни или фактитивни. Поред тога посматра и њихове морфолошке особине кроз суфиксацију и облике поређења. Затим се бави интензификаторима који иду уз одређене придеве, координацијом придева, као и номиналном употребом придева. Према овом аутору (Ivir 1969: 32) придеви углавном и у српском и у енглеском имају атрибутивну функцију, а у преноминалном положају су најчешће описни придеви, што је од значаја за колокације *придев + именица* којима се бавимо у овој тези, пошто је примећена иста тенденција. Ове сличности би требало да буду олакшавајуће за учење енглеског као страног језика, јер не би требало да долази до интерференције приликом усвајања, у смислу положаја придева.

У оквиру истог пројекта, у свом раду *The Contrastive Analysis of Collocations: Collocational Ranges of Make and Take with Nouns and Their Serbo-Croatian Correspondents*, Владимир Ивир и Власта Танај (Ivir & Tanay 1976) баве се колокацијским опсегом енглеских глагола *make* и *take* и њима одговарајућим глаголима у српскохрватском. Аутори сматрају да је неопходан део контрастивне анализе на лексичком нивоу колокацијска анализа, с обзиром на то да у енглеском и српскохрватском језику постоје сличности по питању семантике колоката, али постоје и велике разлике у колокацијском распону. Нпр. енглески придев *chemical* има паралелни придев у српском језику *хемијски* који има шири опсег у колоцирању него што је случај са енглеским придевом – нпр. хемијска оловка (енгл. *ball-point pen*), хемијско чистићење (енгл. *dry cleaning*).

Детаљније о овоме, као и о радовима аутора Драгиње Перваз³ и Александра Нејгебауера⁴ биће више речи у посебном поглављу о колокацијама.

² Filipović, Rudolf (1969) *The Yugoslav Serbo-Croatian-English Contrastive Project*

³ Pervaz, D. (1984-1985). O nekim kolokacijama sa pridevom težak. *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku*

⁴ Neugebauer, A. (1982). Odlike kolokacija u engleskom jeziku. *Zbornik radova Instituta za strane jezike i književnosti*. Novi Sad: Filozofski fakultet, 4: 339-349.

Још једно од важних контрастивних истраживања и то у домену именичке групе, је дело ауторке Радмиле Ђорђевић из 1989. године под називом *Енглески и српскохрватски језик. Контрастивна граматика именичке групе*. У овом делу ауторка се детаљно бави описом и контрастирањем свих речи које улазе у састав именичке групе речи како у енглеском тако и у српском језику, а све је поткрепљено бројним примерима при чему је полазни језик енглески. Ми ћемо се осврнути на део који се бави особинама придева и адјективала, и то пре свега у њиховој атрибутивној - описној или класификативној функцији и улози у колокацијима типа *придев + именица*, и *именица + именица*.

Табела 1. Кореспонденција у српском језику за енглеске колокације типа *придев + именица* према Ђорђевић (Ђорђевић 1989).

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК	СРПСКИ ЈЕЗИК
придев + именица <i>a Portuguese priest</i>	именица + именица <i>свеишеник Португалац</i>
придев + именица <i>happy tears</i>	именица + именица у генитиву <i>сузе среће</i>
придев + именица <i>African woman</i>	именица <i>Африканка</i>
именица <i>nursery</i>	придев + именица <i>дечија соба</i>
придев + именица <i>horrid thing</i>	неодређена заменица + придев <i>нешто лоше</i>
придев + именица <i>silent meeting</i>	именица + предлошка фраза <i>састанак у тишини</i>
придев + именица <i>hesitant dawn</i>	именица + релативна клауза <i>... у правцу зоре која је оклевала</i>
придев + именица <i>windless day</i>	адвербијална клауза <i>...када није било ветра...</i>
придев + именица <i>haggard look</i>	глаголски трпни придев + именица <i>изнурен поглед</i>
придев + именица <i>He demanded my speedy entrance.</i> <i>His mother gave him a long and fervent kiss.</i>	прилог + глагол <i>Захтевао је да брзо уђем.</i> <i>Мајка га пољуби ватрено и дуго.</i>
детерминатор + именица <i>He had his wits about him, we had not.</i>	придев <i>Он је био присебан, а ми не.</i>

Као што видимо у Табели 1, у којој су сумирано дати примери сличности и разлика које је пронашла ауторка Ђорђевић, постоје бројне кореспонденције у српском језику за енглеске колокације типа *придев + именица*, које се углавном огледају у разликама у односу на српски језик и доста су условљене различитом природом и структуралним особинама ових језика (Ђорђевић 1989: 570 – 572). Оно што је ауторка наводила као примере за српскохрватски језик, ми овде наводимо као примере за српски језик.

Табела 2. Кореспонденција у српском језику за енглеске колокације типа *именица + именица* према Ђорђевић (Ђорђевић 1989).

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК	СРПСКИ ЈЕЗИК
именица + именица <i>glass door</i>	придев + именица <i>стаклена врата</i>
именица + именица <i>... in the convent chapel.</i>	именица + именица у генитиву <i>... у капели манастира.</i>
именица + именица	глаголски прилог садашњи + именица

<i>type-writer</i>	<i>писаћа машина</i>
именица + именица <i>bread knife</i>	именица + предлошка фраза <i>нож за хлеб</i>
именица + именица <i>The compensation money must be repaid.</i>	именица + релативна клауза <i>Новац који је примио као накнаду мора се вратити.</i>

Слично као у претходној табели, у Табели 2, сумирано су дати примери кореспонденције у српском за енглеске колокације типа *именица + именица* које је навела ауторка Ђорђевић (Ђорђевић 1989: 572 – 573), а постоје бројне разлике које су, као што је већ речено, условљене различитом природом и структуралним особинама ова два језика.

У енглеском језику атрибутивну функцију адјективала често обављају садашњи и прошли партиципи, као и герундијум који је сличан садашњем партиципу, а често их је тешко разликовати од придева који имају исте наставке, тако да овакве фразе исто изгледају на површинској структури као колокације *придев + именица* у енглеском језику.

Табела 3. Кореспонденција у српском језику за енглеске фразе типа *партицип (адјективал) + именица* према Ђорђевић (Ђорђевић 1989).

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК	СРПСКИ ЈЕЗИК
садашњи и прошли партицип + именица <i>...in the same biting tone.</i> <i>...the soiled towels...</i>	придев + именица <i>...заједљивим гласом.</i> <i>... прљаве пешкире...</i>
садашњи и прошли партицип + именица <i>The setting sun...</i> <i>...across unclouded sky.</i>	именица + предлошка фраза <i>Сунце на заласку...</i> <i>...на небу без иједног облачка.</i>
садашњи и прошли партицип + именица <i>... an exasperating habit.</i> <i>...returned travelers.</i>	именица + релативна клауза <i>...навика која је човека доводила до лудила.</i> <i>...путника који се враћају својим кућама.</i>
садашњи и прошли партицип + именица <i>...sleeping child</i> <i>...ruins of deserted villages.</i>	глаголски радни придев + именица <i>...уснуло дете</i> <i>...рушевине опустелих села.</i>
садашњи партицип + именица <i>...goggling eyes</i>	глаголски трпни придев + именица <i>...избуљеним очима</i>
прошли партицип + именица <i>...terrified fascination...</i>	глаголски прилог садашњи + именица <i>...застрашујуће опчињености...</i>
герундијум + именица <i>... the smoking room</i>	именица + предлошка фраза <i>...соба за пушење</i>

У Табели 3, наведени су примери других адјективалних структура, односно адјективални кореспонденти у српском језику за фразу типа *партицип + именица*, при чему је партицип адјективал и има атрибутивну функцију према именици. Овим фразама које личе на колокације *придев + именица* у енглеском језику, одговарају колокације *придев + именица* у српском језику, али постоји кореспонденција и са другим адјективалним облицима у српском, као што су предлошке фразе, релативне клаузе, глаголски радни придев и глаголски трпни придев, глаголски прилог садашњи, који ближе одређују именице (Ђорђевић 1989: 573).

Ђорђевић се вратила овој теми у својој књизи *English-Serbian Contrastive Examples. Engleski i srpski kontrastivni primeri* из 2000. године. Класификација енглеских колокација типа *придев + именица* и *именица + именица* и њихових кореспондентних облика у српском језику је иста, али поткрепљена много већим бројем примера реченица које садрже ове облике. Поред овога посебан сегмент је посвећен колокацијама *именица + нефинитни адјективални облик* у

енглеском и њиховим кореспондентним облицима у српском, и то у проширеном обиму у односу на претходно издање (уп. Ђорђевић 2000: 218 – 224).

3. ЈЕЗИК ТУРИЗМА – КАРАКТЕРИСТИКЕ И АНАЛИЗА

С обзиром на то да анализирани корпус овог рада чине колокације типа *придев + именица* и *именица + именица* које се јављају у описима дестинација и услуга у текстовима на вебсајтовима британских и српских туристичких организација и путничких агенција, потребно је осврнути се на карактеристике језика туризма, и то оног његовог дела који се тиче *језика јавног оглашавања* или *адвертајзинга* (енгл. *advertising*). Дејвид Кристал у својој Кембрицовој енциклопедији језика (Crystal 1987: 390) препознаје као посебну категорију језик адвертајзинга (енгл. *the language of advertising*) и указује на то да је његов основни циљ да привуче пажњу на неки производ или услугу са крајњим циљем његове продаје. Оваква врста оглашавања, увек представља комбинацију визуелног упечатљивог дизајна који привлачи пажњу уз адекватну употребу језичких средстава. Данас можемо видети у којој мери је то постало значајно, с обзиром на експанзију нових занимања као што су нпр. блогер (енгл. *blogger*) и копирајтер (енгл. *copywriter*), који се управо баве оваквим задацима. Неке од основних особина овог језика су позитивни, наглашени описи јединствености неког производа, живописан језик и фигуративни изрази, као и непотпуни граматички изрази (Crystal 1987: 390). Кристал даје и занимљив пример преузет од Лича (Leech 1966), који на основу студије телевизијских реклама, износи 20 најчешћих придева који су се јављали по учесталости:

1. *new*
2. *good/ better/ best*
3. *free*
4. *fresh*
5. *delicious*
6. *full*
7. *sure*
8. *clean*
9. *wonderful*
10. *special*
11. *crisp*
12. *fine*
13. *big*
14. *great*
15. *real*
16. *easy*
17. *bright*
18. *extra*
19. *safe*
20. *rich*

У овој студији такође је примећено да су придеви *good* и *new* дупло више употребљени од свих осталих. У нашој студији колокација бавимо се питањем који се придеви и именице, односно њихове колокације најчешће јављају у специјализованим текстовима написаним на српском и енглеском језику, прикупљеним са вебсајтова националних туристичких организација Србије и Велике Британије и водећих путничких агенција из ових земаља. У том смислу, Лам указује на значај примене корпусне анализе на посебан регистар језика туризма, а то су писани текстови као важан део туристичке индустрије (Lam 2007: 71). Ако посматрамо енглески језик туризма као посебан регистар у поређењу са енглеским за опште намене, видећемо да њега карактерише специфична лексика, а најбољи начин да то и потврдимо је путем примене корпусне анализе (Lam 2007: 71-72). Приликом овакве анализе посебно се

издвајају кључне речи и њихове колокације, а један од начина да се утврди њихова специфичност у одређеном контексту је путем анализе њихове семантичке прозодије⁵ (Lam 2007: 73). На пример, у корпусима туристичких текстова које је Лам прикупио, најчешће колокације са кључном речју *city* су оне чији секундарни леви колокат има семантичку прозодију *важности* и то су примери *capital city*, *main city*, *historic city*, затим следе колокације са семантичком прозодијом *старост*, као што су *old city*, *modern city*, *ancient city*, *medieval city* (Lam 2007: 77).

Да бисмо приближили природу туристичких текстова који су одабрани за корпус нашег истраживања, у овом поглављу ћемо се осврнути и на основне карактеристике туристичких промотивних текстова који су важан начин комуникације са потенцијалним клијентима. На исти начин као што се успех оригиналне рекламне кампање повезује са пласирањем новог, иновативног производа, ефектне комуникацијске стратегије су кључне за успешно пословање у контексту туристичке индустрије. Комуникацијске ситуације можемо поделити у три веће групе у контексту туризма, засновано на подели путовања на три фазе, према Брунеру (Bruner 2005; Bruner 2005a) – прва би била фаза пре путовања, или замишљено путовање (енгл. *imagined journey* или како га још назива Брунер енгл. *pre-tour marketing*), када потенцијални туриста истражује понуду могућих путовања и сусреће се са промотивним материјалима, затим комуникација током стварног путовања (енгл. *actual voyage* или енгл. *the trip itself*) када долази до интеракције са дестинацијом и људима у њој, и продужено путовање, када туристи, по повратку, препричавају своје доживљаје са путовања (енгл. *extended journey* или још у енгл. *post-tour narrative*). Текстови који чине корпус истраживања у овој дисертацији, представљају део прве фазе путовања када потенцијални туристи најчешће претражују вебсајтове у потрази за информацијама, али и инспирацијом за одабир дестинације која ће највише одговарати њиховим жељама, потребама и могућностима. Ови текстови својим специфичним језичким и другим средствима имају за циљ да привуку клијенте док замишљају своје искуство на путовању и на упечатљив начин им представе одабране културне и природне вредности одређене дестинације.

Са комуникацијског аспекта, осврнућемо се на основне језичке функције према ауторима Брауновој и Јулу (Brown & Yule 1983: 1-3), а то су трансакциона и интеракциона функција. Трансакциони аспект односи се на преношење садржаја неке поруке, неопходна је кохерентност и прецизност у давању и примању информације, а интеракциони аспект се односи на успостављање друштвених односа у комуникацији или изражавање личног става. Уколико посматрамо промотивне туристичке текстове у светлу ових особености, можемо рећи да су они информативни и пружају низ чињеница и детаља у вези са дестинацијом, што би била њихова трансакциона функција, а с друге стране, својим специфичним језичким и визуелним средствима успостављају однос са циљном групом и долази до посредне интеракције са примаоцима поруке (клијентима, путницима, туристима) што последично покреће одређене емоције и формирање ставова код њих и пре самог одласка на одређену дестинацију.

3.1. Семиотички аспекти језика туризма

У овом поглављу детаљније се бавимо појмом туризма у ширем контексту туристичког дискурса. Туризам може да асоцира на путовање, лично искуство, одмор, али и на посебну привредну грану и скуп активности у оквиру ње. Светска туристичка организација дефинише туризам као „скуп активности људи током њиховог путовања и боравка у месту ван свог уобичајеног пребивалишта, и то без прекида и не дуже од једне године, а ради одмора, односно из пословних или других разлога...“⁶. Појам *туризам* (енгл. *tourism*) не може да се дефинише

⁵ Семантичку прозодију можемо дефинисати као посебан феномен да речи имају тенденцију да се повезују са неким одређеним скупом значења (Ноеу 2000: 232).

⁶ UNWTO (World Tourism Organisation), 1986.

на јединствен начин, а овде наводимо неке од дефиниција овог појма које можемо наћи у општим речницима енглеског језика:

- *Tourism: the commercial organization and operation of holidays and visits to places of interest*⁷
- *Tourism 1: the practice of traveling for recreation*⁸
- *Tourism 2: the guidance or management of tourists*⁹
- *Tourism 3a: the promotion or encouragement of touring*¹⁰
- *Tourism 3b: the accommodation of tourists*
- *Tourism 1: the activity of traveling to a place for pleasure*¹¹
- *Tourism 2: the business of providing hotels, restaurants, entertainment, etc., for people who are traveling*¹²

Из ових дефиниција можемо извести закључак да туризам подразумева како нове доживљаје, стицање нових искустава, тако и контакте са новим културама и комуникацију са другима - онима који нам обезбеђују туристичке услуге, али и са локалним становништвом у месту нашег туристичког боравка. На тај начин, туризам неминовно има и културолошки аспект, иако је баш у овој области често предмет критике савремених теоретичара, које су пре свега упућене на то да се туристима често представља вештачка слика аутентичног искуства.

Важно је разјаснити појмове *кодиранија* и *декодиранија* порука у сегменту туризма, с обзиром на чињеницу да су туристи заинтересовани за дестинације које имају симболичка значења. Савремени туристи постали су клијенти са високим захтевима у потрази за стицањем значајних и занимљивих искустава током путовања. Они унапред формирају одређене представе и очекивања у вези са дестинацијом, нарочито када путују на нека егзотична и узбудљива места. Калер (Culler 1990) се детаљније бави овом темом у својој студији *The Semiotics of Tourism*. Он сматра да је језик туризма донекле занемарен као тема семиотичких студија, јер су туристи често критиковани као површни или чак непримереног понашања, као што, на пример, наводи Борстин (Boorstin 1967: 106) који сматра да је типични туриста у потрази за карикатуром. На пример, за туристу француска певачица која пева на енглеском са француским акцентом много више дочарава француско искуство него певачица која пева на француском. У том смислу, Калер (Culler 1990) наводи тумачења Ролана Барта¹³ који објашњава да туристи у свему траже скривена значења и *аутентичност* неког места које су посетили. Тако, на пример, енглески паб је за Енглеза место у којем среће своје пријатеље, а за туристу је то место од посебног значаја које је симбол аутентичног енглеског искуства. Данијел Борстин (Boorstin 1967) отишао је корак даље рекавши да туриста заправо ретко жели баш право, аутентично искуство, него више тражи своју визију тога. Ово илуструје на следећи начин: „*The American tourist in Japan looks less for what is Japanese than for what is Japanese.*“¹⁴

Туристи су заправо ти који учитавају посебна значења у неке уобичајене активности и искуства која стичу на путовањима, и дају своја тумачења местима која посећују и тиме креирају и своја очекивања. С друге стране, туристички радници одговарају на та очекивања и својим промотивним активностима доприносе њиховом креирању. Иако често критикован, овај аспект *потраге за аутентичним* један је од кључних покретача туристичких активности, а

⁷ <http://oxforddictionaries.com>

⁸ <http://www.merriam-webster.com/dictionary>

⁹ Ibid.

¹⁰ Ibid.

¹¹ <http://www.learnersdictionary.com>

¹² Ibid.

¹³ Barthes, Roland (1977). *Elements of Semiology*. New York: Hill and Wang

¹⁴ Boorstin 1967: 106.

видљив је и у језику промотивних текстова којима се бавимо у овој дисертацији, а о чему ће се детаљније говорити касније у раду.

Калера посебно интересују туристи, који попут врских семиотичара, траже симболе неких објеката, а не стварне објекте (Culler 1990). Иако туриста креће на путовање са жељом да стекне стварно, аутентично искуство, задовољава се маркерима аутентичности као што су разгледнице, сувенири, репродукције и сл. Разликовање појмова *аутентичност* и *неаутентичност* је снажан семиотички маркер, и према Калеру то је моћно средство у промотивним туристичким материјалима.

3.2. Реторика туризма

У оквиру ове дисертације занима нас вербални сегмент језика туризма који карактеришу јасне ситуацијски зависне структуре и мноштво друштвених и професионалних интеракција у којима су улоге онога који саопштава поруку и примаоца поруке веома јасно дефинисане. Веома често се јасно види утицај или жеља за утицајем над примаоцем поруке (Vuković-Vojnović & Nićin 2011).

Главни циљ у комуникацији - преношење поруке или информације у језику туризма развија се у правцу средстава утицаја. Језик туризма има своја својства која се огледају у специфичним језичким структурама, затим га одликује специјална, посебно бирања лексика, као и различите језичке и комуникацијске функције, а у блиској је вези и са културолошким моделима преносилаца и прималаца порука. Сви ови елементи су обједињени приликом саопштавања одређених информација или промовисања одређених туристичких места, смештајних објеката и услуга путем штампаних и електронских писаних медија. Језик туризма представља специфичан дискурс, реторику и веома важан интердисциплинарни предмет проучавања разних научних дисциплина, и то, пре свега, лингвистике, социологије, семиотике и психологије.

Поставља се питање која су посебна обележја специјализованог туристичког дискурса? Готи (Gotti 2008: 22-24) сматра да специјализовани дискурс заправо представља облик општег дискурса уз примену неколико додатних критеријума, тако да га дефинише као специјализовани језик којим се служе стручњаци у контексту посебне професионалне заједнице. У специјализованом контексту, да би се терминологија сматрала стручном потребно је да има особину *монореферентности*, што значи да има једно јасно значење које се одмах разуме без ширег контекста реченице (Gotti 2008: 33). Ова појава доводи и до стварања нових израза, да би се задовољила потреба исказивања неког новог концепта специфичног у том домену (нпр. *tour operator, package holiday*). С друге стране, дискурс туризма обједињује терминологију из других домена који су укључени у креирање туристичког производа и његову продају – то су нпр. географија, историја уметности, гастрономија, економија, саобраћај, психологија и др. области. У стручном дискурсу користи се и *парафразирање* у зависности од саговорника, који можда нису стручњаци из те области. Дискурс туризма је у овом смислу специфичан пошто се у великом броју ситуација остварује комуникација са људима који су ван те струке – туристима/ клијентима, а који користе услуге ове професије, тако да је терминологија специјализована само до извесне мере. Следећа особина која се везује за терминологију уопште је њена чиста *денотативна функција*, без присуства емотивне обојености, односно термини су неутрално обојени (Gotti 2008: 35-36). Међутим, у језику туризма поред пружања објективних информација и прецизности која је свакако неопходна имамо и *конотативну функцију*, која се огледа у емотивној обојености описа дестинација и туристичких услуга да бисмо привукли туристе и уверили их у позитивне аспекте онога што им се нуди, са крајњим циљем да они постану корисници понуђених туристичких услуга.

У новијим истраживањима дискурса дошло је до такозваног дискурзивног обрта (енгл. *discursive turn*), а то је да дискурс утиче на поимање друштвене стварности и идентитета, као и

на наше односе са другима, пре свега преко средстава моћи, утицаја и контроле (Jaworski & Pritchard 2005: 5). Према овим ауторима, дискурс уопште, па тако и дискурс туризма, обликује нашу визију стварности, друштвене идентитете, поимање себе (енгл. *self*) и других (Jaworski & Pritchard 2005: 6-7). Језик туризма преобликује концепте *простор* и *време* и учитава им посебна значења, тако да физички простор неке земље (енгл. *land*) постаје пејзаж, предео (енгл. *landscape*) који представља визуелни предмет жеље туриста (Jaworski & Pritchard 2005; Urry 1995). Ова особина дискурса туризма сублимирана је у термину *туристички поглед* (енгл. *tourist gaze*) који је увео Џон Ури (Jaworski & Pritchard 2005: 9).

Грејем Ден карактерише језик туризма као језик друштвене контроле (Dann 1996: 3) који намеће одређене норме и културне вредности, а „кроз визуелна и језичка средства настоји да привуче, заведе и „намами“ потенцијалне туристе да постану и стварни клијенти“ (Dann 1996: 2). У својој књизи из 1996. године под називом *The Language of Tourism*, он даје једну специфичну теоријску социолингвистичку студију језика туризма, засновану на многобројним литературним изворима и личном искуству, а једно је од првих дела у овој области.

Данас имамо много детаљније интердисциплинарне и сложеније студије, које су засноване на опсежним емпиријским истраживањима, од којих су нека обједињена у књизи *Discourse, Communication and Tourism* уредника Адама Јаворског (енгл. *Adam Jaworski*) и Анет Причард (енгл. *Annette Pritchard*), као и у књизи *Tourism Discourse – Language and Global Mobility* чији су аутори Криспин Терлоу (енгл. *Chrispin Thurlow*) и Адам Јаворски, објављеној 2010. године.

За разлику од Деновог више теоријског приступа, Јаворски и Причардова су уредили збирку студија које су засноване на прикупљеним подацима из различитих истраживања широм света, кроз опсервације, интервјуе, експериментална истраживања. Они повезују ауторе из три области које су вишеструко испреплетане – дискурс, комуникација и туризам, па на тај начин добијамо увид у интердисциплинарне студије туризма и комуникације. Према овим ауторима (Jaworski & Pritchard 2005: 3), однос између ова три концепта је комплексан и вишеслојан. Тако нам проучавање дискурса у контексту туризма појашњава односе позиционирања саговорника и односе моћи, а проучавање комуникације у туризму, нарочито између домаћина и гостију, појашњава појмове идентитета, различитости, „другог“ (енгл. *otherness*) и заједништва.

Терлоу и Јаворски приступају дискурсу туризма са аспекта глобализације, повећане мобилности и концепта тзв. *глобалног села* (енгл. *global village*) који, према овим ауторима, стварају веома неизвесну слику наше глобалне друштвено-културне повезаности (Thurlow & Jaworski 2010: 4). Према овим ауторима, важно је направити разлику између масовних средстава комуникације на глобалном нивоу и комуникације која се дешава на нивоу свакодневне употребе језика и друштвених интеракција између туриста и домаћина, и управо у том сегменту виде потенцијал за анализу језика и дискурса (Thurlow & Jaworski 2010: 9). Језик и дискурс постају идеолошка средства у смислу конструисања идентитета и односа, представљања веровања и моћи, али исто тако и стварања структуре неједнакости и привилегија, које су изазване глобализацијом (Thurlow & Jaworski 2010: 11).

Као што је већ речено, језик туризма је комбинација вербалних и невербалних средстава у сврху промоције туристичких услуга, а уз поштовање етичких принципа односа са клијентима. Неке од основних особина реторике туризма су *перспектива аутентичности*, *перспектива новине и различитости*, затим *перспектива игре*, *конфликта* и *присвајања*, а поред ових особина јавља се и специфична употреба језичке категорије времена, као и перспектива *магичности* (Dann 1996).

Перспектива *аутентичности*, као што смо већ споменули, има посебан семиотички значај и представља начин на који се третирају туристичке атракције. Одређени елементи туристичке понуде, било да се ради о некој знаменитости, историјској грађевини или гурманском специјалитету, третирају се као симболи одређеног места, поднебља или регије. Постојање туристичких сувенира који су репродукција неке знаменитости, иако представљају негативан аспект масовног туризма, у семиотичком смислу само наглашавају постојање самог

оригинала и његову аутентичност (Culler 1990). Да би се дочарала слика аутентичности, снажан визуелни аспект промотивних материјала допуњен је описним придевима, као што су у енглеском језику: *actual, original, authentic, pure, real* или *true*, што је значајно у контексту теме проучавања ове дисертације. Аутентичност се често истиче и у називима туристичких организација, попут *Explore Real Asia*¹⁵, као и у маркетиншким слоганима туристичких организација које промовишу своју земљу, као нпр. *Malaysia Truly Asia*¹⁶ или *100% Pure New Zealand*¹⁷.

Један од основних покретача туристичких кретања је потрага за новим, другачијим искуствима на чему се заснива и перспектива *новине и различитости* у језику туризма. Туристе мотивише потрага за местима која су другачија од родног места или места у којем живе, а то је удружено са жељом да се истражује, стиче ново искуство или чак саживи са нечим другачијим. Са језичког аспекта, у промотивним описима код клијената се ствара утисак чудноватог и другачијег чак и пре њиховог доласка на неко одредиште, тако да они путују са одређеним очекивањима која су унапред дефинисана и припремљена за њих од стране туристичких оператора. Тако се одређени елементи пејзажа у енглеском језику често описују разноврсним придевима, који се комбинују са одређеним именицама, што илуструјемо неким примерима: *unspoilt nature, untouched terrain, pristine beach, remote island, secluded cove, picturesque village, quaint houses*, итд. Овај аспект такође налазимо и у слоганима маркетиншких кампања, као што су: *California- Find yourself here!*¹⁸, *A Touch of Exotic – Dumfries and Galloway, Scotland!*¹⁹ или *Incredible India!*²⁰.

Перспектива *игре и рекреације* огледа се у различитим облицима анимације туриста, где им се омогућава да учествују у разним културним или спортским догађајима, манифестацијама или комерцијалној забави, постајући тако део једне нове реалности. Дијапазон оваквих искустава је велик – од учествовања у једноставним тематским вечерима и учења традиционалног заната до припреме локалних гастрономских специјалитета и тематских крстарења. Језичка средства која се овде користе јесу она која позивају потенцијалне клијенте да пробају нешто ново, уроне у нову реалност, што видимо у примерима израза који позивају клијенте да им се придруже на крстарењу: *Experience the star treatment..., Take part in a plethora of unique, fun-filled activities...Uncover the magic.*²¹ Занимљиве примере у којима се клијенти позивају на акцију пронашли смо и у слоганима националних туристичких организација: *Romania – Explore the Carpathian Garden*²², *Canada...Keep Exploring!*²³ или *Austria – Arrive and Revive!*²⁴

Перспектива *конфликта* најчешће се огледа у супротстављености културолошки другачијих цивилизација и у тражењу начина да се тај други, другачији, свет приближи посетиоцима. Сурови историјски догађаји бивају представљени на романтизован начин, где се губи аутентичан глас локалног или доморадачког становништва. Традиција и историја ових народа бива на неки начин комерцијализована, а један од примера су фестивали као прихватљив начин представљања локалне културе, који позивају туристе да сами упознају обичаје и културу једног народа, и ту нам се опет јавља већ поменути *елемент игре*. Тако нас на сајту националне туристичке организације Аустралије позивају да кренемо у истраживање

¹⁵ <http://www.eratour.vn/>

¹⁶ <https://edition.cnn.com/travel>

¹⁷ Ibid.

¹⁸ <https://edition.cnn.com/travel>

¹⁹ Ibid.

²⁰ <https://incredibleindia.org/>; India (India)

²¹ Преузето са <http://disneycruise.disney.go.com/price-value/>.

²² <http://www.viadora.travel/>

²³ <https://us-keepexploring.canada.travel/>

²⁴ <https://www.austria.info/uk>

следећим речима: *Experience the sights, sounds and tastes of Australia's indigenous culture at one of these Aboriginal festivals*²⁵.

Важан маркер који карактерише језик туризма је и перспектива *магичног* која се постиже описивањем још неистражених, непознатих или мистичних предела, а туристи се позивају у авантуру. То налазимо у следећим слоганима: *Australia: Spellbound by Byron Bay*²⁶, *Magical Kenya*²⁷, *Zimbabwe – A World of Wonders*²⁸.

Специфична употреба категорије времена огледа се у бинарном контрастирању прошлости и будућности и негирању садашњости која симболише суморну свакодневицу. Тако приликом описивања неког путовања употреба *садашњег простог времена* (енгл. *Present Simple Tense*) заправо служи да се успостави ефекат непролазности, као да је време стало. Стварање тог утиска ванвременског путем придева налазимо у слоганима *Macedonia Timeless*²⁹ или *Greece – All Time Classic*.³⁰

3.3. Језик туризма као језик струке

Појам страног језика струке подразумева одређени приступ настави језика где се осмишљавају лекције специфичног садржаја са фокусом на потребе полазника курса. Важност оваквог приступа врло је рано примећена, а примењује се и у курсевима општег језика где се активности и методологија усмеравају на активности специфичне намене са јасно дефинисаним жељеним исходима (Dudley-Evans & St John 1998). Тако се и енглески као језик струке или језик за посебне намене посебно развио у препознатљиво и специфично поље. Као што наводе Хачинсон и Вотерс (Hutchinson & Waters 1987), енглески је постао средство глобалне комуникације у најразличитијим академским и професионалним контекстима. У том смислу потребно је узети у обзир потребе полазника као и контекста у којем ће се одвијати комуникација и према овим критеријумима одабрати специјализоване садржаје и методологију рада.

Аутори Терлоу и Јаворски (Thurlow & Jaworski 2011) сматрају да уколико се као научник или академски радник бавите језиком туризма или критичким проучавањем туризма као интердисциплинарном науком, увек морате да оправдавате такво своје занимање онима који сматрају да је туризам једна рекреативна, неважна активност. У данашњем свету глобализације веома мали број људи није захваћен туризмом. Антрополог Едвард Брунер (Bruner 2005: 10) објашњава да је туризам једноставно „једно од највећих миграција становништва свих времена“. Туризам је веома развијена привредна грана у целом свету и један од највећих генератора прихода, а нуди и бројне прилике за запошљавање. Како је туристички сектор по природи интернационалан, језик и комуникација играју велику улогу у обуци стручњака који ће се запошљавати у овом сектору. Од седамдестих година двадесетог века, туристички дискурс је у жижи интересовања интердисциплинарних анализа које представљају интеракцију између домена туризма, анализе дискурса и комуникације, при чему су неке од најинтересантнијих тема проучавање односа међу људима и међу групама и проучавање интернационалних односа и интеркултурних односа у комуникацији (Jaworski & Pritchard 2005). Из угла социолингвистике, језик туризма може се посматрати као језик специфичне професије или групе људи који се може проучавати као посебан подтип језика струке којим се служе како матерњи тако и нематерњи говорници. Овде ћемо посматрати туризам као посебан тип дискурса који има разноврсне контексте, актере и сврху.

²⁵ <https://www.australia.com/en/things-to-do/aboriginal-australia/5-most-amazing-aboriginal-festivals>

²⁶ <http://www.cntraveller.com>.

²⁷ <http://www.magicalkenya.com/>

²⁸ <http://www.zimbabwetourism.net/index.php/2016/09/23/zimbabwe-world-wonders/>

²⁹ <http://www.macedonia-timeless.com/>

³⁰ <http://www.visitgreece.gr/>

Полазећи од приступа анализи дискурса Свејлза и Батије (Swales 1990; Bhatia 1993; Bhatia 2002) туристички дискурс можемо представити као посебан скуп комуникативних догађаја са посебним наменама који препознају чланови одређене професије или академске заједнице. Анализа туристичког дискурса одвија се интердисциплинарно и обухвата туризам као стручни термин у академским проучавањима, али и туризам као посебан дискурс.

Енглески као други или страни језик, енглески као глобални језик, енглески као *lingua franca* и енглески као језик струке, сви се могу проучавати као глобално средство комуникације у сектору туризма и угоститељства. Нас у овом раду занима да осветлимо неке јединствене карактеристике и посебне одлике лексике енглеског језика туристичке струке, а резултати рада би се могли примењивати у изучавању како у настави овог језика, тако и у превођењу, туристичкој промоцији, термилошкој анализи, маркетиншкој анализи, контрастивној анализи и многим другим интердисциплинарним областима.

4. КОЛОКАЦИЈЕ – ДЕФИНИЦИЈЕ, КЛАСИФИКАЦИЈА И ЗНАЧАЈ

4.1. Уводне напомене о колокацијама

Некада је лексика једног језика сматрана „шумом“ без правила и лингвисти су се нерадо одлучивали да је анализирају. Међутим, од средине прошлог века, присутније је проучавање лексичког система неког језика, а нарочито се све више развијају проучавања базирана на поређењу лексичких система међу језицима. Препознају се правила и подсистеми у оквиру лексике, а таква проучавања су све заступљенија од момента дефинисања Халидејевог лексичког нивоа лингвистичке анализе (Halliday 1966). Интересантно је да су колокације један од главних елемената који Халидеј узима као доказ постојања лексичког нивоа у језику, који се разликује од семантичког и граматичког (Altenberg & Granger 2002). Даље, све је више студија у којима почиње да се уочава важност проучавање колокација из угла учења и наставе другог, односно страног језика, као и истраживача који се баве усвајањем вокабулара у другом језику (Bahns 1993; Barfield & Gyllstad 2009; Coady & Huckin 1997; Cowie 1998; Ellis 1985; Gairns & Redman 1986; Lewis 1996; Lewis 2000; Lewis 2001; Hill 1999; Granger & Meunier 2008; Nation 2007; Newton & Nation 1997; Schmitt & McCarthy 1997; Schmitt 2008). Поли и Сајдер (Pawley & Syder 1983) указују на значај учења већ готових комбинација (енгл. *ready-made combinations*) у писаном и говорном језику, као и њихов значај за усвајање како првог тако и другог језика, као и код учења одраслих. Од наших аутора, Прћић (Prčić 2008: 149-158) истиче значај успешног коришћења колокација у учењу страног језика и дефинише их као уобичајени двочлани спој лексема које чине садржинску, функцијску и формалну целину, а могу бити граматичке или лексичке и отворене или везане. Поред тога, препознавање и успешна употреба колокација од значаја су у области превођења и контрастивној анализи (Prčić 2008:149).

Фразеологија, како традиционална руска, тако и савремена, посвећује им посебну пажњу, а лингвистика се доста бави њиховом фреквенцијом, нарочито приликом развијања корпусне лингвистике и електронских језичких корпуса у новије доба.

Како у матерњем, тако и у страном језику, наш избор речи, између осталог, условљен је другим речима које се јављају у њеном окружењу, односно контекстом. Лексичке јединице се стално повезују једне са другима, а одређене речи које су у синтагматском односу формирају типичне, високо фреквентне везе са другим речима. Неке лексеме се, на основу својих семантичких обележја, често јављају заједно, као нпр. у енглеској колокацији *dark night* или у српском *тамна ноћ*. У исто време постоје и комбинације речи које нису тако честе, али и оне које су немогуће, а утврђивање критеријума за предвиђање тих комбинација није увек лако, а може бити збуњујуће и за изворне говорнике датог језика. Тако ће изворни говорник правилно употребити одређени израз, али неће моћи да објасни зашто је уобичајено рећи нпр. у енглеском језику *strong tea*, што би било супротног значења од колокације *mild tea*, а не бисмо у том смислу рекли *powerful tea*. Исто тако често се дешава да неко ко учи енглески као страни језик, врло лако може превести дату колокацију из енглеског језика на свој матерњи језик, али када треба самостално да употреби неку колокацију у страном језику долази до погрешног комбиновања. Веома често се јавља и интерференција са матерњим језиком, па се тако долази до погрешног комбиновања речи дословним превођењем са матерњег језика.

Колокације су релативно стабилни елементи у језику, а дешава се и да се временом повуку из језика (нпр. у српском језику колокација *тешка жена* у значењу *трудна жена*), или долази до нових комбинација (Pervaz 1984-1985: 607). Увидом у литературу на први поглед види се да колокације различито дефинишу семантичари, лексикографи, фразеолози, стручњаци из области рачунарске лингвистике и да се при дефинисању колокација у енглеском језику често јавља потреба да се направи разлика у односу на друге комбинације речи, као што су сложенице, фразни глаголи, идиоми, фразе и сл. У односу на ове изразе, колокације обично представљају нешто мање чврсту везу између две речи, мада и ту постоје различити степени

блискости и повезаности њених чланова - *колоката*. Приликом анализе колокација, неки аутори полазе од фразеолошког становишта, а други са фреквенцијског.

Појам *колокација* припада области значења речи. Појам „значење“ схвата се на различите начине, а у складу с тим различито се представља и класификује. Аспект значења је нарочито занимљив из угла учења страног језика. Поставља се питање када можемо рећи да „знамо“ неку реч, пошто постоје различите врсте значења. Хил (Hill 1999) указује на важност усвајања колокацијског потенцијала речи заједно са њеним значењем и уводи појам *колокацијска компетентност*, а такође сматра да усвајање колокација повећава флуентност у употреби страног језика.

С друге стране, појам „реч“ заправо и није технички термин у семантичким и прагматичким проучавањима, него се за минималну јединицу лексикона узима „лексема“. Уобичајено је и да се разликује појам „лексема“ које обухвата сва значења једне лексеме, то су тзв. нереализоване лексеме, и „лексема“ у једном од својих значења, односно реализована лексема. У србистици се често прва група назива лексемама, а друга група су лексеме у семантичкој реализацији, али за ове парове постоје и други називи као што су лексема и реч, реч и лексичка форма речи, лексема и семема и др. (Гортан-Премк 2004: 36-37).

Лексеме могу бити просте – мономорфемске, полиморфемске (изведене и сложене) и фразне (Prčić 2008: 15). Ове јединице имају пре свега лексичко, а не граматичко, значење и реализују се као семантичке јединице – именице, лексички глаголи, придеви, прилози и лексички афикси (Prčić 2008: 18). Према Прћићу (Prčić 2008), који се у свом раду ослања на Палмера (Palmer 1981), Круза (Cruse 1986), Лајонса (Lyons 1990), Лича (Leech 1980; 1981), значење лексема се на основу комбинације деловања језичких и ванјезичких елемената може поделити на следеће типове:

1. лексичко, реченично и граматичко значење
2. дескриптивно значење и асоцијативно значење (стилско, експресивно, конотативно)
3. дословно и пренесено значење (метафора, метонимија)
4. системско и текстуално значење (контекст)
5. намеравано и протумачено значење

Приликом учења нових речи у страном језику, да бисмо објаснили неку реч можемо је превести на матерњи језик, објаснити је или парафразирати у страном језику, употребити је у некој реченици или је ставити у однос са неким другим речима и на тај начин појаснити њено значење. Међусобни односи између двеју или више речи у језику су од посебног значаја за ово истраживање јер појашњавају нијансе значења неке речи. Ови односи поред колокација обухватају синониме, антониме, хомониме, хипониме, мерониме и семантичка поља речи.

Контекст и комуникативна функција као полазиште сагледавања колокација од посебног су значаја за изучавање и учење енглеског језика струке, где се контекст струке, у нашем случају из области туризма, јавља као важан фактор који утиче на разумевање речи, поред директног окружења у којем се та реч налази. То се може видети на једноставном примеру енглеске речи *coach* која је полисемна у одређеним значењима, али је и хомоним. У онлајн издању речника *Oxford Advanced Learner's Dictionary* за енглеску именицу *coach*³¹, налазимо следеће:

³¹ http://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/coach_1?q=coach

coach noun BrE /kəʊtʃ/ NAmE /koʊtʃ/

1 (*countable*) a person who trains a person or team in sport
a basketball/football/tennis, etc. coach; Italy's national coach

2 (*countable*) (*British English*) a person who gives private lessons to somebody, often to prepare them for an exam
a maths coach

3 See LIFE COACH

4 (*countable*) (*British English*) a comfortable bus for carrying passengers over long distances
They went to Italy on a coach tour.

Travel is by coach overnight to Berlin.

a coach station (= where coaches start and end their journey)

a coach party (= a group of people travelling together on a coach)

SEE RELATED ENTRIES: TYPES OF VEHICLE

5 (*countable*) (*British English*) CARRIAGE

a railway coach

SEE RELATED ENTRIES: TRAINS

6 (*countable*) (*British English*) a large closed vehicle with four wheels, pulled by horses, used in the past for carrying passengers

SEE ALSO STAGECOACH

7 (*uncountable*) (*North American English*) the cheapest seats in a plane

to fly coach;

coach fares/passengers/seats

Word Origin

noun senses 3 to 7 mid 16th cent. (in sense (6)): from French *coche*, from Hungarian *kocsi* (*szekér*) '(wagon) from Kocs', a town in Hungary. noun senses 1 to 3 early 18th cent. (as a verb): figuratively from *coach* referring to a vehicle.

Extra Examples:

They are planning to tour the United States by coach.

This is the old coach road.

A gateway wide enough for a coach and four to drive through

A top basketball coach.

Coach Bob Shapiro.

Our seats are in Coach D.

See you tomorrow, Coach.

The Giants coach had this to say last night:...

The national athletics coach was interviewed after the event.

They travelled by coach from London to Berlin.

They went to Italy on a coach tour.

When the train finally came into the platform it only had two coaches.

Who's the team coach?

a football/basketball/tennis coach

Поред овога уз енглеску реч *coach* у значењима спортски тренер, комфорни туристички аутобус и вагон стоји и напомена да је реч уврштена у *Oxford 3000^{TM}*, односно листу 3000 најважнијих речи у енглеском језику, што нам са педагошког аспекта указује на важност усвајања ове речи у њеним различитим значењима и у оквиру наставе енглеског језика туризма.

4.2. Дефинисање колокација

Колокације можемо дефинисати на различите начине, а полазна дефиниција појма *колокација* је схватање да је колокација најчешћа или типична комбинација речи. Као што ауторка Неселхауф примећује, међу различитим ауторима постоји слагање око тога да су колокације врста синтагматског односа међу речима, што свакако отвара широко поље тумачења (Nesselhauf 2005: 11).

Дејвид Кристал (Crystal 1987: 105) сматра да колокације представљају синтагматску тенденцију лексема да се повезују (колоцирају) на предвидив начин. Неке колокације је лако предвидети, као нпр. у енглеском *spick and span* (срп. *цакум пакум*), или комбиновање придева *addled* (срп. *смушен, пометен, покварен* и др.) са именицама *brain* или *eggs*. С друге стране, неке речи имају толико велики број могућих колокација да их је теже предвидети, као што је случај са енглеским глаголима *have* и *get*. Аутор такође наводи и да се колокације веома разликују међу језицима, што објашњава потешкоће приликом њиховог усвајања у настави страног језика.

Ван Рој (Van Roey 1990: 46) даје најширу дефиницију појма колокација, објашњавајући како нека реч „бира“ комбинацију са неком одређеном речи, а не са њеним синонимом, на основу критеријума њихове употребе (енгл. *usage*), а не концептуалних ограничења њихових значења или неких синтаксичких ограничења.

У енглеском језику, реч *collocation* изведена је од глагола *collocate*, који води порекло од латинске речи *colloco* (или у алтернативној верзији *conloco*³²) што значи *сместити, ставити заједно, уредити*, али и *удати* (Милинковић и др. 2009), што је посебно занимљиво за термин *колокација*, јер се тим називом заправо указује на чвршћу везу између две речи у колокацији, а не на случајно комбиновање. Речник енглеског језика *The Concise Oxford Dictionary of Current English* (1990) наводи следећа значења за глагол *collocate*:

1. *place together or side by side* (сместити заједно или једно поред другог)
2. *arrange; set in a particular place* (уредити; поставити на одређено место)
3. *(often followed by 'with') Linguistics: juxtapose (a word etc.) with another* (обично иза следи предлог „са“) у лингвистици: поставити једну реч наспрам друге)

Иако се у англистичкој лингвистичкој литератури, термин *колокација* сматра опште познатим појмом, а јавља се и као уобичајени појам у настави енглеског језика као страног или као страног језика струке, постоје бројна мишљења о тачном значењу овог појма, а дефиниције варирају од ужих до ширих.

Теорија и класификација колокација често су засноване на семантичким принципима проучавања при чему се води рачуна о семантичком потенцијалу одређених речи које на основу тога привлаче друге речи и са њима се комбинују. У овим становиштима били су најрадикалнији генеративни семантичари Кац, Постал и Меколи који су узимали у обзир компоненте значења речи и на основу тога предвиђали њихово комбиновање у колокације, а сматрали су то веома важним и заговарали став да је такве формалне услове комбиновања потребно наводити и у речнику (Katz & Postal 1967; McCawley 1976).

Когнитивни семантичари, попут Лејкофа (Lakoff 1987: 148), не слажу се са дефиницијама да је значење неке лексичке јединице једноставан збир значења њених компонената у комбинацији са синтаксичким односима. Ипак, он предлаже дефиницију у којој се наводи да је значење целине мотивисано значењем њених компонената, али да га није могуће предвидети (Lakoff 1987: 148).

Даље, постоје теорије које се ослањају на лексичке и структуралне принципе, при чему се најчешће узима у обзир учесталост комбиновања одређених речи, односно контекст у којем

³² <http://www.wordsense.eu/conloco/>

се јављају. Тако Лич (Leech 1981: 17) сматра да се део значења речи може одредити на основу асоцијативних односа у које ступају са другим речима, и даје пример енглеских придева *pretty* и *handsome*, који се разликују у значењу управо на основу различитог колокацијског потенцијала. Према овом аутору (Leech 1981: 89-90), приликом проучавања колокација најважније је разграничити концептуално значење (енгл. *conceptual meaning*) које је кључно за комуникацију путем језика и има логички, когнитивни или денотативни садржај, док је друго колокативно значење (енгл. *collocative meaning*), а односи се на уобичајено окружење у којем се нека реч налази.

Коначно, овим приступима треба додати и проучавања колокација која потичу из истраживања са циљем унапређења наставе страних језика и изучавања усвајања колокација у страном језику и страном језику струке, пре свега енглеском језику, на самом почетку проучавања колокација код Палмера и Хорнбија (Palmer 1933; Hornby et al 1952), до савременијих приступа као што наилазимо код Луиса, Мекартија и Оделове, Неишена, Грејнцерове, Хауарта, Шмита, као и многих других (Lewis 2000; McCarthy & O'Dell 2007; Nation 2007; Granger 1998; Howarth 1998; Schmitt 2008). Ипак, све дефиниције имају нешто заједничко, а то је схватање појма *колокација* као уобичајеног комбиновања речи или најчешћег заједничког појављивања речи.

С друге стране, иако се говори о спојевима речи, према Перваз (1984-1985: 605) повезивање колоката у колокацију одвија се на нивоу значења и не зависи од врста речи које се комбинују у колокацији. Тако имамо одређену комбинацију лексичких елемената у колокацији без обзира на то да ли се они јављају као *придев + именица* (*тежак дуг*), *прилог + глагол* (*тешко се задужити*) или *прилог + партицип* (*тешко се задуживши*). Иста ауторка (Pervaz 1984-1985: 607) сматра да се тумачење значења речи на основу њиховог комбиновања у колокацију може донекле одредити, а поред тога неопходан је контекст - ужи или шири, вербални или ситуациони. Елемент *контекст* је препознат као важан за тумачење значења колокација и на то се указује од самих почетака проучавања колокација. Перваз указује и на дејство које један колокат може имати на други у погледу значења, нпр. придев „тежак“ уз именицу са негативним набојем, утиче на негативну конотацију самог придева (Pervaz 1984-1985: 607).

Порекло свих ових дефиниција можемо наћи у проучавањима Палмера и Ферта (Palmer 1933; Firth 1957) који су препознали постојање групе речи које стоје заједно као једна јединица, и које би требало проучавати и учити као интегралну целину у настави енглеског као страног језика (Vuković-Vojnović 2011).

Како сазнајемо из литературе (Pervaz 1988), Палмер током свог рада и наставе енглеског као страног језика у Јапану долази до закључка да за стране говорнике највећи проблем представљају посебне карактеристике речи, а не граматичке категорије. Те посебне карактеристике или „особености“ нарочито долазе до изражаја приликом комбиновања речи у колокације или фразе. Палмер колокације дефинише као низ две или више речи, до чијег се значења не може доћи само на основу појединачних значења речи које чине колокацију. Он такође не прави велику разлику између појмова колокација, фраза или изрека, и не назива ове комбинације идиомима. Његов посао на изради речника у Јапану наставља Хорнби (Hornby), а последња верзија, која је касније проширена, излази 1974. под називом *Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English* (Pervaz 1988). Ако потражимо термине идиом, колокација и фраза у новијем издању овог речника, видимо да Хорнби (Hornby 1986) јасно прави разлику између ових појмова у енглеском језику:

- a) *collocation*: coming together; collocating of words (e.g. *strong tea, heavy drinker*)
- б) *idiom*: a phrase or a sentence whose meaning is not obvious through knowledge of the individual meaning of the constituent words but must be learnt as a whole (e.g. *give way, in order to*)

в) *phrase*: a group of words (often without a finite v.) forming a part of a sentence (e.g. *in the garden, in order to.*)

Као што видимо из претходног извода из Хорнбијевог речника, и сам Хорнби и његови коаутори наводе исти пример за појам идиом и за појам фраза, што није толико изненађујуће јер данас схватамо колико је тешко направити јасну границу између идиоматских и неидиоматских израза, као и између горе наведених термина. Како наводи Перваз (1988), његов близак сарадник Кауи (Cowie) у књизи посвећеној Хорнбију (*In Honour of A.S. Hornby*, 1978) дефинише колокације као комбинације лексичких јединица које се јављају у оквиру синтаксичких структура, које могу бити одмах једна иза друге, или раздвојене. Даље, колокације се могу јавити у различитим граматичким конструкцијама које могу бити трансформационо повезане (нпр. *a drastic fall, fall drastically*). Кауи је такође опазио да на односе међу речима које чине колокацију утиче и њихова релативна слобода комбиновања са другим речима, а на избор одређене комбинације утиче и степен устаљености у употреби код изворних говорника (Pervaz 1988). У вези са слободом комбиновања, Кауи је развио и скалу комбиновања на чијем се једном крају налазе *строго ограничене колокације* код којих не можемо уопште мењати речи синонимима (нпр. *foot the bill* је прихватљива колокација у енглеском, а *foot the account* неприхватљива), преко *релативно ограничених колокација* где можемо мењати колосат синонимима (нпр. *conduct research* или *carry out research*) до *отворених колокација*, где постоји велики избор колосата (нпр. *run business, run company*).

Палмер се сматра једним од првих аутора који је употребио појам колокација у језичким проучавањима и посветио се класификацији комбинација речи у свом извештају *Second Interim Report on English Collocations* из 1933. године. Као што је Ферт још 1957. досетљиво констатовао,³³ познавање неке речи доста зависи од „друштва“ у којем се она налази (Firth 1957: 11), односно значење речи зависи од других речи са којима се она комбинује, као и од начина на који се комбинује. Овај приступ је пре свега комуникативан и не ослања се толико на семантичка сагледавања. Значење речи тумачи се на основу комбинација са другим речима, а колокације могу бити *опште* које имају шири контекст употребе, и *посебне* или *техничке* које би имале специфично значење у неком контексту (Firth 1957a: 195).

Фертгов приступ је надоградио Халидеј (Halliday 1966) издвојивши *лексичке колокације* као посебно важне и указао на то да ваљаност неког израза у граматичком смислу не мора да значи и ваљаност у лексичком смислу, што значи да лексички ниво треба одвојити од граматичког. Халидеј (Halliday 1966) такође указује на то да би требало направити скалу линеарне повезаности јединица у структури, али наглашава испреплетеност синтагматских и парадигматских односа, од којих први нису искључиво везани за граматiku, као што је раније био став, а други нису само везани за лексiku. Он такође први говори и о учесталости или фреквенцији одређених комбинација (енгл. *frequency*).

Халидеј и Хасан (1976) примећују линеарну структуру колокација, при чему оне могу образовати комбинације са другим речима са леве и десне стране и имају кохезивни ефекат који се огледа у томе да су то речи које теже сличном лексичком окружењу (Halliday & Hasan 1976: 286).

Да бисмо у потпуности разумели зашто неке речи сличног значења не праве исте комбинације потребно је применити интегрисана истраживања. Од Фертвог и Халидејевог става да се значење речи може одредити на основу колокација које оне формирају, до новијих да се на основу значења речи могу предвидети њихове колокације, истина је изгледа у неким умеренијим ставовима који траже компромис и комбиновање ових приступа, а заступали су их највише Палмер (Palmer 1933; 1976) и Лајонс (Lyons 1990).

³³ ‘You shall know a word by the company it keeps.’

Од аутора који се баве питањем колокација у оквирима лексиколошких и лексичко семантичких проучавања српског језика највише се истичу ауторке Драгичевић (Драгичевић 2010; 2011) и Дражић (Дражић 2013; 2014), чија ће се запажања споменути даље у поглављу.

4.2.1. Лексички и семантички приступи проучавању колокација

Не улазећи у ставове генеративних граматичара, можемо рећи да се лексичка и семантичка проучавања колокација међусобно прожимају. Код семантичког приступа полази се од значењског односа међу члановима и надограђује се Халидејев приступ. За семантички приступ можемо рећи да се донекле ослања на структурализам пошто се значење састоји од семантичких компонената и у том смислу изводи се на основу комбиновања ових компонената међу речима које чине колокацију. Семантичка својства речи су важан елемент за предвиђање колокација, а често се ради о веома малим нијансама у значењу речи на конотативном нивоу (Geeraerts 2010: 85). То се види у примерима које овај аутор наводи, када једна реч у неким колокацијама има идентично значење као што је случај у енглеским изразима *dead drunk* (срп. мртав пијан) или *dead silence* (срп. мртва тишина) где придев *dead* има за синоним придев или прилог *complete(ly)* (срп. потпун(о)). С друге стране, придев *dead* не може да замени придев *complete* у колокацији са именицом *victory*, него одговарајућа колокација гласи *a complete victory* (срп. потпуна победа).

Поставља се питање зашто су неке комбинације могуће, а друге нису? Ту се ради о особини тзв. *колокабилности* која се односи на могућности и ограничења у колоцирању, као и на граматичка, лексичка, морфосинтаксичка и семантичка ограничења (енгл. *restrictions*) у колоцирању.

Лексичка проучавања, која се заснивају на идејама Ферта (Firth 1957) и Халидеја (Halliday 1966), посматрају значење речи на лексичком нивоу и објашњавају колокације као комбинације оних речи које имају тенденцију да се повезују једне са другима. Синклер (Sinclair 1966: 411) који развија корпусне студије (енгл. *corpus studies*) надограђујући Халидејев модел, фокусира се на вероватноћу овог спајања речи у колокације и примећује да постоје колокације које су вероватније и неке које су немогуће. Од посебног значаја за ову дисертацију јесте препознавање значаја утицаја *ситуационог контекста* на стварање оваквих спојева речи, као и да се одређене тенденције у комбиновању на могу предвиђати на основу граматичке анализе, него на основу одређених ванјезичких фактора (Sinclair 1966; Cowie 1978: 134). Касније Синклер (Sinclair 1991: 170) дефинише колокације као појављивање две или више речи које се налазе на малој удаљености једна од друге у тексту, и разликује статистички значајне колокације које имају велику учесталост појављивања и тзв. необавезне (енгл. *casual*) колокације које нису фреквентне. Он уводи и следеће појмове (Sinclair 1966):

- а) чвор (енгл. *node*) који се односи на реч коју испитујемо (то би био примарни колокат)
- б) распон (енгл. *span*) који се односи на удаљеност јединице испред и иза чвора (Синклер сугерише да при анализи треба узети четири јединице испред и четири јединице иза чвора)
- в) колוקати (енгл. *collocates*) то су саме јединице које се налазе у оквиру распона

Синклер дели колокације и на опадајуће (енгл. *downward*) – када се чвор комбинује са речима које су мање фреквентне у корпусу, као на пример *commit suicide*, и растуће када се чвор комбинује са јединицама које су фреквентније од њега у корпусу.

С друге стране, семантички приступ посматра лексеме кроз њихова семантичка својства која су важна за колоцирање са одређеним другим лексемама (Lyons 1977; Cruse 1986). Овакав приступ не објашњава веома велик број нетипичних колокација које су везане за специфичан контекст и не јављају се толико учестало у општем корпусу. То је приметио Кауи (Cowie 1978:

134) када је напоменуо да значење речи није увек одлучујући фактор који одређује колокабилност и значење јединица у колокацији, него да су ограничења често ситуациона и чак заснована на културолошким факторима.

На основу принципа лексичке семантике (енгл. *lexical semantics*) разумевање значења неке лексеме зависи од *домена*, односно *контекста*, у којем се јављају (Croft & Cruse 2004). Овакво схватање засновано је на теорији лексичког поља које представља скуп значењски повезаних лексема, а њихова значења су међусобно зависна и представљају одређену концептуалну структуру која одсликава стварност (Gaarearts 2010: 52). Теорија контекстуалног значења посебну примену нашла је приликом поступка идентификације метафоре (енгл. *Metaphor Identification Procedure*), где примена контекста помаже у одређивању основног, односно пренесеног значења неке речи када се узме у обзир њено шире окружење – друге речи у њеној близини, друге реченице или читави пасуси (Gaarearts 2010: 260).

Говорећи о домену лексичке семантике, Драгичевић (Драгичевић 2010: 213-214) напомиње да се истраживачи интересују за различиту проблематику проучавања колокација почевши од њиховог значења као целине, значења колоката и њиховог међусобног утицаја, затим питањем дистрибуције лексема у колокацији уз примену семантичке спојивости лексема и фреквенцијом њиховог спајања.

У фразеолошком смислу, колокације је тешко сместити у неки калуп, јер је тешко направити транспарентну шему комбиновања колоката.

Круз (Cruse 1986) дефинише колокације као низ лексичких јединица које стоје у уобичајеној комбинацији и сваки лексички конституент је уједно и семантички, тако да је значење транспарентно (нпр. у енглеском *fine weather, torrential rain*). Међу овим јединицама постоји кохезија и семантичко привлачење при чему један колокат захтева одређену лексичку јединицу уз себе. С друге стране, важан је и контекст пошто неки израз може имати различито значење у неутралном и у специфичном контексту. Значај контекста за одређивање значења лексеме употребљене у колокацији примећује и Драгичевић (2010: 221), а тај контекст може бити сама колокација при чему значење једног елемента одређује значење другог, или шири контекст у којем се колокација јавила.

У оквиру својих проучавања у домену лексичке семантике, Круз говори о колокацијским ограничењима која могу бити системска, полусистемска и идиосинкратична, при чему се ради о усклађивању семантичких својстава колоката. Нпр. глагол *to grill* у енглеском користи се само уз сирове намирнице, док с друге стране *to toast* можемо применити на нечему што је већ термички обрађено у извесној мери. Круз за полусистемска ограничења употребе, наводи именице *customers* и *clients* (Cruse 1986: 281). За примере идиосинкратичних ограничења наводи *pay attention, pay a visit*, али не каже се *!pay a greeting* или *!pay a welcome* (Cruse 1986: 282). Круз је уочио недостатак оваквог семантичког приступа, управо због великог броја идиосинкратичних примера, што значи да није лако поставити јасна ограничења. Круз сматра да је основна разлика између идиома и колокација та што идиоми представљају један семантички конституент.

Одмах на почетку бављења колокацијама Палмер је класификовао колокације у глаголске колокације, именске колокације, прилошке колокације и предлошке колокације (Palmer 1933: 5). Палмер је заједно са Хорнбијем ударио темеље категоризацији и анализи речи, а ти се поступци затим примењују у свим британским речницима идиома.

Палмер (Palmer 1976: 92) сматра да је најекстремније виђење значења речи оно које тумачи реч искључиво на основу контекста у којем се она јавља. Према овом аутору (Palmer 1981) семантика је тесно повезана са особином *колокабилности*, а речи колоцирају са оним речима са којима имају неке заједничке семантичке особине. Речи успостављају односе на парадигматском нивоу и синтагматском нивоу, што значи да постоје паралелни изрази који се могу контрастирати, а чланови се могу заменити сличним чланом: нпр. *a green car* и *a blue car*, *green* и *blue* стоје и у парадигматском односу, а повезани су и на синтагматском нивоу (Palmer 1981: 67-68). Повезивање речи у такозване синтагматске односе и дистрибуција речи у

оквирима синтагматских односа, важнији су за тумачење значења речи од језичког контекста или „искуства“ (Palmer 1976: 93). Ипак то није довољно за објашњење појма „значење“, нарочито када говоримо о сличним и различитим значењима, јер појмови супротног значења могу имати исту дистрибуцију (Palmer 1976: 94). Можемо навести једноставан пример енглеских придева супротног значења *comfortable* и *uncomfortable*, који се подједнако успешно комбинују са именицом *bed*. С друге стране, Палмер сматра да Фертова дефиниција колокације није посебно строга и да његова чувена реченица која каже да ћемо „знати неку реч на основу друштва у којем се она налази“, заправо представља препознавање значаја контекста и чини само део значења речи. Према Палмеру (Palmer 1976: 94-95), Ферта не занима укупна дистрибуција колокација, него само неки очигледнији и занимљивији примери, које бира на основу језичких и нејезичких карактеристика које он сматра важним. Палмер (Palmer 1976) констатује неколико важних елемената за разумевање колокација:

1. језички контекст је од посебне важности за семантичка тумачења
2. вероватније је да значење речи утиче на њихову дистрибуцију, а не обрнуто
3. речи у одређеним колокацијама имају специфичније, уже значење
4. тешко је одредити јасне критеријуме по којима можемо прецизно предвидети које лексеме ће се међусобно комбиновати (то је највероватније пресека њихових значења и међусобног комбиновања)
5. поједине речи могу се комбиновати и са другим речима које деле семантички садржај, док се друге никад не комбинују са речима сличног значења, што још више отежава успостављање прецизних критеријума
6. начин на који ћемо формирати одређене колокације често зависи од нашег познавања значењског распона одређених речи.

Палмер (Palmer 1976: 97) предлаже три врсте ограничења (енгл. *restrictions*) за формирање колокација:

1. значење јединица колокације
2. распон комбиновања
3. ужа колокацијска ограничења за тзв. гранични случајеви.

Најограниченија врста колокације за Палмера су *идиоми* чије значење није транспарентно на основу појединачних значења чланова. Идиоми имају синтаксичка ограничења при чему иако чине семантичку целину као нпр. *kick the bucket* у значењу *die*, у реченици се понашају као одвојене речи – нпр. прошло време за идиом *kick the bucket* је *kicked the bucket*. С друге стране, постоје граматичка ограничења, где се нпр. број именице у идиому не сме мењати (неправилно би било рећи *!kick the buckets*). Још једна од карактеристика идиома је да се они не могу директно превести на страни језик него ће то бити неки нови израз који је својствен у језику превода (нпр. у српском бисмо могли превести енглески идиом *kick the bucket* као *бацити кашику* или *отегнути папке*).

Приступ Роналда Картера, на неки начин, представља комбинацију педагошког и лексичког приступа, пошто је аутор мотивисан значајем теоријских изучавања вокабулара и њиховом применом пре свега у усвајању матерњег језика и настави енглеског као страног језика (Carter 1998: 185). Картер (Carter 1998: 7-9, 51) издваја лексику као самостални ниво, а лексеме представљају основну, контрастивну јединицу вокабулара које могу бити веће од једне речи, као што су нпр. фразни глаголи или идиоми. Лексеме или лексичке речи се разликују од граматичких, које се описују као функционалне речи или празне речи. На већим деловима текста можемо уочити лексеме које се међусобно удружују и где постоји већа вероватноћа колоцирања. Картер (1998: 34 – 47) се доста бави појмом кључног вокабулара (енгл. *core vocabulary*) и утврђује јасне критеријуме, односно тестове, који нам помажу да утврдимо да ли

та реч припада кључном вокабулару. Поред тестова синтаксичке супституције, антонимије, екстензије, суперординираних односа, тзв. *culture-free* теста, и других, уводи и појам *колокабилности* коју дефинише као начин на који се нека реч понаша у лексичком окружењу са другим речима. У том смислу што реч има већу колокабилност, то она више припада кључној групи речи.

Картер (1998: 51) дефинише колокацију као групу речи која се понавља у неком језику и разликује *граматичке колокације* код којих постоје јасна правила удруживања и које зависе од синтаксичких односа, и *лексичке колокације*, за које, поред синтаксичких односа, посебну важност има језичко окружење у којем се јављају. На основу комбиновања једне лексеме са другим лексемама, можемо, по Картеру (1998: 52), формирати тзв. *кластере* (енгл. *cluster*), који су сачињени од речи за које очекујемо да се комбинују са неком датом лексичком јединицом X, и онда их називамо кластер X. Неке речи имају централнију позицију у кластеру, што значи да је њихова вероватноћа комбиновања са X већа. Такође, лексеме унутар кластера могу се даље груписати у тематске скупове, код којих може доћи до преклапања. То значи да једна иста лексема може имати различита значења (Carter 1998: 52), а самим тим јављају се и различите могућности колоцирања. Из оваквих анализа лако можемо закључити да не постоје јасни критеријуми за прецизно разграничавање колокација, што доводи до проблема у њиховој анализи и отвара низ могућности за различита тумачења.

Како наводи Картер (1998: 53) теорију лексичких скупова (енгл. *lexical sets*) и лексичких поља (енгл. *lexical fields*) су развили Халидеј и Синклер, који су на овај начин указали на могућу структуру лексикона, у којем постоје *лексички скупови* који су заправо низови значењски повезаних речи из којих ми бирамо лексичке јединице да бисмо формирали реченице. *Лексичко поље* је шири појам који подразумева специјализован вокабулар, а лексичке јединице неког лексичког поља могу се појављивати и у другим лексичким пољима са извесним разликама у значењу. Ово можемо илустровати примерима из лексичких поља хотелског смештаја и транспорта - *single room* (срп. једнокреветна соба) и *single ticket* (срп. карта у једном правцу), у којима придев *single* показује нијансе свог значења, а разлику видимо у упоредним примерима *double room* (срп. двокреветна соба) и *return ticket* (срп. повратна карта), где нисмо бирали исту реч у другом лексичком пољу.

Картер (1998: 70-71) дели колокације на *неограничене* (енгл. *unrestricted collocations*) које имају већи опсег колоцирања, и ту можемо наћи доста речи из кључне групе (енгл. *core vocabulary*), као што су у енглеском придев *bright*, или глаголи *have* или *take* који имају велике могућности колоцирања са именицама: *take a look, take a holiday, take a walk, take time*, итд.

Затим имамо *полуограничене* (енгл. *semi-restricted*) са релативно ограниченим опсегом, што значи да је заменљивост неког члана нешто специфичнија. Пример у енглеском језику су комбинације *to harbour doubts/ a grudge/ suspicion*.

Следећа група су тзв. *фамилијарне колокације* (енгл. *familiar collocations*) које обухватају често комбиноване речи, тако да се ова група преклапа са фиксним изразима, нпр. у енглеском *innocent bystander, vicious circle, readily admit* и сл.

На крају су *ограничене колокације* (енгл. *restricted*) са ограниченим опсегом колоцирања, где су комбинације у енглеском попут *consider seriously*, или *gin and tonic, cash and carry* и сл.

4.2.2. Фразеологија и тумачење колокација

Према Кауиу (Cowie 1998: 4), руска традиционална школа фразеологије, нарочито у каснијим фазама свог развоја, дефинисала је дескриптивне категорије које дају основни оквир за систематску и сложену анализу комбинација речи. Дефинисали су јединице речи (енгл. *word-like*) које функционишу на нивоу или испод нивоа прости реченице и јединице реченица (енгл. *sentence-like*) где спадају изрази, изреке, конверзацијске формуле, познати цитати и слично. Постоје разне поткатегије, пошто су током развоја фразеологије давани различити

називи одређеним класама фразеолошких категорија. За овај приступ важан је појам *континуума комбиновања речи* - од слободних комбинација речи, преко чистих идиома и ограничених колокација до фигуративних идиома.

У новије време, из угла гледања квантитативне корпусне лингвистике, Грис (Gries 2008: 4-6) дефинише фразеологизме (енгл. *phraseologism*) примењујући шест дефинишућих критеријума или параметара. Први се односи на *природу елемената* укључених у фразеологизам, тако да је фразеологизам дефинисан као заједничко појављивање *форме* или *леме* неке лексичке јединице и било ког другог језичког елемента при чему се не прави разлика између лексичких и граматичких јединица које се јављају у комбинацији са датом лексичком јединицом. Други критеријум односи се на *број елемената* у фразеологизму, при чему Грис сматра да фразеологизам може садржати више од два елемента. Следећи критеријум се односи на *учесталост* појављивања израза на основу којег се одређује да ли је то фразеологизам или не. У том смислу, Грис закључује да још увек није утврђен јасан критеријум и да ће се фразеологизмом сматрати свако појављивање дате комбинације веће од очекиваног. Четврти критеријум указује на *удаљеност између елемената* у фразеологизму, при чему он сматра да је потребно толерисати извесну удаљеност елемената и да елементи не морају увек бити у непосредној близини. Пети критеријум се односи на *питање лексичке и синтаксичке флексибилности елемената* у фразеологизму, при чему постоје потпуно нефлексибилни изрази попут енглеског *by and large*, и у извесној мери флексибилнији изрази који мењају граматички облик у реченици, као што је нпр. *kick the bucket* у којем глагол *kick* мења облик у различитим временима, до коначних потпуно флексибилних израза. Последњи, по многима најважнији критеријум, односи се на *семантичко јединство* фразеологизма и питање да ли та комбинација функционише као једна семантичка јединица попут једне морфеме или речи или је то група речи коју одликује семантичка *некомпозиционалност*. Грисов став је да је неопходно семантичко јединство израза. Грисову теорију аутори Брезина, Мекенери и Вотам (Brezina et al 2015: 141) надопуњавају седмим критеријумом повезаности (енгл. *connectivity*), а сматрају да колокације не треба посматрати изоловано него оне представљају део значењске мреже својих саставних делова, што утиче на јачину везе која постоји међу њима, али и ближе одређује који део значења речи је дошао до изражаја када су речи у колокацији.

Комплексност проблема јаснијег и прецизнијег дефинисања и препознавања колокација, Грис је уочио применивши *меру асоцијативности* на колокацијске везе (Gries 2013: 137). Наиме, овај аутор (Gries 2013: 138 - 139) примећује да асоцијативност код колокација није симетрична, као и да постоје јаке и слабе колокације. Други занимљив увид је да постоје извесне сличности између начина на који се дефинишу колокације и фразеологизми, а то се огледа у природи елемената и особинама које карактеришу колокације, пре свега да су састављене од речи, затим карактеристичан број чланова у колокацији који је, према овом аутору, најчешће два, затим питање колика је фреквенција појављивања потребна да бисмо неку комбинацију убројили у колокације, међусобна удаљеност колоката, затим ниво лексичке и синтаксичке флексибилности уочених колоката – где се они квалификују као речи или као леме, која је улога семантичког јединства и предвидљивост значења колоката у њиховом дефинисању.

Говорећи о утемељењу традиционалне фразеолошке школе, Кауи (Cowie 1998: 4-8) наводи да Виноградов³⁴ поставља главне темеље теорији проучавања комбинација речи, извршивши поделу на три групе – *фразеолошке фузије* (енгл. *phraseological fusions*) што би биле непрозирне, немотивисане комбинације попут идиома, затим фразеолошка јединства (енгл. *phraseological unities*) која обухватају делимично мотивисане комбинације које могу бити употребљене и у буквалном, техничком значењу и у пренесеном значењу и фразеолошке комбинације (енгл. *phraseological combinations*). Трећа категорија подразумева комбинацију две речи од којих једна реч задржава своје право значење, а друга се са њом комбинује на основу

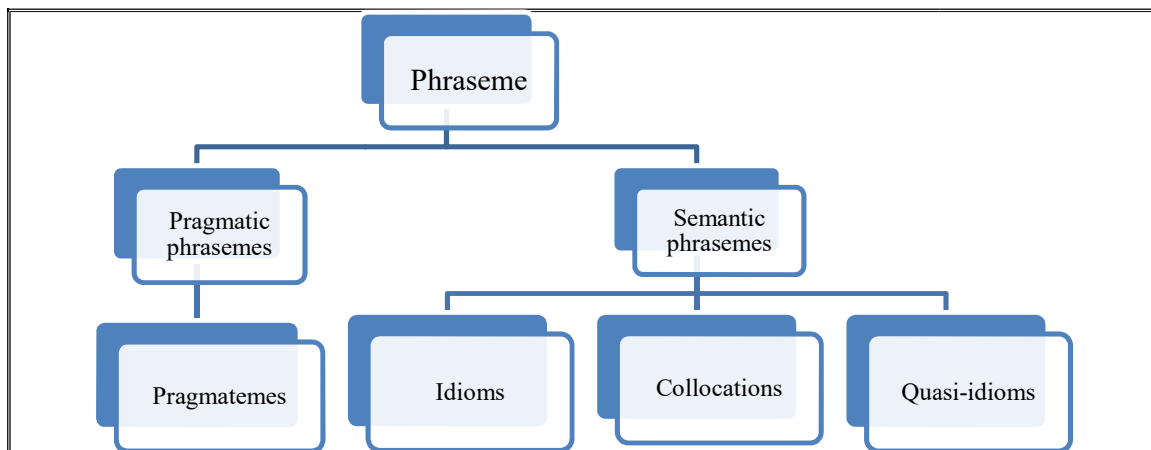
³⁴ Виктор Владимирович Виноградов (1894 – 1969) био је совјетски лингвиста и филолог.

привлачења неког сегмента свог значења са значењем кључне речи, а које може бити и фигуративно, што значи да иако постоји више комбинација, ово комбиновање је у извесној мери ограничено и најприближније је термину *ограничена колокација* (енгл. *restricted collocation*) (Cowie 1998: 6).

Према Кауиу (Cowie 1998: 6-8), фразеологија са посебном пажњом приступа проучавању колокација које Мељчук (Mel'čuk 1998) дефинише веома прецизно, сматрајући да оне чине кључни фокус читавог система „фразема“ (комбинације речи свих врста). Колокације се могу још детаљније проучавати на основу њихових лексичких функција (енгл. *lexical functions*), где имамо једну кључну лексему и одређени број комбинација које чине колокације. Ова проучавања нарочито доприносе формирању колокацијских речника, али нам мање говоре о семантичким категоријама којима припадају колокације.

Не постоји јединствена теорија колокација као ни сагласност око њиховог представљања у речницима. У том смислу Мељчук (Mel'čuk 1998) се бави следећом проблематиком - карактеризацијом и дефинисањем колокација и лексичких функција као основног средства за описивање колокација, затим питањима могуће употребе лексичких функција у лингвистици и презентацијом лексичких функција у речницима.

Као што се види у шематском приказу (Слика 1), колокације можемо дефинисати као поткласу групе коју називамо *утврђеним фраземама* (енгл. *set phrases*) или *фраземама*, иако постоје и многи други називи - фиксирани (замрзнуте) фразе, комбинације речи, идиоматски изрази, идиоми и сл. Како он даље наводи, служимо се фраземама пре него појединачним речима, иако фраземе представљају једну од највећих потешкоћа у лингвистици и процесу израде речника. Утврђене фразе требало би да заузимају значајно место у речницима, јер оне представљају лексичке јединице које су бројчано присутније 1:10 у корпусу једног језика у односу на појединачне речи. Колокације чине огроман део фраземског инвентара једног језика и зато се њима треба посебно бавити.

Слика 1. *The Concept of Collocation* (преузето из Mel'čuk 1998: 30)

Мељчук анализира колокације са аспекта њихове продукције, односно са аспекта говорника, а не из угла гледања онога ко тумачи колокацију.

Како налазимо код Шмита (Schmitt 2008: 78-79), Кауи и Хауарт (Cowie & Howarth 1995) поделили су лексичке фразе на четири нивоа комплексности, од нижег ка вишем, према томе колико је могуће варирати елементе унутар израза и у којој мери значење целог израза зависи од значења његових елемената:

1. *идиом* – то су замрзнуте колокације код којих се не може мењати структура, значење је идиосинкратично и није транспарентно (нпр. *kick the bucket, bite the dust*)

2. *непроменљиве колокације* (енгл. *invariable collocation*) – чланови колокације су и даље фиксни, али је значење транспарентно и представља комбинацију значења њених елемената (нпр. *break a journey*)
3. *колокације са ограниченим избором на једном члану* – на трећем нивоу комплексности су колокације код којих се један члан може заменити ограниченим бројем речи сличног значења (нпр. *give/allow/permit access to*)
4. *колокације са ограниченим избором на два члана* – најкомплекснији облик колокација код којих се могу варирати оба члана (нпр. *get/have/receive a lesson/tuition/instruction in*)

4.2.3. Проучавања колокација са педагошког аспекта

Грејндерова (Granger 1998: 146) дефинише своју методологију као *контрастивну међујезичку анализу* (енгл. *Contrastive Interlanguage Analysis*), а то подразумева два вида проучавања језика – прво је поређење варијација у употреби једног језика код изворних и неизворних говорника, а друго је проучавање варијетета у употреби једног страног језика код различитих неизворних говорника.

У првом случају, приликом одабира колокација, односно комбиновања лексема, очекује се да ће се неизворни говорници више служити принципом отвореног избора (енгл. *open-choice principle*) као што дефинише Синклер (Sinclair 1987: 319), док се изворни говорници више служе принципом идиома. Грејндерова заснива своје схватање колокација на дефиницији Ван Роија (Van Roey 1990: 46) коју смо претходно споменули у уводном делу овог поглавља, а који види колокације као језички феномен у којем нека јединица вокабулара бира одређену другу јединицу, а не њен синоним, примењујући критеријум употребе речи, а не на основу синтаксичких ограничења или концептуалног значења. Реч је о лексичким колокацијама, које Грејндерова ставља наспрам појмова као што су прагматички идиоми (енгл. *pragmatic idioms*) или формуле (енгл. *formulae*). На основу резултата свог истраживања, Грејндерова је дошла до закључка да неизворни говорници користе колокације, али колокације које би биле блиске одабиру речи изворних говорника јављају се у мањој мери. Неизворни говорници су склони прављењу неуобичајених комбинација, при чему се јавља одређени слични одабир речи са заједничким матерњим језиком, а то је највероватније последица директног превода са матерњег језика, што је у овом случају био француски језик (Granger 1998: 152-153). Овај приступ проучавању колокација и израза ‘спремних за употребу’ (енгл. *prefabricated language*) је од посебне важности када говоримо о педагошким импликацијама и учењу страног језика и уочава се потреба за детаљнијим проучавањем њихове праве природе и изналажењем могућности за неки систематичнији увид који би се могао применити како у настави страног језика, тако и у корпусним проучавањима и изради електронских корпуса и речника.

Хауарт (Howarth 1998) се бави проучавањем колокација у академском писању страних студената којима енглески није матерњи језик. Према овом аутору, страним говорницима најтеже је објаснити *арбитрарне рестрикције* које се примењују у језику приликом избора јединица у колокацији, као на пример зашто је у енглеском језику комбинација *reach a conclusion* ваљана, док *reach findings* није, него морамо рећи *produce findings* или *arrive at findings*. Хауарт је пре свега мотивисан потребом да се наставницима који предају енглески као академски језик на универзитетима понуди један дескриптивни оквир који би им олакшао анализу ученичких писаних радова, а тиме им омогућио и да се то ученицима појасни (Howarth 1998: 161). У свом истраживању Хауарт је желео да установи одступања од уобичајене фразеологије у академском писању код студената којима енглески није матерњи језик. Истраживање је било усмерено на радове из области друштвених наука које обилују лексичким колокацијама, а Хауарт се првенствено фокусира на лексичке колокације типа *глагол + именичка допуна* (Howarth 1998: 163). Претходно је требало установити норме код аутора

којима је енглески матерњи језик. Хауарт (Howarth 1996: 6) је са аспекта фразеологије утврдио битне карактеристике колокација и то:

- а) да су то конвенционални облици који имају значајну улогу у језику;
- б) да се усвајају као готове лексичке јединице;
- в) да их је потребно памтити заједно са неким структурним, синтаксичким и прагматичким функцијама
- г) изворни говорници их лако препознају у смислу форме и функција.

Теоријски оквири његових проучавања, као и код Грејнцерове, ослањају се на тумачења проистекла из совјетске фразеологије тзв. *континуум модела* који је касније развио Кауи и применио на енглески језик (Howarth 1998: 164), при чему се континуум може поделити на три групе: *слободне комбинације, ограничене колокације и идиоме*.

4.2.4. Луисов лексички приступ (*The Lexical Approach, Michael Lewis*)

Луис (Lewis) поставља теоријске основе својих истраживања у књизи први пут објављеној 1993. године *The Lexical Approach - The State of ELT and a Way Forward*, у којој се усмерава на сагледавање дотадашње теорије и праксе у настави енглеског као страног језика и предлоге за унапређења наставе и учења. Касније разрађује примену принципа свог *лексичког приступа* у првом издању из 1997. године под називом *Implementing the Lexical Approach - Putting Theory into Practice* где му се придружују бројни коаутори са извештајима о практичној примени овог приступа у настави. Неколико година касније, заокружује своје интересовање за колокације у делу *Teaching Collocation: Further Developments in the Lexical Approach* из 2000. године.

Лексички приступ Мајкла Луиса допринео је појачаном интересу за улогу лексике у језику и контекстуализовању граматике у смислу да језик не представља граматикализовану лексичку, него лексикализовану граматичку (енгл. *lexicalised grammar*) и граматика као структура је подређена лексици (Lewis 1996: vi-vii). Овај приступ има значајне импликације како за анализу лексичког система, тако и за процену педагошке праксе и организацију језичког силабуса. Највише одјека има у настави енглеског као страног језика, јер предлаже доста методолошких измена, напуштање дотадашње популарне методе *Представи – Вежбај – Произведи* (енгл. *Present-Practice-Produce*) и предлаже нови холистички приступ језику и учењу кроз нову методу *Посматрај-Претпостављај-Покушај* (енгл. *Observe-Hypothesize-Experiment*) у којем посебно место заузимају колокације (Lewis 1996: vi-vii).

Када говори о значењу речи, Луис сматра да значење није фиксно и да се често служимо негативним дефиницијама да бисмо направили разлику (Lewis 1996: 77). У свом поглављу о природи значења (Lewis 1996: 77-87) указује на следеће типове значења: *референтно* (односи се на основно значење, садржај пропозиције), *диференцијално значење* (значење једне речи у контрасту са другим речима), *конотативно значење* (када из групе речи сличног значења бирамо одређену реч), *контекстуално значење* (када бирамо реч на основу ситуације, публике и слично), *прагматичко значење* (када желимо да учитамо посебан садржај намењен слушаоцу и желимо да он интерпретира наш исказ на посебан начин – нпр. као претњу или савет), *дискурсно значење* (гледа се утицај ширег контекста на значење), *фактичко и модално значење*, затим *договорено значење* које је специфично за одређену ужу групу људи који имају слична интересовања, тзв. *top-down* и *bottom-up* значење, и од посебне важности за овај рад, *колокацијско значење* које се односи на одређено очекивано, природно повезивање речи у комбинацију, односно везу која може бити јача или слабија.

Најједноставнија дефиниција колокација коју даје Луис (Lewis 1996: 93) је да оне представљају начин на који се појединачне речи међусобно повезују, а те везе се крећу у

распону од слободних, нових колокација до институционализованих, окамењених веза. У вези са привлачењем речи, у истој колокацији једна реч може имати велику силу привлачења, а друга реч не. Колокације нису толико у вези са прагматичким значењем него са садржајем који се саопштава (Lewis 1996: 94). Касније дефинише колокацију као појаву коју је лако уочити – то су речи које се заједно појављују у генеричком, природном тексту на статистички значајан начин (Lewis 2001: 8; Lewis, 2000: 132). Павећи разлику између идиома који су фиксне фразе често са метафоричким значењем, преко фразних флагола који се састоје од глагола и једне или две партикуле и немају увек транспарентно значење, Луис долази до појма *колокација* - комбинација речи коју можемо предвидети, често идиоматског значења (Lewis 2000: 51). Колокације имају распон од потпуно фиксираних (нпр. *a broken home*), преко релативно фиксираних до потпуно нових (Lewis 2001: 8). За колокације је карактеристична особина *произвољности, арбитрарности* (енгл. *arbitrariness*) у смислу да су неке комбинације могуће и логичне у језику, а неке не, као нпр. комбинације у енглеском *high/tall building* које имају у српском еквивалент *висока зграда*, док колокација у српском *високи дечак* у енглеском има само еквивалент *a tall boy*, иако не можемо извести неку генерализацију или правило о томе (Lewis 2001: 26). Поред ове особине, за колокације је такође карактеристична и *нереципроцитет* (енгл. *non-reciprocity*) која се односи на то да јачина неког споја речи није једнако јака у оба смера - на пример у енглеском *non-alcoholic drink* или у српском *безалкохолно пиће*, јача је снага привлачења од придева ка именици него обрнуто (Lewis 2001: 27-28).

Како наводи аутор, изучавање колокација у настави језика пребацује интересовање са парадигматске на синтагматску организацију језика и представља најмоћнији облик организационог принципа, а познавање неке речи како у матерњем тако и у страном језику може се управо и проверити нашом способношћу повезивања речи са другима у колокације (Lewis 1996: 119). Луис сматра да колокације можемо уводити од најранијих нивоа учења језика, уколико примењујемо нове принципе учења језика, где се не учи реч по реч, него групе речи тзв. *чанкови* или у преводу *комади* (енгл. *chunks*) (Lewis 1996: 120)

У резимеу Луисовог лексичког приступа, рекли бисмо да је његов највећи значај у томе што је скренуо пажњу на особину језика да се извесне комбинације речи и израза често јављају заједно и да их као такве треба учити, што је омогућило савладавање већих *чанкова* и на нижим нивоима језика. Поред тога указао је на важност учења колокација, фраза и фиксираних израза у страном језику, и дао компилацију најразличитијих активности за увежбавање колокација и израза. Препознавање, усвајање и памћење колокација помаже ученицима да се лакше и брже сете одређених израза и течније се изражавају чак и на нижим нивоима.

4.2.5. Електронски корпус и корпусна лингвистика

Анализа корпуса даје нам значајан увид у природу вокабулара, нарочито у природу комбиновања речи (Schmitt 2008: 76; Geeraerts 2010). Значај корпусних студија колокација је у томе што праве корак даље у анализирању језичких структура ка проучавању стварних структура које се јављају у језичкој употреби, а те податке налазимо у корпусима (Geeraerts 2002: 3; 13). Корпусне студије засноване на електронским корпусима карактеришу три основна својства: методологија заснована на стварној употреби речи у језику, појам колокације има централну улогу и технолошка заснованост приступа (Geeraerts 2010: 167).

Савремена корпусна лингвистика има своје корене у проучавањима Џона Синклера (1966), чија су схватања колокација у извесној мери претходно поменути у тексту. Он жели да утврди јасније критеријуме за опис и разумевање лексике једног језика. Иако Фертов следбеник, Синклер (Sinclair 1991: 7) се удаљава од нејасног критеријума језичке интуиције којом бисмо се водили приликом одабира колокација. Решење види у бројчаном изражавању њихове учесталости и опсега, због чега је неопходно обрадити и анализирати обиман корпус да би се добијени подаци сматрали валиднијим и још 1966. године констатује да би за такве

анализе био потребан посебан компјутер у који би се унела велика количина текста (Sinclair 1966: 428). У својим даљим истраживањима, Синклер дефинише колокацију као јављање две или више лексема заједно које у тексту нису удаљене једне од других – до четири речи на лево или десно³⁵ (Sinclair 1991: 170) и уочава да је фреквенција појављивања одређених речи директно повезана са бројем значења која она реализује. Синклер разрадом своје теорије жели да избегне фразеолошка преклапања између термина колокација и идиом, за које је још раније уочио да су сличне структуре, али се разликују у својој семантици (Sinclair 1991: 172). Аутор сматра да принцип отвореног избора (енгл. *open choice principle* или енгл. *slot-and-filler principle*) није довољан критеријум према којем би се речи удруживале, него уводи принцип идиома, заправо полу-претконструисаних фраза (енгл. *semi-preconstructed phrases*) које сужавају избор (Sinclair 1991: 109-110). Касније ће ово преименовати у тзв. *принцип коселекције* (енгл. *co-selection principle*) и утврдити пет критеријума који одређују неку лексичку јединицу:

1. непроменљива кључна реч или речи (енгл. *core word(s)*)
2. обавезна семантичка прозодија (енгл. *obligatory semantic prosody*)
3. могуће колокације и колигације (енгл. *optional collocation or colligation*)
4. семантички избори (енгл. *semantic preference*)
5. колокацијска прозодија (енгл. *collocational prosody*)

Колокацијска прозодија означава одређене тенденције речи да се међусобно комбинују, нпр. неке речи привлаче негативне појмове, а неке позитивне, а до ових комбинација се у корпусним истраживањима долази путем технике *конкорданци* (енгл. *concordances*).

Оно што је од посебног значаја за ову дисертацију јесте препознавање значаја ширег контекста у којем се јављају колокације, на шта је, како наводи Стојичић (2010: 14), Синклер указивао. Ако се узме у обзир нпр. енглеска колокација „*vigorous depression*“ она неће бити фреквентна у корпусу општег језика, али ће бити важна и разумљива у текстовима из метеорологије.

Многе корпусне студије заснивају се на простој фреквенцији речи, учесталости заједничког појављивања речи у корпусу, али то нам не даје увек значајне информације о колокацијама у смислу примене ових сазнања (Greeraerts 2010: 175), него се морају увести и квалитативни, односно вредносни критеријуми у ову анализу, као на пример контекст или узајамно семантичко деловање једне речи на другу.

Приликом примене аутоматизоване анализе корпуса, нарочито када су у питању велики корпуси, треба обратити посебну пажњу на то када се добијене комбинације квалификују као колокације. Важно је одабрати алате који примењују довољан број унапред дефинисаних критеријума за одређивање колоката (Brezina et al 2015: 141). Са аспекта принципа информационих наука, енглески биграма³⁶ *in the* ће се са великом учесталošћу јавити у корпусу, чиме би могао да задовољи критеријум дефиниције колокације као комбинације две или више речи које се често јављају заједно. Ипак, са лингвистичког и семантичког аспекта знамо да тај израз није колокација јер не задовољава критеријуме значења и функционалности у језику. У том смислу, Грис уводи нову меру *Delta P*, која узима у обзир и критеријуме као што су *директивност*, *дисперзија* (начин дистрибуције чвора и колоката) у корпусу и *дистрибуција тип-токен* међу колокатима (Gries 2013). Код директивности (енгл. *directionality*) ради се о несиметричном привлачењу које постоји међу колокатима, као нпр. у енглеској колокацији *love affair* при чему реч *affair* јаче привлачи реч *love* него обрнуто, док дисперзија у Британском националном корпусу показује да се колокација *love affair* јавља 189 пута у 151 тексту (Brezina et al 2015: 140). Трећи критеријум показује који број типова колоката може да замени реч *affair*

³⁵ „Collocation is the co-occurrence of two or more words within a short space of each other in a text. The usual measure of proximity is a maximum of four words intervening.“

³⁶ У информационим технологијама, биграма је след два узастопна елемента, нпр. речи. (прим. аут.)

уз именицу *love*, што је у овом случају 13 хиљада у Британском националном корпусу (Brezina et al 2015: 141).

Данас постоје многи електронски корпуси општег, академског или специјализованог енглеског језика који су углавном на располагању за бесплатно претраживање на интернету, односно није их потребно снимити на рачунар. Неки од највећих корпуса су *Brigham Young University (BYU)* корпус који је обједињен са Британским националним корпусом (енгл. *British National Corpus – BNC*)³⁷, а који је статички корпус од 100 милиона речи, док је Корпус савременог америчког енглеског (*Corpus of Contemporary American English – COCA*) базиран на 450 милиона речи и стално се допуњава (Boulton 2016: 118-119). Професор Марк Дејвис³⁸ са универзитета Бригам Јанг (енгл. *Brigham Young*) развио је бројне електронске корпусе од којих је посебно занимљив Корпус онлајн регистара енглеског језика (*CORE - Corpus of Online Registers of English*)³⁹ који чини 50 милиона речи, а може се видети и број речи посебно за сваку групу текстова по регистрима. Пример како су груписани текстови на основу шире и уже поделе регистара видимо на Слици 2 на којој је приказан само један део ових регистара, где видимо пример дисперзије колокације *stunning scenery* у различитим поткорпусима.

BLOG				
Personal Blog	0	2.9	0.00	
Travel Blog	5	0.3	15.11	
Opinion Blog	1	9.7	0.10	Window Snip
Relig Blog/Sermon	0	1.2	0.00	
Informational Blog	0	1.9	0.00	
NARRATIVE				
News Report/Blog	0	8.5	0.00	
Sports Report	0	2.4	0.00	
Short Story	0	0.6	0.00	
Narrative	2	0.4	4.71	
Historical Article	0	0.8	0.00	

Слика 2. Пример различитих регистара у електронском корпусу CORE.

Даље на Слици 3 видимо да се ова комбинација у свим текстовима овог корпуса нашла 19 пута, а највише је пронађена у сегменту информативних текстова (укупно девет примера) што је илустровано Сликаом 4.

CONTEXT	ALL	LY	TV	IT	FS	SP	ID	PB	TB	OB	RS	IB	NE	SR	SS	NA	HA	FI	DP	EN	RA	IN	HI	RE	RV	AV	DS	IP	OP	NA1	N
1 STUNNING SCENERY	19								5	1						2			1			9					1				

Слика 3. Број пронађених примера колокације *stunning scenery* према врсти регистра у корпусу CORE.

³⁷ <https://corpus.byu.edu/bnc/>

³⁸ <http://davies-linguistics.byu.edu/personal/>

³⁹ <https://corpus.byu.edu/core/>

SECTION: Info Description (9)

CLICK FOR MORE CONTEXT				SHOW DUPLICATES
1	IN GB	globalvisas.com	A B C	as Johannesburg, Cape Town and Pretoria, successful applicants can also enjoy the stunning scenery , including mountainous Swaziland
2	IN GB	...ordsworthcountry.com	A B C	front wheels into the Irish Sea in Whitehaven. We set off into the stunning scenery of the Northern Lake District finishing the first day in
3	IN GB	...ordsworthcountry.com	A B C	you hike 11.5 miles and ascend 1450m; be rewarded with the area's stunning scenery . Fitness levels This course caters for a range of fit
4	IN GB	...ordsworthcountry.com	A B C	front wheels into the Irish Sea in Whitehaven. We set off into the stunning scenery of the Northern Lake District finishing the first day in
6	IN GB	yourgolftravel.com (1)	A B C	left a legacy of peace and tranquillity located in some of the most stunning scenery in golf, set amongst fir trees, bracken and heather w
7	IN NZ	newsjucy.co.nz	A B C	restaurants and sites that Gisborne has to offer. # Routeburn Track # The stunning scenery of New Zealand in the summer makes walki
8	IN NZ	newzealand.com	A B C	farm and mine some of the valleys - the relics have blended into the stunning scenery . Key Highlights # In straddling the 'great divide' of
9	IN GB	...sabilityhorizons.com	A B C	! Working in teams everyone managed to paddle across the lake to enjoy the stunning scenery and beautiful countryside views. The inst

Слика 4. Број пронађених примера колокације *stunning scenery* у делу регистра Информативни описи у корпусу CORE.

Једна од претпоставки у постављању хипотезе ове дисертације била је да колокације типа *придев + именица* и *именица + именица* у промотивним туристичким текстовима представљају део специфичног језика струке. Иако су део општег језика и нису високоспецијализовани термини, посебан одабир ових колокација повезан је са специфичним контекстом туризма и његовим комуникативним функцијама. Колокација *stunning scenery* је, на пример, пронађена 9 пута у општем корпусу *BYU-BNC* (Слика 5), за разлику од 19 примера пронађених у специјализованим регистрима у корпусу CORE. Ова хипотеза биће детаљније истражена и продискутована у истраживачком делу дисертације.

CLICK FOR MORE CONTEXT				SHOW DUPLICATES
1	CH1	W_newsp_tabloid	A B C	that has your nerve ends jangling, was a wonderful introduction to Corsica's stunning scenery . St Florent is an excellent family base with a mile
2	APL	W_pop_lore	A B C	Kampuchea before that, of all the beautiful places he's visited and the stunning scenery he's witnessed, his favourite place is the bottom of the
3	ED3	W_pop_lore	A B C	# Enjoy a breath of fresh air in beautiful Yorkshire and Humber. With stunning scenery , delightful seaside resorts and much more besides,
4	ED1	W_advert	A B C	up on arrival in Munich just 90kms away -- the opportunities to explore the stunning scenery all around will make a GTF holiday as full or as rel
5	AMD	W_misc	A B C	other features. There will be refreshment stops and you will drive through some stunning scenery . After a full week in your resort, you will retu
6	AMD	W_misc	A B C	# Day 3: Rhineland -- Austrian Tyrol # Depart after breakfast for the stunning scenery of the Tyrol. Arrive in a typical, pretty Tyrolean village for
7	EET	W_misc	A B C	Malaysia's western coast, the Island of Langkawi. Rich in folklore and stunning scenery , the island is populated by scarcely 40,000 people, and r
8	EET	W_misc	A B C	an abundance of birdlife. Imagine long, warm, sunny days to enjoy stunning scenery , or to recapture the spirit of Gold Rush days. Picture sailin
9	EET	W_misc	A B C	, 24 and 31 August, 7 September. # Cruising through Alaska's stunning scenery

Слика 5. Број пронађених примера колокације *stunning scenery* у општем корпусу *BYU-BNC*.

4.2.5.1. Примена неких софтверских алата у анализи вокабулара у језику струке

Употреба великих електронских корпуса у анализи језика обезбеђује значајне податке који се могу применити у настави страног језика струке, где употреба *конкорданци* даје увид у карактеристичне примере употребе одређених комбинација речи у писању стручних текстова,

затим у разлике међу жанровима и научним дисциплинама, као и у културолошке аспекте професионалне комуникације (McEnergy & Xiao 2010).

Приликом примене корпусне анализе, истраживачи који раде и у настави, нарочито настави језика струке или академског писања, често формирају свој, наменски сачињен корпус јер на тај начин могу да детаљније анализирају писане задатке студената, или да издвоје кључни вокабулар и изразе у контексту специфичне струке којима желе детаљније да се баве у настави (Cobb & Boulton 2015).

С обзиром на то да је потребно анализирати веће корпусе, истраживачи су развили и одређене софтверске алате које примењују у анализи прикупљеног корпуса. На пример, уколико желе да користе веома велике базе података односно корпусе састављене од великог броја текстова одређене струке доступне на интернету, истраживачи могу да користе тзв. *BootCat*⁴⁰ алат који на веома брз начин, уз одговарајуће задате кључне речи, прикупља одговарајући корпус текстова за анализу (Boulton 2016).

Софтверска алатка коју смо ми користили у овом раду за анализу корпуса на српском језику је *AntConc* (Anthony 2017), а детаљније је објашњена у петом поглављу. У једном од новијих истраживања примењен је овај алат за анализу степена неформалног изражавања у академском писању и то на корпусу од преко 2.2 милиона речи (Hyland & Jiang 2017).

Неки од чешће коришћених алата за анализу колокација и вокабулара су и *Oxford WordSmith Tools*⁴¹, затим *GraphColl*⁴² који служи за формирање мреже колокација, као и његова новија верзија *LancsBox*⁴³. У овим алатима, истраживач задаје речи које жели да претражује и за које жели да пронађе колокације.

Софтверски алат *Sketch Engine*⁴⁴ је веома користан за анализу наменски направљених корпуса и издвајање кључних речи и терминологије из текстова одређене струке. Учитани текстови за анализу пореде се са великом онлајн базом података и издвајају се термини и њихова фреквенција у задатом корпусу и у општем корпусу. Резултати се лако могу сачувати на рачунару у виду .xls формата тако да се могу даље обрађивати квантитативно и квалитативно.

Софтверски алат *Range*⁴⁵ коришћен је за анализу фреквенције академских речи у текстовима из области заштите животне средине са крајњим циљем формирања листе академских речи специфичних за ову област (Liu and Han 2015).

У нашој дисертацији за анализу корпуса текстова на енглеском језику коришћен је софтверски алат *TermoStat Web 3.0*⁴⁶, који је детаљније објашњен у петом поглављу. За анализу корпуса у српском језику коришћен је програм *AntConc* (Anthony 2017) који је такође детаљније објашњен у петом поглављу.

4.3. Третман колокација у једнојезичним речницима енглеског језика

Као што је већ речено, значај колокација у лексичком и семантичком систему једног језика огледа се и у чињеници да се особина колокабилности, односно потенцијал неке речи - колоката за комбиновање са другим речима, узима као саставни део њеног значења. Типичне колокације често се наводе у речничким одредницама за одређене речи, затим у посебним поглављима речника намењеним тематски груписаним колокацијама, као и у посебним колокацијским речницима.

⁴⁰ <https://bootcat.dipintra.it/?section=home>

⁴¹ <https://www.lexically.net/wordsmith/>

⁴² <http://www.extremetomato.com/projects/graphcoll/>

⁴³ <http://corpora.lancs.ac.uk/lancsbox/>

⁴⁴ <https://www.sketchengine.eu/#blue>

⁴⁵ <https://www.victoria.ac.nz/lals/resources/range>

⁴⁶ <http://termostat.ling.umontreal.ca/>

За енглески језик можда је најпознатији *Oxford Collocations Dictionary for Students of English* чији су уредници Дигнен, Краутер и Лиа (Dignen, Crowther, Lea 2002). У овом речнику, који садржи девет хиљада одредница (енгл. *headwords*), грађа је базирана на Британском националном корпусу (*British National Corpus*) који садржи преко 100 милиона речи директно узетих из аутентичних текстова. У уводном делу речника *Oxford Collocations Dictionary for Students of English*, колокације су дефинисане као комбинације речи које звуче природно у говору и писању, као што су нпр. комбинације *strong wind* и *heavy rain*, а не **heavy wind* и **strong rain* (2002: vii). За изворне говорнике овакве комбинације не представљају проблем, док за оне који уче енглески као страни језик може бити теже да направе „природне“ комбинације речи, иако сваку од речи појединачно могу да препознају. Према ауторима овог речника, колокације су важне, јер су део и писаног и говорног енглеског језика, а њиховом употребом говорници енглеског као страног језика звуче „природније“ и ближе изворним говорницима, а што је још важније, постиже се прецизност и јасноћа изражавања, нарочито у складу са контекстом. Приликом избора колокација аутори речника су се водили пре свега *прагматичким приступом*, пре него теоријским, са жељом да прикажу најтипичнију употребу језика (2002: viii). Затим, било је важно да су одабрани примери *релевантни* за савремену употребу језика при чему су водили рачуна о *специјализованим областима употребе* и обележили их у речнику (2002: ix), а трећи принцип тицао се *начина претраге* жељених колокација у речнику. Придеви су дати као засебне одреднице када су у комбинацији са глаголима и прилозима, нпр. придев *viable*, који може да стоји уз глаголе као што су *seem, prove, remain, consider sth.* и слично, или уз прилоге попут *extremely, truly, perfectly, potentially* и друге. На пример, придев *picturesque* нећемо наћи засебно, пошто се он типично комбинује уз именицу *village*, тако да ће се наћи под том одредницом.

У речнику *Oxford Collocations Dictionary for Students of English* представљене су следеће типичне комбинације (2002 ix):

придев + именица: *bright/ harsh/ intense/ strong light*

квантификатор + именица: *a beam/ ray of light*

глагол + именица: *cast/emit/give/provide/shed light*

именица + глагол: *light gleams/ glows/ shines*

именица + именица: *a light source*

предлог + именица: *by the light of the moon*

именица + предлог: *the light from the window*

прилог + глагол: *choose carefully*

глагол + глагол: *be free to choose*

глагол + предлог: *choose between two things*

глагол + придев: *make/ keep/ declare sth safe*

прилог + придев: *perfectly/not entirely/environmentally safe*

придев + предлог: *safe from attack*

Поред информација о томе које се речи јављају у истим колокацијама, дате су и напомене којем пољу значења припадају и да ли је у питање фигуративно значење (2002: x).

С обзиром на то да узима у обзир и лексичке и граматичке колокације, *структурални приступ* нашао је своју примену у креирању речника. Бенсонов *Комбинаторни речник енглеског језика* дефинише колокацију као уобичајену граматичку и лексичку повратну комбинацију речи (Venson и др. 1990). У овом речнику, посебна пажња обраћа се на лексичке, граматичке и ортографске разлике које се јављају у америчком и британском енглеском. Колокације су подељене на *граматичке колокације* које су дефинисане као синтагме, а састоје се од лексичке речи (именице, придева или глагола) и предлога или неке граматичке структуре,

нпр. инфинитива (1990: VIII). Према овом речнику лексичке колокације не садрже предлоге, инфинитиве или клаузе, него имамо следеће уобичајене комбинације (1990: XI):

глагол + именица
придев + именица
именица + глагол
именица + именица (као припадност нечему, део нечега)
прилог + глагол
глагол + прилог

У речнику се наводе и синоними за одређене колокације, а одреднице су дате за именице, придеве и глаголе, а у мањој мери за прилоге и предлоге (1990: XII).

Речник у два тома под називом *Oxford Dictionary of Current Idiomatic English* (ODCIE) био је први већи пројекат фразеолошког речника енглеског језика који су саставили изворни говорници (Cowie 1998: 220) а настао је 1983. године. У смислу теорије на којој је заснован, речник је настао ослањајући се на рад Палмера и Хорнбија, али и под утицајем руске фразеологије, а уредници су били Антони Кауи, Роналд Макин и Изабел Меккејг (Anthony Cowie, Ronald Mackin, Isabel McCaig). У предговору, Макин говори о томе како критеријум фреквентности није био пресудан, него процена изворних говорника – колико брзо они могу да произведу тражени израз. Такође Макин напомиње важност колокација за значење речи као што је предложио Ферт (Cowie, Mackin, McCaig 1983: vii), тако да је узео овај критеријум у обзир приликом стварања речника.

У уводним поглављима речника, аутори говоре о обиму речника који обухвата велики број фраза које се могу класификовати у две главне групе – *фразне идиоме* (нпр. именичка фраза, придевска фраза, предлошка фраза и прилошка фраза) и *идиоме на нивоу клаузе* (нпр. глагол + допуна, глагол + директни објекат, глагол + прави објекат + допуна и слично)(Cowie, Mackin, McCaig 1983: xi). Приликом класификовања идиома узима се у обзир у којој мери њихово значење одражава значење компонената које улазе у састав идиома, и у којој мери је могуће варирати чланове идиома (1983: xii). У том смислу могу се препознати следеће категорије (1983: xii-xiii):

1. *Чисти идиоми* које чини ограничен број израза који не трпе промену (нпр. *kick the bucket*)
2. *Фигуративни идиоми* који имају пренесено значење и у извесној мери могу имати неке варијације (нпр. *act the part*)
3. *Ограничене колокације* - полуидиоматски изрази у којима једна од речи у комбинацији има пренесено (фигуративно) значење, које се не налази у другим комбинацијама, а друга реч је у примарном значењу (нпр. *a blind alley*)
4. *Отворене колокације* - изрази у којима оба елемента могу слободно да се комбинују са другим елементима, и оба су у свом примарном значењу.

Приликом састављања овог речника аутори нису укључивали отворене колокације, пошто сматрају да страном говорнику није потребно строго упутство за овакве изразе, односно да имају широки избор и да ће успети да направе прихватљив израз (1983: xliii).

Још један од речника у којем се препознаје важност колокација при дефинисању речи је и речник из 2002. године *The Macmillan English Dictionary for Advanced Learners* који је постао доступан онлајн 2009. године. Главни уредник Мајкл Рандел (*Michael Rundell*) у уводнику говори управо о важности колокацијског понашања речи (2002: x). Главни извор података за овај речник био је корпус сакупљен у сарадњи са Универзитетом у Брајтону, где је нарочита пажња посвећена колокацијском и синтаксичком понашању кључних речи (енгл. *core*

vocabulary) и њиховој фреквенцији, при чему је изабрано 7.500 одредница. Направљена су два речника од исте базе података – један за амерички енглески, а други за британски енглески.

Један од свакако најпознатијих речника савременог енглеског језика је *The Concise Oxford Dictionary of Current English* који је први пут настао 1911. године, а чији је први уредник био чувени Хенри Вотсон Фаулер (*Henry Watson Fowler*) заједно са својим братом Франсисом Џорџом Фаулером (*Francis George Fowler*). Ми смо имали увид у осмо, измењено издање из 1990. године чији је уредник *Robert E. Allen*. Речник даје детаљне информације о изговору, граматичким и стилским обележјима речи, варијанти енглеског језика којој припадају, фразе и идиоме уз дату реч, као и прецизну дефиницију речи, а из уводног дела не видимо како су третиране колокације.

У следећој табели (Табела 4) налазе се примери навођења енглеских колокација за именице *beach* (плажа) и придев *luxurious* (luksuzan) у неколико речника (делови где се дају објашњења значења речи су изостављена). Увидом у наведене речнике, видимо да речници који нису специјализовани за колокације наводе дефиниције речи, синонине и евентуално само неке фразе и идиоме, а мању пажњу поклањају колокацијама. Највише информација о колокацијама даје *Oxford Collocations Dictionary for Students of English*, као и *Oxford Advanced Learner's Dictionary Online*.

Табела 4. Колокације за одреднице *beach* и *luxurious* пронађене у водећим речницима енглеског језика.

ИЗВОР	ПРИМЕР 1 <i>BEACH</i>	ПРИМЕР 2 <i>LUXURIOUS</i>
<i>The Concise Oxford Dictionary of Current English (1990)</i>	<ul style="list-style-type: none"> • beach-ball • beach buggy • beach plum 	Дате су три дефиниције, без примера и колокација.
<i>Oxford Collocations Dictionary for Students of English (2002)</i>	<ul style="list-style-type: none"> • beautiful, fine, lovely, magnificent, palm-fringed, sun-drenched; • golden, sandy, white; • pebble, shingle; • bathing, pleasure; • deserted, empty, private, secluded <p>BEACH + VERB stretch a beautiful golden beach stretching for miles</p> <p>PREP.</p> <ul style="list-style-type: none"> • along a/the ~ <i>He walked along the beach.</i> • at a/the <i>They met at the beach.</i> • on a/the <i>She lay on the beach and read her book.</i> 	<p>VERBS be, feel, look, seem <i>The car felt luxurious.</i></p> <p>ADV. extremely, positively, very, wonderfully <i>Camping these days can be positively luxurious.</i></p> <p>ADV. almost, quite</p>
<i>Kombinatorni rečnik engleskog jezika (1990)</i>	<ul style="list-style-type: none"> • an isolated; private; public; sandy ~ • at, on the ~ 	Нема одреднице
<i>The Macmillan English Dictionary for Advanced Learners (2002)</i>	<ul style="list-style-type: none"> • a sandy beach • <i>I like the kind of holiday where I can sit on the beach for a week and do nothing.</i> 	a luxurious hotel/ home/ bedroom

	<p>У посебним одредницама налазимо:</p> <ul style="list-style-type: none"> • beach ball • beach buggy • beach bum • beach chair 	
<i>Oxford Dictionary of Current Idiomatic English. Volume 2. (1983)</i>	<i>not the only pebble on the ~</i>	Нема одреднице
<i>Oxford Advanced Learner's Dictionary Online</i> ⁴⁷	<ul style="list-style-type: none"> • tourists sunbathing on the beach • a sandy/pebble/shingle beach • a beach bar <p>PATTERNS:</p> <ul style="list-style-type: none"> • along the coast/ beach/ coastline/ sea shore • on the coast/ beach/ coastline /sands/seashore • at the coast/ beach/ seaside/ sea shore • by the coast/ seaside /sea shore • a(n) rocky/ unspoiled coast/ beach/ coastline • to go to the coast/ beach/ seaside/ seashore <p>Унакрсна референца са <i>Oxford Collocation Dictionary</i>:</p> <p>ADJECTIVE beautiful/ fine/ lovely...</p> <p>VERB + BEACH overlook</p> <p>BEACH + VERB stretch</p> <p>BEACH + NOUN towel/ umbrella/ house...</p> <p>PREPOSITION along a/ the beach at a/ the beach on a/ the beach...</p>	<ul style="list-style-type: none"> • a luxurious hotel • luxurious surroundings • The car felt luxurious. <p>Унакрсна референца на <i>Oxford Collocation Dictionary</i>:</p> <p>VERBS be/ feel/ look</p> <p>ADVERB extremely/ fairly/ very</p>

⁴⁷ <http://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/beach_1?q=beach>
<<http://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/luxurious?q=luxurious>>

4.4. Проучавање колокација у енглеском и српском језику на нашим просторима

На нашим просторима развило се велико интересовање за проучавање колокација током осамдесетих година прошлог века у оквиру контрастивних истраживања која су била део великог југословенског пројекта, *The Yugoslav Serbo-Croatian English Contrastive Project*, а чији је уредник био професор др Рудолф Филиповић. У пројекту су учествовали југословенски универзитети, са Универзитетом у Загребу као носиоцем пројекта, као и Центар за примењену лингвистику из Вашингтона. Чини се да се у последњих десетак година овај интерес враћа, како код нас тако и у светској лингвистици, нарочито са новим могућностима за проучавање колокација путем софтверских алата и на великим електронским корпусима.

У оквиру горе поменутог пројекта, Ивир (1969) у свом раду *An outline for the contrastive analysis of English and Serbo-Croatian adjectives*, анализира придеве у ужем смислу речи о чему је већ било речи у другом поглављу ове дисертације.

У оквиру истог пројекта, у свом раду о колокацијама, аутори Ивир и Танај дају дефиницију колокација, ослањајући се на проучавања Ферта и Синклера, али и неких каснијих проучавања. У том смислу Ивир и Танај дефинишу колокацију као синтагматски однос у којем једна лексичка јединица на неки начин добија одређено посебно значење под утицајем друге јединице са којом колоцира (Ivir & Tana 1976: 22). Тако, на пример, комбинацију *dark night* не сматрају колокацијом јер су обе речи у свом основном, очекиваном значењу, док комбинације *dark hair* или *dark cloud* представљају праве колокације, док *dark horse* у значењу *неочекивани победник*, заправо представља метафору и има идиоматско значење (1976: 26). Овакав став се разликује од каснијих проучавања колокација код нас (уп. Neugebauer 1982), али и у ширем простору. У том смислу поставља се питање како се те нијансе могу објективизирати ради нпр. уношења у речник (1976: 24).

Према Бугарском (Bugarски 1996: 199-200) лексеме које су дуже од једне речи и представљају устаљене изразе називају се фразеологизми и они често не представљају само збир значења својих саставних делова, а у случају када то значење није видљиво називају се идиомима (нпр. идиом *морски пас* не означава врсту пса). Према истом аутору колокације су уобичајене лексичке везе које нису формирале чврсте фразеолошке јединице, иако неке од њих честом употребом постају чврсте и непроменљиве и у том смислу граниче се са идиомима (нпр. у српском *кардинална грешка*).

Нејгебауер (Neugebauer 1982: 341) даје следећу дефиницију колокација:

„...лексички и семантички могућ бином настао спајањем двеју речи или група речи унутар једне или више граматичких структура.“

Из ове дефиниције видимо да је у питању бинарна структура која је условљена семантичким обележјима речи које се спајају, дакле тежиште је на њиховом значењу, а спојеви по врстама речи могу бити различити. Поред овога Нејгебауер (1982: 342-343) наводи и следеће особености колокација: имају ограничене синонимске алтернативе и неке су потенцијално клишеизирани; искључена су метафоричка и метонимијска значења у главном колочату или целој колокацији; постоји варијабилна способност трансформације и комплементације у оквиру семантичких елемената и у реченици.

Нејгебауер (1982: 341-342) види колокације као спојеве свих типова (лексичко-семантички, лексичко-семиотички, идиоматски, пословични) на свим нивоима (лексички, синтагматски, реченички) што значи да колокације обухватају све - од слободних спојева речи, релативно устаљених спојева, до идиома и пословица.

У вези са особинама карактеристичним за колокације које је предложио Нејгебауер, Готштајн (Gotštajn 1986: 23-24) у својој студији о синонимији у колокацијама исказује извесно неслагање са предложеним и допуњава неке од њих, као на пример питање ограничености синонима – како одредити који би био њихов максималан број, с обзиром на то да су по својим значењима изузетно упућени једни на друге и имају заједничке семантичке особине. Такође по питању пренесеног значења, Готштајн (1986: 24-25) сматра да то не треба да буде

ограничавајући фактор да се нека комбинација сматра колокацијом, а не правим идиомом, где постоји непредвидивост и окамењеност израза, као у општепознатом примеру *kick the bucket*. Зато је потребно прецизирати дефиницију идиома: постоји пренесено значење целог израза, немогућност замењивања било ког члана синонимом и окамењеност у смислу граматике (Gotštajn 1986: 25). С друге стране, много је теже одредити границу између колокација и слободних израза, а један од важнијих предложених критеријума је и могућност предвиђања могућих комбинација, што је заправо доста релативан критеријум и ту би требало применити фреквенцијски приступ понављања колоката спојених у колокацију који је заговарао Синклер (Gotštajn 1986: 27). На основу свих запажања Готштајн (1986: 27) предлаже дефиницију колокације у ужем смислу као „непетрифициран, али релативно устаљен, предвидив и стабилан бином речи и/или израза чији су чланови у одређеној мери заменљиви синонимима“. Готштајн (1986: 29) наводи да се колокације састоје из главног колоката (који може у реченици самостално заменити целу колокацију, лакше је предвидив и има мање синонима) и споредни колокат који је на неки начин привучен главним колокатом. Ипак и ту постоје изузеци управо код типа колокација *придев + именица* где у одређеним примерима можемо приметити да управо придев лакше предвиђа именицу, а не обрнуто, нпр. у енглеском *unresolved matter* (срп. нерешено питање) или *moot point* (срп. спорно питање) (Gotštajn 1986: 31).

Хлебец (Hlebec 2007: 69) дефинише *колокацију* као могућу комбинацију најчешће две речи које формирају неку граматичку структуру. По овом аутору *колокабилност* представља тенденцију две или више речи да се појављују заједно у тексту. *Колокат* је један од два или више елемената који чине колокацију. Хлебец наводи да је карактеристика чланова колокације да постоји парадигматски однос на нивоу бар једног члана, који може бити замењен неким другим лексемама. У контексту овог рада, ево неких примера везаних за енглески језик туризма: *sandy/ pebble/ rocky beach* или *single/double/ triple room*. Број ових заменљивих колоката зависи од семантичке природе центра колокације, у смислу тога да што је реч ширег, свеобухватнијег значења то је број комбинација већи. Своју теорију колокација овај аутор заснива на семантичким принципима, пре свега *компонентне анализе* значења речи. Ово подразумева описивање значењских односа тако што се компоненте значења своде на минимална обележја и та семантичка обележја су организована по бинарном принципу опозиције (нпр. + *мушко*/ – *женско*), а овакво контрастирање често може помоћи у разлучивању неких двосмислености у значењу код вишезначних речи, код хомонимије и слично (Bugarski 1996: 209; Hlebec 2007: 36-38; Carter 1998: 17-19). Недостаци компонентне анализе огледају се у томе да је некад тешко прецизно одредити контрастиране јединице, нарочито када су у питању антоними, или стилски контрасти, или када постоји степеновање у значењу (Carter 1998: 18-19).

У вези са *колокацијском анализом* (енгл. *collocational analysis*), Хлебец, ослањајући се на теорију значења постављену од стране Халидеја и Синклера, сматра да је она веома значајна приликом одређивања *семема* (јединица значења) и то тако што се оне стављају у значењски низ и гледају се заједничка значењска обележја које имају семеме у низу. Први корак је да се изабере колокација која заправо представља облик синтагматског односа, затим се траже колокати који се могу међусобно заменити – што значи да ту постоји и парадигматски однос. Коначно се траже заједничке семеме и формира парадигма, и та се семема укључује у дефиницију (Hlebec 1998: 39).

Неки аутори долазе до дефинисања колокација утврђивањем њихових особина и поређењем са другим конструкцијама (Bibović 1982: 63-68), па се колокацијом сматра устаљена комбинација речи која није идиом, а између елемената колокације постоји семантичка и лексичка условљеност. Центар колокације је реч чије значење није у зависности од другог елемента у колокацији, односно налази се у свом примарном значењу.

У оквиру поглавља о синтагматским лексичким односима (Prčić 2008: 146-158), Прћић сврстава колокације у лексичке спојеве који се разликују од идиома по одређеним особинама и дефинише *лексички спој* као уобичајено појављивање једне лексеме у спреси са још најмање

једном лексемом, у оквиру синтагме или реченице, а које се могу разликовати по особинама заменљивости, постојаности и прозирности. Особину *заменљивости* аутор дефинише као замењивање поједине лексеме унутар споја са другом лексемом сродног значења, и ту постоји распон од немогуће заменљивости, где постоји само један спој, до вишеструке заменљивости. *Постојаност* се односи на могућност модификација или граматичких трансформација лексичких спојева, док је *прозирност* особина која говори о могућности предвиђања смисла целине на основу значења њених чланова.

Узевши у обзир наведене критеријуме, Прћић (2008: 148) описује *колокације* као дифузан и композитан спој код којег постоји минимална или могућа заменљивост, слабија постојаност и прозирност, док су *идиоми* високопостојани, компактни спојеви лексема, слабе прозирности и слабе или немогуће заменљивости. Ипак, јасну границу између колокација и идиома није лако направити, што су и други аутори увидели сврставајући многе идиоматске изразе у колокације.

Прћић (Prčić 2008: 149) дефинише *колокације* као уобичајени двочлани спој лексема које чине целину унутар одређене синтаксичке јединице. Удружене лексеме морају да деле бар једно међусобно компатибилно, односно дијагностичко обележје (DgO). На основу ових обележја утврђује се колокабилност лексема односно могућност њиховог комбиновања. На пример, енглески глагол *drink* (срп. *nutu*) комбинује се, односно колоцира, са именицима које садрже компатибилно дијагностичко обележје за *течно*, DgO [LIQUID] попут именица за разне напитке, у енглеском *water, tea, coffee, wine* и слично. Компатибилност, односно *колокабилност*, представља ипак само потенцијал за нове колокације, што можемо да видимо на примеру енглеске именице *soup* која има DgO [LIQUID], а не колоцира са глаголом *drink*, него *eat*.

Две лексеме које чине колокацију се називају *колокати*, а овај аутор их дели на *примарне* који чине тежиште колокације и носе њено значење, и *секундарне* који ближе одређују примарни члан (Prčić 2008: 151). Аутор сматра да примарни члан има особину привлачења секундарног члана, да су колокације делимично предвидиве и да колокација чини део значења неке појединачне лексеме.

У сврху проучавања колокација у српском језику Дражић (2014: 73) даје веома сложену дефиницију колокација да би обухватила све теоријске и практичне аспекте:

„*синтагматски лексички спој двеју или више аутосемантичних лексема, устројен према морфосинтаксичким правилима датог језика, са већим или мањим степеном постојаности и међусобне везаности елемената, условљеним језичким и ванјезичким, културно-историјским и друштвеним датостима.*“

И поред овог покушаја свеобухватне дефиниције која би требало да обједини сва евентуална ограничења при одређивању колокација, ауторка је свесна да је тешко увек јасно направити границу између слободне везе и колокације, због прожимања семантичких својстава речи које су у споју и стога настоји да одреди параматре (Дражић 2013: 387) којима би се избегло субјективно закључивање на основу интуиције. Тако долази до издвајања следећих критеријума за дефинисање колокација: остварена семантичка реализација полисемантичких речи, колокациони опсег једног од чланова колокације, степен заменљивости конституената на парадигматском плану (Дражић 2013: 387). Колокацијама се сматрају, према овој ауторки, они спојеви чији су чланови оба у примарном значењу или један у примарном, а други у секундарном значењу, са уским колокационим опсегом, slabим или малим степеном заменљивости и великом постојаношћу, а као примери наводе се колокације *немирна вода* и *слана вода*, док се синтагме *мутна вода*, *питка вода* или *бистра вода* сматрају слободним спојевима (Дражић 2013: 387 - 388). У терминологији српског језика, када се говори о континууму везаности конституената у колокацији, говори се о отвореним, везаним и ограниченим колокацијама (Дражић 2014:72). У вези са лексичким колокацијама важан параметар је способност или неспособност лексеме да успостави синтагматску везу са другом лексемом, а при том може да се успостави семантичко слагање две лексеме када припадају

једној семантичкој групи или лексичко слагање ако су из разнородних лексичких поља (Дражић 2014: 93). Ауторка такође наводи да је семантичка компатибилност лексема у колокацији важна као параметар којим се одређује степен заменљивости конституената и постојаност колокације (Дражић 2014: 93).

Резимирајући сазнања из литературе о односу чланова у колокацији, Дражић наводи да постоји надређени члан или примарни колокат који је носилац колокације и који привлачи, у зависности од свог семантичког потенцијала, један или више секундарних колоката који га детерминишу (Дражић 2014: 73).

У свом раду о вези између значења придева и њихове лексичке спојивости, Драгичевић (2011: 114) налази да придеви који су веома фреквентни имају способност да ступају у колокације са већим бројем лексема и самим тим се чешће јављају, а на њихово значење не утиче именица уз коју се користе. У асоцијативном тесту који је ауторка користила, вербалне асоцијације на ове придеве најчешће се јављају у виду антонима. С друге стране, вербалне асоцијације на мање фреквентне придеве су у виду синтагми, што указује на зависност њихове семантике од контекста, у овом случају именице са којима се комбинују у колокацију, а управо то ограничено комбиновање даје сужену семантику те лексеме (Драгичевић 2011: 114 -115). Овај снажан утицај именица на семантику придева са којима колоцирају, огледа се и у речничким дефиницијама примарних значења ових придева (2011: 115). Овом приликом, намеће нам се закључак како би ово могло бити од значаја за проучавање колокација у језику струке, где је контекст ужи, а самим тим се може очекивати и веће присуство колокација ограничених фреквенција.

4.5. Радна дефиниција лексичких колокација

За потребе ове дисертације, која се бави одређеним типом лексичких колокација, а на основу различитих схватања појма колокација, заузећемо став који има за полазиште дефиниције Ван Роија (Van Roey 1990) и Грејндерове (Granger 1998), а то је да су *колокације вишечлани спојеви две или више лексема које стварају комбинацију тако да одређени колокат бира лексему из групе синонима на основу њихове употребе, без обзира на синтаксичка ограничења*.

Колокације се јављају од слободних веза, где је велика могућност замене секундарног колоката синонимом, до идиоматских комбинација где није могућа заменљивост. Важно је истаћи и са педагошког аспекта да се при комбиновању полази од принципа отвореног избора, пошто је то принцип којим се користе нематерњи говорници неког језика, до устаљенијих комбинација које нису толико транспарентне, што је принцип којим се више користе изворни говорници.

4.6. Критеријуми за предвиђање и класификацију колокација

Многи аутори бавили су се питањем предвидивости колокација и логиком повезаности колоката у једну целину. Већина истраживача дошла је до закључка да је веома мали број колокација потпуно очигледан и буквалан (Lewis 2000: 135). У готово свим колокацијама постоје делимично непредвидиви, метафорички и идиоматски елементи, што у ствари значи да их је тешко предвидети само на основу речи које их сачињавају. Могло би се рећи да су колокације сачињене од речи које имају неку семантичку зависност када стоје у комбинацији и то се може користити као основа за предвиђање. Неки од тих семантичких односа су очигледни и не морају се даље објашњавати, као на пример колокације које су сличне на матерњем језику ученика.

У склопу својих изучавања учења и усвајања вокабулара у страном језику, велики допринос препознавању важности колокација дао је и Пол Нејшн (енгл. *Paul Nation*) у својој књизи *Learning Vocabulary in Another Language*. Пре свега, занима га у којој мери се учење језика базира на усвајању апстрахованих шема које се налазе у дубинској анализи израза, односно у којој мери се употреба страног језика базира на коришћењу меморисаних комбинација речи или читавих реченица (Nation 2007: 318). У том смислу дефинише и појам у енглеском познат као *chunking* (срп. *комадање*), а који покрива оба принципа – учење већих комбинација речи без њихове анализе (енгл. *memorised unanalysed chunks*) или учење мањих комбинација и њихово касније спајање у веће (Nation 2007: 319). На овај начин, „чанкови“ се не морају анализирати на мање делове, што смањује процес њихове обраде приликом усвајања језика, али негативан аспект овога је да онда делови те целине нису на располагању за њихово даље креативно комбиновање са другим речима или деловима. У критеријуме који одређују степен продуктивног знања и употребе речи, Нејшн је уврстио и способност да се реч комбинује са другим речима које се са њом уобичајено јављају (Nation 2007: 28).

Нејшн (Nation 2007: 324-325) дефинише колокације као групу речи које припадају заједно, било зато што се обично заједно јављају или зато што значење те групе речи није очигледно на основу значења њених појединачних чланова, и у извесној мери нису предвидљиве. Приликом учења страног језика потребно је обратити пажњу на то које колокације одабрати за учење, а највећу пажњу завређују високо фреквентне колокације (Nation 2007: 325). У овом смислу, рекли бисмо да се то више односи на учење општег страног језика, док се у језику струке мора обратити пажња и на мање фреквентне колокације, односно на оне које су фреквентније у тој области.

Да би разумевање и класификацију колокација учинио лакшим, Нејшн (Nation 2007: 329-332) дефинише скалу од десет критеријума које треба узети у обзир приликом учења колокација. Различити распони у оквиру ове скале указују на то колико је нека колокација лексикализована. Ради се о следећим критеријумима:

1. *Учесталост заједничког појављивања* (енгл. *frequency of co-occurrence*). Овај критеријум указује на то колико се често речи у колокацији јављају заједно и у ком контексту, пошто се неке колокације ограничено појављују у специфичним текстовима или жанру. Апсолутна фреквенција је стваран број појављивања колокација у корпусу. Релативна фреквенција пореди стварну фреквенцију са очекиваном фреквенцијом које се израчунава тако што се фреквентност једног члана колокације помножи са фреквентношћу другог члана и подели са укупним бројем речи у корпусу. Распон учесталости колокација креће се од ретких комбинација до оних које се често појављују заједно.

2. *Близина колоката* (енгл. *adjacency*). Овај критеријум се односи на то да ли се речи у колокацији налазе одмах једна поред друге или су раздвојене другим речима.

3. *Граматичка повезаност* (енгл. *grammatically connected*). Овај критеријум указује на то да ли су колокати део исте граматичке конструкције у једној реченици, односно да ли су они граматички или лексички повезани у тој структури.

4. *Граматичка структурираност* (енгл. *grammatically structured*) објашњава језичку појаву да се неке речи често јављају заједно, али нису колокати. Колокације треба да буду добро структуриране, а њихови колокати да буду повезани. У енглеском језику налазимо примере да се после неког предлога често јавља одређени члан, на пример „...of the...“, али ова комбинација речи не чини колокацију, јер речи нису повезане у целовиту и правилну структуру, него чине део веће целине.

5. *Граматичка јединственост* (енгл. *grammatical uniqueness*) указује на то да неке колокације имају јасно утврђену шематску структуру и граматички су јединствене, а неке представљају изузетке. На пример, у енглеским колокацијама *go to bed/ town/ hospital* не јавља се одређени члан, што би било уобичајено у већини других комбинација (нпр. *go to the park*).

6. *Граматичка фосилизација* (енгл. *grammatical fossilization*) објашњава колокације које су окамењене структуре, односно у њима се не може мењати редослед речи (нпр. *bed and breakfast, spick and span*).

7. *Колокацијска специјализованост* (енгл. *collocational specialisation*) је критеријум по којем се неки колокати јављају искључиво у одређеним комбинацијама (нпр. *fro* у комбинацији *to and fro*), а неки се могу јављати у већем распону колокација (нпр. *commit suicide*).

8. *Лексичка фосилизација* (енгл. *lexical fossilization*) се односи на особину извесних колокација да се у њима колокати не могу заменити другим речима (нпр. *by and large*), док се колокати у другим колокацијама могу замењивати другим речима.

9. *Семантичка непрозирност* (енгл. *semantic opacity*) се односи на могућност предвиђања значења колокације из појединачних значења речи које је чине.

10. *Јединственост значења* (енгл. *uniqueness of meaning*) указује на то да неке колокације имају само једно значење (нпр. *keep a secret*), а неке могу имати два или више значења (нпр. *kick the bucket* има буквално и метафоричко значење).

Са аспекта учења енглеског језика струке, најважнији критеријуми су први и девети, који указују на то колико је колокација честа и колико се лако може предвидети, пошто ови елементи утичу на тежину усвајања тих израза. У енглеском језику струке нарочито је важно учити и мање очигледне и мање честе колокације, јер оне могу бити релевантне за ту струку, а да нису тако честе у општој употреби у језику.

4.6.1. Подела колокација

Основна подела колокација у енглеском језику је на *граматичке колокације* које се састоје од једног члана из групе променљивих речи и једног члана из групе непроменљивих речи (нпр. *check in, check out, responsible for/to*) и *лексичке колокације* које се састоје од две или више речи из групе променљивих врста речи (нпр. *pebbled beach, delicious meal*).

Са педагошког аспекта, Луис (Lewis 2000: 51) сматра да би било корисно представити ученицима више врста колокација, и то пре свега следеће типове:

придев + именица (a huge profit)

именица + именица (a pocket calculator)

глагол + придев + именица (learn a foreign language)

глагол + прилог (live dangerously)

прилог + глагол (half understand)

прилог + придев (completely soaked)

глагол + предлог + именица (speak through an interpreter)

Од наших аутора, Готштајн класификује колокације комбинујући лексичке, семантичке и синтаксичке критеријуме (Gotštajn 1986: 32-39), при чему је први тип колокација *модификатор + именица*, где се у улози модификатора могу се наћи придев (нпр. *a weak argument*), именица (нпр. *a research project*), именица са предлогом (нпр. *a field of study*), партицип садашњег времена (нпр. *a convincing argument*) и партицип прошлог времена (нпр. *a distinguished scholar*). Други тип су колокације типа *предлог + именичка синтагма* (нпр. *at the cost of*). Следећи тип су колокације типа *глагол + допуна*, при чему допуна може бити именица (нпр. *to meet a demand*), прилог (нпр. *to define precisely*), придев (нпр. *to make difficult*), *предлог + именица* (нпр. *to arrive at a conclusion*). Затим имамо тип *прилог + придевска реч*, где придевска реч може бити придев (нпр. *strikingly similar*), или партицип прошлог времена (нпр. *newly discovered*). Последњи тип који наводи ауторка је реченица - *именица+глагол*, као на пример *Problems come up...* или *Problems arise...* и сл.

Дражић (2013: 393-394) даје опсежну поделу колокација у српском језику, а овде издвајамо колокације у којима су конституенти именице и придеви:

- а) $N_1 + N_2$ (нпр. пласт сена, букет цвећа, група навијача) у којима је први конституент партикуларизатор у примарном значењу;
- б) $N_1 + N_2$ (нпр. налет ветра, пад запослених, пролом облака) у којима је први конституент девербативна именица изведена од глагола релативно уског семантичког садржаја;
- в) $Adj + N$ (нпр. олакшавајућа околност, ванредна ситуација, ретка прилика, временски услови);
- г) $N_1 + (prep) + N_2$ (нпр. особа од поверења)
- д) $Adj^{prim} + N$ (нпр. дневна политика, климатске промене, лична одговорност)
- ђ) $Adj^{sekun.} + N$ (нпр. влажан ваздух, мутно сећање, стари пријатељ)
- е) $Adj^{nepot.} + N$ (нпр. склон прашању, жељан знања, окован ледом, свестан последица)

Највећи степен постојаности у групи колокација *придев + именица*, имају колокације у којима је придев у примарном значењу (Дражић 2013: 394).

Бибовић (Bibović 1979) у свом раду *О стабилности колокација у језику научне литературе* проучава колокације из угла традиционалног руског фразеолошког приступа и бави се њиховом стабилношћу, што представља особину понављања без трансформације у семантичком смислу (Bibović 1979: 10). Сфера њеног интересовања су колокације у научном дискурсу где она издваја три групе колокација према њиховој стабилности:

1. стабилне колокације које изражавају специфичне семантичке спојеве (нпр. *falsify a theory*)
2. стабилне колокације у којима се ништа не мења, а нису идиоми (нпр. *in strict interpretation*)
3. променљиво стабилне колокације (нпр. *approach the study, approach the problem*)

Мишљења смо да су поделе колокација ефикасније ако се узму у обзир критеријуми класе лексичких јединица, односно врсте речи и синтаксичких обележја у смислу примарних и секундарних колоката у синтагми, али коришћење детаљнијих граматичких и синтаксичких варијација додатно усложњава поделу, замагљује разлику између главног и споредног колоката и класификује посебно примере који би се лако могли подвести и под друге типове или подтипове.

Хлебес (Hlebec 2007: 70) класификује енглеске колокације у шест типова и то:

1. *прелазни глагол + именица* (нпр. *buy book*)
2. *именица + непрелазни глагол* (нпр. *woman breathe*)
3. *придев + именица* (нпр. *little finger*)
4. *глагол + прилог* (нпр. *speak softly*)
5. *прилог + придев* (нпр. *greatly amused*)
6. *глагол + придев* (нпр. *fall ill*)

У реченицама ове колокације улазе у састав различитих граматичких конструкција и те граматичке варијанте назвају се *колигацијама*, на пример уместо *pay debt* у реченици можемо имати *paid his debt, paying a debt, the payment of a debt* (Hlebec 2007:70). Термин колигација је први увео Ферт (Firth 1957: 13), а она представља однос речи на граматичком нивоу, иако се данас термин користи и за тзв. *граматичке колокације*, односно комбинацију лексичке јединице са неком функцијском јединицом, као што је комбиновање именица, глагола, придева са предлозима (Prčić 2008: 153).

Што се тиче поделе колокација, аутор Прћић ослања се на поделе које су дали Комбинаторни речник енглеског језика и Готштајн (Gotštajn 1986: 32-39) и дели колокације према структури, односно на основу тога које семантичке јединице су у комбинацији у датој колокацији. Тако су *шест основних типова колокација* према овом аутору следеће (Prčić 2008: 152-153):

1. *именица + глагол* (нпр. *stars twinkle*)
2. *глагол + именица* (нпр. *ride a bicycle*)
3. *придев + именица* (нпр. *a convincing victory*)
4. *глагол + прилог* (нпр. *speak bluntly*)
5. *прилог + придев* (нпр. *deeply hurt*)
6. *именица + of, ГЕНИТИВ + именица* (нпр. *a blade of grass*)

Поред ових колокација Прћић наводи и *граматичке колокације* или *колигације* код којих је секундарни колокат нека функционална реч, нпр. предлог:

1. *именица + предлог* (нпр. *opinion of*)
2. *глагол + предлог* (нпр. *name after*)
3. *придев + предлог* (нпр. *dependent on*)

4.6.2. Подела енглеских колокација са освртом на језик туризма

Као што је већ споменуто, у оквиру основне поделе колокација у енглеском језику можемо издвојити граматичке колокације које се састоје од једног члана из групе променљивих речи и једног члана из групе непроменљивих речи. Овде се најчешће ради о комбинацијама *именица + предлог*, *глагол + предлог* или *придев + предлог*. Структура ових колокација је обавезна и зато се сматра граматичком. У језику туризма постоје бројни примери граматичких колокација, а неки су дати у следећој табели:

Табела 5. Примери граматичких колокација у енглеском језику туризма.

ТИП КОЛОКАЦИЈЕ	ПРИМЕР У ЕНГЛЕСКОМ ЈЕЗИКУ ТУРИЗМА
именица + предлог	<i>conference on; reservation for; responsibility for</i>
глагол + предлог	<i>check in; check out; take off</i>
придев + предлог	<i>answerable to; available for; responsible to</i>

Као што је већ споменуто, лексичке колокације чине колוקати из групе променљивих врста речи и могу да колоцирају у оба смера. Колукати могу бити примарни, они који чине тежиште колокације и носе значење, и секундарни, који ближе дефинишу примарни члан (Prčić 2008: 151).

Да бисмо направили разумљив систем колокацијског корпуса сачињеног од лексичких колокација у енглеском језику струке која се изучава, у овом случају туризма, најједноставнији и најефикаснији начин поделе колокација јесте на основу врсте речи којој припадају колукати или према некој специфичној структури коју формирају. Тако би колокација *придев + именица* припадала именичким колокацијама, пошто је примарни колукат и тежиште колокације именица, која онда привлачи одређене секундарне колукате – придеве. Ако узмемо пример енглеске именице *beach*, видимо да она привлачи разне придеве који преузимају улогу секундарног колуката, као што су *beautiful, lovely, magnificent, golden, sandy, palm-fringed,*

private, secluded итд.⁴⁸ Језик туризма, нарочито у енглеском језику, обилује колокацијама, а у наредној табели (Табела 6) ове колокације илустроване су примерима из енглеског језика у контексту туристичке струке:

Табела 6. Подела лексичких колокација у енглеском језику туризма (Прилагођено из извора: Vuković-Vojnović 2011).

ТИП КОЛОКАЦИЈЕ	ПРИМЕР КОЛОКАЦИЈЕ У ЕНГЛЕСКОМ ЈЕЗИКУ ТУРИЗМА
придев + именица	<i>competitive fares</i>
	<i>high season</i>
	<i>savoury pies</i>
	<i>scenic drive</i>
именица + именица	<i>conference hall</i>
	<i>finger food</i>
	<i>luxury hotel</i>
	<i>occupancy rates</i>
глагол + именица	<i>board a plane</i>
	<i>book a room</i>
	<i>stow luggage</i>
глагол + прилог	<i>communicate easily</i>
	<i>speak fluently</i>
	<i>drive carefully</i>
прилог + придев	<i>highly recommended</i>
	<i>finely chopped</i>
„_____ and _____”	<i>bed and breakfast</i>
	<i>eat and drink</i>
	<i>spick and span</i>
	<i>wine and dine</i>

У енглеском језику туризма, у бројним промотивним текстовима у писаним и електронским медијима, очекивано је да ће најзаступљеније и најразноврсније бити колокације из прве групе у Табели 6, дакле колокације *придев + именица*, као и колокације из друге групе, *именица + именица*, где први члан, именица која је секундарни колонат, преузима улогу придева. Употреба ових колокација у туристичким брошурама или часописима, али и у усменој комуникацији, представља снажно језичко средство, јер поред саопштавања информације о некој туристичкој понуди или услузи дочарава атмосферу неке дестинације, креира одређено искуство и ствара одређена очекивања код потенцијалних туриста са циљем да их привуку да посете ту дестинацију или користе одређену услугу. Овакви описи су очекивани, а текстови који нису обогаћени епитетима не остављају толики утисак код читаоца. То можемо илустровати следећим примерима:

Текст 1: *Oman (www.omantourism.gov.com) is just a short flight from Dubai, or you can drive to its breathtaking Musandam Peninsula in a few hours. Oman has great variety and features miles of pristine, tourist-free beaches, dramatic coastal fjords and the lush tropical oasis at Salalah. Chic places to stay include The Chedi, The Snagri-La and the new Zighy Bay Resort. (Izvor: Conde Naste Traveller, Oct 2008)*

⁴⁸ Овде смо навели само неке придеве који стоје уз одредницу *beach* у речнику *Oxford Collocations Dictionary for Students of English*.

Текст 2: *Oman (www.omantourism.gov.com) is just a **flight** from Dubai, or you can drive to its Musandam **Peninsula** in a few hours. Oman has **variety** and features miles of **beaches, fjords** and **oasis** at Salalah. **Places to stay** include The Chedi, The Snagri-La and the Zighy Bay Resort.*

Ако упоредимо ова два текста, видимо да оригинални текст даје кључне информације, али је обогаћен епитетима који нам дочаравају један аутентични, другачији свет и чине га додатно привлачним. У потпуности су присутне карактеристике реторике туризма, јер се ствара слика једног узбудљивог окружења (*brehtaking peninsula*), велике разноврсности (*great variety*), опуштајуће атмосфере у нетакнутој природи (*pristine, tourist-free beaches*), затим слика другачијег и аутентичног (*dramatic coastal fjords* и *lush tropical oasis*), а све то уз смештај у луксузним хотелима (*chic places*). Све ове деликатне, истанчане нијансе описа дестинације одсутне су у другом тексту, тако да он није адекватан у смислу туристичке промоције и није у складу са реториком туризма, иако је и даље информативан.

5. АНАЛИЗА КОРПУСА И ДИСКУСИЈА РЕЗУЛТАТА

Као што је споменуто у уводном делу рада, једна од главних хипотеза у овој дисертацији је да се колокације типа *придев + именица* и *именица + именица* које су присутне у промотивним туристичким текстовима могу представити као део специфичног језика струке туризам. На први поглед оне делују као део општег језика, али ближи увид нам указује на то да је већа фреквенција ових колокација у текстовима из области туризма повезана са специфичним контекстом и комуникативним функцијама језика туризма. С обзиром на то да је њихова фреквенција много мања у великим електронским корпусима који имају карактер општег језика, сматрамо да је потребно формирати специјализовани корпус како би се уочиле ове колокације. На овај начин моћи ће се одредити које су све могућности комбиновања колоката у пронађеним колокацијама, које колокације су најфреквентније и које тематске подобласти формирају у оквиру ширег контекста који представља језик туристичке промоције. Такође ћемо формирањем два упоредна корпуса најфреквентнијих колокација у енглеском и српском језику моћи да видимо које су сличности и разлике међу њима.

5.1. Корпус

За потребе овог истраживања формирана су два упоредна корпуса, на српском и енглеском језику. Сваки корпус је састављен од два поткорпуса – код једне подгрупе грађа за анализу је ексцерпирана из електронских текстова на енглеском, односно српском језику који су копирани са вебсајтова националних туристичких организација, а код друге групе са вебсајтова путничких агенција Велике Британије, односно Србије. Да би се добио што објективнији узорак који неће одражавати неки лични стил писања, грађа за корпус је бирана тако да су преузети само они текстови који нису ауторизовани, пошто на сајтовима постоје и тзв. блогови који су дело одређеног аутора. Из корпуса су изузети и називи хотела, градова, делова градова, објеката као што су музеји, ресторани и слично, као и линкови, графикони, табеле и слично. Требало би напоменути да је тематика текстова условљена и периодом туристичке сезоне кад су прикупљени текстови, а то се пре свега односи на корпус текстова прикупљених са сајтова туристичких агенција које поред домаћих локација, првенствено представљају стране дестинације домаћим туристима, и то у форми пакет аранжмана који подразумевају обједињену понуду смештаја, превоза, излета и представљају емитивни туризам, што значи да агенције одводе туристе у жељене дестинације. У питању је летња сезона 2019. године, што ће утицати на учесталост појављивања одређених колокација.

Текстови националних туристичких организација првенствено се баве рецептивним туризмом и имају за циљ да представе своју земљу како страном тако и домаћим туристима, као и потенцијалним пословним партнерима, тако да је тај контекст устаљенијег карактера и није толико условљен туристичком сезоном, односно покривени су сви облици туризма.

Као што се види из Табеле 7 укупан број речи у корпусу текстова из области туризма на енглеском језику (ЕКТ) је 98.567 речи, а у корпусу текстова из области туризма на српском језику (СКТ) је 87.489 речи. Како величине корпуса нису уједначене, после проналажења апсолутне фреквенције у корпусу (f), израчунате су релативне, нормализоване фреквенције (nf) колокација на 10.000 речи (број појављивања колокације/укупан број речи у корпусу пута 10.000).

Табела 7. Општи подаци о прикупљеном корпусу.

КОРПУС	САЈТ	УКУПАН БРОЈ РЕЧИ
Корпус Туристичке организације Велике Британије	www.visitbritain.com	48.698
Корпус туристичке агенције 'Thomson-Tui'	www.tui.co.uk	49.869
Енглески корпус (туризам) (ЕКТ) укупно		98.567
Корпус Туристичке организације Србије	www.serbia.travel	44.875
Корпус туристичке агенције 'Kontiki'	www.kontiki.rs	42.614
Српски корпус (туризам) (СКТ) укупно		87.489

5.2. Методологија анализе корпуса – опште напомене

У оба корпуса прво је урађена квантитативна анализа морфосинтаксичких реализација колокација, као и преглед начина повезаности примарног и секундарног колоката у анализираним колокацијама. Прво су издвојене колокације које су се јавиле четири и више пута у корпусу, и оне ће се сматрати *кључним термилошким колокацијама* у области туризма. Овај критеријум преузет је из софтверског алата *TermoStat Web 3.0*, а детаљније образложење и анализа следе у наредном сегменту. У квантитативном делу анализе урађена је нормализована фреквенција на 10.000 и потом су додатно издвојене колокације, као и придеви и именице, чија је нормализована фреквенција била 1 и већа од 1 у анализираним корпусима. Ове колокације ће се сматрати *најфреквентнијим кључним колокацијама* за овде анализирану област туризма. Због различите величине корпуса, за корпус текстова у енглеском језику минимална апсолутна фреквенција ових колокација је 10, а у корпусу текстова на српском језику ове колокације су се јавиле минимум 9 пута и више.

У спрези са квантитативном анализом, урађена је квалитативна анализа и то на два начина. Поред лексичко-семантичког осврта на колокације и њихове конституенте, анализирана је комуникативна улога колокација у језику туризма на основу његових особености које смо издвојили у теоријском делу. Затим су представљене тематске области које су заступљене у корпусима на основу најфреквентнијих кључних колокација, што нам је дало слику о културолошким аспектима анализираних текстова који сачињавају корпус.

Потом је урађен пресек сличности и разлика анализираних корпуса на енглеском и српском језику.

5.3. Методологија анализе корпуса на енглеском језику

Анализа је започета тако што су текстови копирани са вебсајтова пребачени у *.txt* формат, пошто тако захтева програм који је коришћен за ексцерпцију колокација. Добијени резултати су из софтвера пребачени у *Excel* документ у табелу према типу колокације и фреквенцији појављивања у корпусу. Затим је урађена елиминација неодговарајућих резултата, што ће детаљније бити објашњено даље у овом поглављу, и нормализација фреквенција на 10.000, а потом су одабрани примери за анализу и поређење.

За обраду корпуса на енглеском језику коришћен је онлајн софтверски алат под називом *TermoStat Web 3.0*⁴⁹ који је развио професор Патрик Друан (фран. Patrick Drouin) са Универзитета у Монреалу и који је бесплатно доступан на интернету. Тренутно је могуће вршити анализу корпуса у следећим језицима: енглески, француски, шпански, италијански, португалски. Овај софтверски алат издваја термине из задатог техничког⁵⁰ корпуса тако што пореди фреквенције њиховог појављивања у техничком и нетехничком корпусу, полазећи од претпоставке да у специјализованом, односно техничком корпусу, постоји скуп лексичких јединица које су тесно повезане са тематиком корпуса (Drouin 2003), односно контекстом. Према Друану (Drouin 2003) такав скуп лексичких јединица омогућава приступ термилошким јединицама које су део специјализованог корпуса, и чије се фреквенције појављивања значајно разликују од уобичајених фреквенција ових лексема у општем корпусу.

Candidat de regroupement	Fréquence (Spécificité)	Score	Variantes orthographiques	Matrice
buffet restaurant	41	52.99	buffet restaurant	Nom Nom
live music	42	51.19	live music	Adjectif Nom
sandy beach	39	49.11	sandy beach sandy beaches	Adjectif Nom
water sport	37	47.68	water sport water sports	Nom Nom
sea view	30	45.12	sea view sea views	Nom Nom
sun bed	26	41.89	sun bed sun beds	Nom Nom
old town	26	40.32	old town	Adjectif Nom
afternoon tea	27	39.78	afternoon tea afternoon teas	Nom Nom
outdoor pool	24	38.56	outdoor pool outdoor pools	Adjectif Nom
pool bar	21	37.47	pool bar pool bars	Nom Nom
sun terrace	19	35.55	sun terrace sun terraces	Nom Nom
twin room	19	34.62	twin room twin rooms	Adjectif Nom
extra bed	18	34.55	extra bed extra beds	Adjectif Nom
private beach	17	33.52	private beach private beaches	Adjectif Nom
white-sand beach	17	33.52	white-sand beach white-sand beaches	Nom Nom
boat trip	18	32.72	boat trip boat trips	Nom Nom

Слика 6. Приказ дела табеле са одабраним кључним колокацијама у програму *TermoStat Web 3.0* излистаних на основу критеријума специфичности.

Овим алатом⁵¹ могу се претраживати појединачне кључне речи (именице, придеви, прилози и глаголи), издвојити укупан број колокација, као и укупан број колокација које се сматрају термилошким јединицама за неки специјализовани корпус (Слика 6). То су колокације типа *придев + именица*, *именица + именица*, као и комбинације именице и придева са предлозима. У самом софтверу интегрисано је више статистичких принципа који су укључени у одабир ових термилошких парова, првенствено индекс специфичности (фран. *le calcul de spécificité*) који је развијен према Лафону (Lafon 1980), затим се процењује хомогеност корпуса путем χ^2 теста, а врши се и поређење корпуса путем *log-likelihood* теста. Применом ових принципа програм издваја листу колокација које се сматрају кључним за задати специјализовани корпус, а неопходно је да се колокација јавила четири или више пута у корпусу да би се сматрала термилошком, што смо и ми узели као критеријум за ексцерпцију колокација у нашем раду. Ради провере овог принципа урађена је и контролна анализа у *AntConc*⁵² програму за неке колокације, и добијена је иста фреквенција у том софтверу. За разлику од *TermoStat Web 3.0* који у току пребројавања одмах урачунава облике за једину и за

⁴⁹ <http://termostat.ling.umontreal.ca/>

⁵⁰ У овом алату, под техничким корпусом подразумева се специјализовани корпус који се користи у анализи. (прим. аут.)

⁵¹ http://termostat.ling.umontreal.ca/doc_termostat/doc_termostat_en.html

⁵² <https://www.laurenceanthony.net/software/antconc/>

множину именице у траженој колокацији (Слика 6), у *AntConc* софтверу морају се посебно претражити облици за јединину и множину, као и други флективни облици о чему ће детаљније бити речи у методологији анализе корпуса текстова на српском језику. Тако из доле датих примера видимо да се у *AntConc* софтверу посебно морају претражити колокати који иду уз облик јединине именице *beach* (Слика 7), а посебно колокати уз облик множине именице *beach* (Слика 8), као и да се мора уклонити неки евентуално дуплирани ред у конкорданци као што је случај са колокацијом *sandy beaches* где редови 21 и 22 заправо представљају исти низ (Слика 9). Због ових недостатака који успоравају рад на анализи корпуса изабран је *TermoStat Web 3.0* за анализу корпуса текстова на енглеском језику.

AntConc 3.5.7 (Windows) 2018

File Global Settings Tool Preferences Help

Corpus Files OBJEDINJENI ENGLIS

Concordance Concordance Plot File View Clusters/N-Grams Collocates Word List Keyword List

Total No. of Collocate Types: 140 Total No. of Collocate Tokens: 403

Rank	Freq	Freq(L)	Freq(R)	Stat	Collocate
1	106	106	0	2.06632	the
2	18	18	0	6.31251	sandy
3	18	18	0	5.35098	sand
4	18	18	0	0.55061	a
5	16	16	0	6.58316	private
6	15	15	0	1.01277	s
7	8	8	0	-0.52038	of
8	6	6	0	1.81897	this
9	6	6	0	-1.30761	and
10	5	5	0	7.12748	shingle
11	5	5	0	7.97547	pella
12	5	5	0	6.97547	maleme
13	4	4	0	5.45191	palm
14	4	4	0	5.88801	haninti

Search Term Words Case Regex Window Span Same

From... TL To... 0

Min. Collocate Frequency 1

Clone Results

Слика 7. Резултат претраге за 1 колокат улево уз облик за јединину именице *beach* у софтверу *AntConc*.

AntConc 3.5.7 (Windows) 2018

File Global Settings Tool Preferences Help

Corpus Files OBJEDINJENI ENGLIS

Concordance Concordance Plot File View Clusters/N-Grams Collocates Word List Keyword List

Total No. of Collocate Types: 55 Total No. of Collocate Tokens: 121

Rank	Freq	Freq(L)	Freq(R)	Stat	Collocate
1	22	22	0	8.33779	sandy
2	14	14	0	0.88152	the
3	5	5	0	7.44821	golden
4	4	4	0	6.90389	flag
5	4	4	0	5.62378	beautiful
6	3	3	0	5.16693	white
7	3	3	0	5.86995	stunning
8	3	3	0	7.71125	secluded
9	3	3	0	4.50179	sand
10	3	3	0	-0.19965	of
11	3	3	0	7.59577	gorgeous
12	3	3	0	9.71125	bleached
13	3	3	0	7.83678	backed
14	2	2	0	7.54132	chinnle

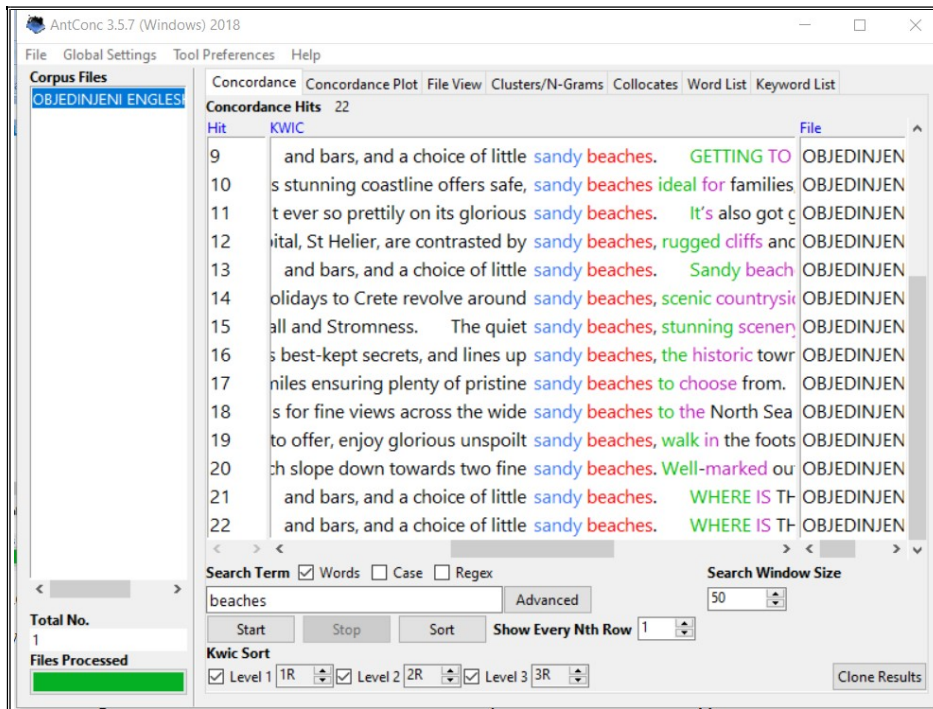
Search Term Words Case Regex Window Span Same

From... TL To... 0

Min. Collocate Frequency 1

Clone Results

Слика 8. Резултат претраге за 1 колокат улево уз облик за множину именице *beach* у софтверу *AntConc*.

Слика 9. Резултат претраге за конкорданцу колокације *sandy beaches* у софтверу *AntConc*.

Иако је одабир колокација у енглеском језику урађен у софтверском алату, као што је већ наведено, приликом коначног одабира колокација у енглеском језику по потреби су консултовани једнојезични онлајн речници *Macmillan Dictionary*⁵³, *Oxford Learner's Dictionary*⁵⁴, *Online Oxford Collocation Dictionary*⁵⁵ као и *Oxford Collocations Dictionary for Students of English* (2002). На тај начин су изостављене неке колокације које је софтвер *TermoStat Web 3.0* уврстио у свој списак кључних терминолошких колокација. Увидом у контекст у корпусу и провером у наведеним речницима закључено је да неке колокације не задовољавају жељени критеријум. Као илустрацију навешћемо претрагу из речника *Macmillan Dictionary* за енглеску синтагму *next door* која по структури, на први поглед, одговара нашем предмету истраживања (*npridev* + *именица*), а која се наводи у речнику на три начина. Прво као именица, као у примеру *Is that next door's dog?* где се односи на комшије које живе поред, затим као придев и тада се пише са цртицом *next-door*, као у примеру *the next-door house*, и као прилог *next door* као у примеру *The cat is from the house next door*. Увидом у контекст претраживаног корпуса текстова из области туризма у енглеском језику закључено је да је у питању прилог (нпр. *And, there's a tennis court next door at the Hotel Levante*) тако да је ова комбинација изостављена из коначних резултата. Изостављено је и неколико комбинација у којима је глагол од стране софтвера идентификован као именица, као што се види у примерима: *drive north*, *host royal honeymoon*, затим комбинација са бројем *fourth floor*. Изостављени су и примери који су садржали скраћенице, као нпр. *satellite TV*, *flat-screen TV*, а програм их је препознао као колокације. Такође, када се текст пребаци у *.txt* формат код неких речи изгуби се цртица, као код придева *year-round*, који је био излистан без цртице и препознат као колокација у софтверу.

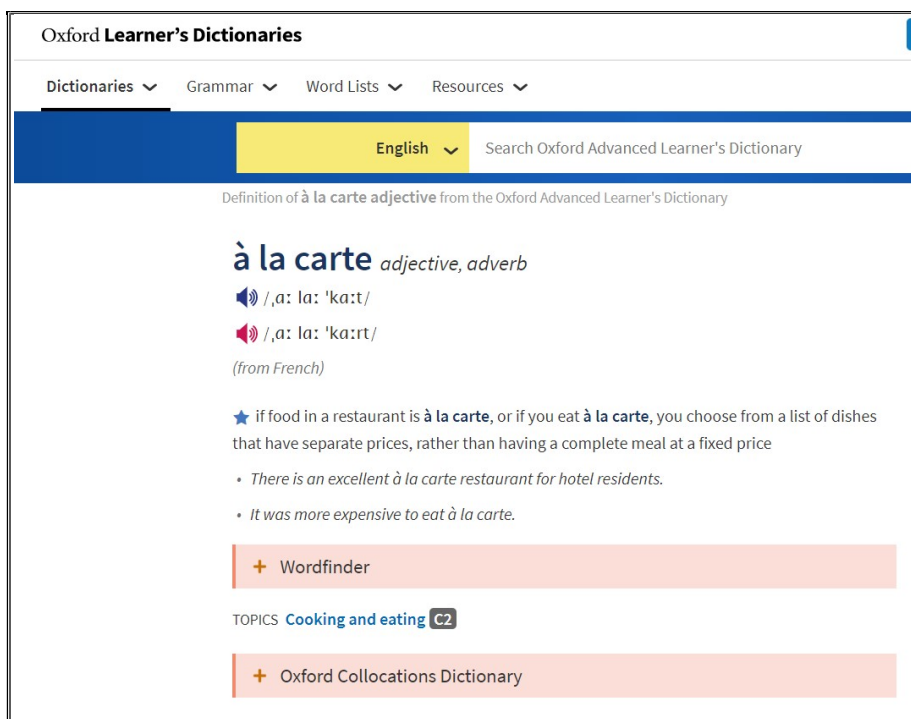
Коначно, овде ћемо напоменути да је *TermoStat Web 3.0* прилично прецизан и да није било пуно интервенција на добијеним резултатима. Поред комбинације *next door* изостављена

⁵³ <https://www.macmillandictionary.com/>

⁵⁴ https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/next-door_2

⁵⁵ <http://www.freecollocation.com/search?word=room>

је и комбинација *little one* где имамо реч *one* која у енглеском може бити број или заменица, дакле не одговара нашем предмету истраживања, где примарни колокат треба да буде именица. Изостављена је и комбинација *sun bed* коју је програм издвојио у корпусу, пошто је додатном провером у речницима закључено да се ради о сложеници и да се пише као једна реч *sunbed*⁵⁶. Такође су изостављене и комбинације *à la, carte restaurant, carte dining* и *la carte* које су преузете из француског језика и које су биле засебно излистане у списку кључних термина у оквиру софтвера. Међутим, њих смо уврстили у коначни списак као део колокација *à la carte restaurant* и *à la carte dining*, с обзиром на то да енглески речници квалификују *à la carte*⁵⁷ као придев, што се може видети на Сlici 10, а колокације *à la carte restaurant* и *à la carte dining* можемо сматрати уже стручном терминологијом за сферу туризма и угоститељства, а у корпусу су пронађене 21, односно 4 пута. О речима страног порекла и њиховој интеграцији у туристичкој терминологији биће нешто више речи даље у анализи примера пронађених у корпусу.

Слика 10. Извод из речника за *à la carte*.

5.4. Методологија анализе корпуса на српском језику

Као и код корпуса на енглеском језику анализа је започета тако што су копирани текстови са вебсајтова пребачени у *.txt* формат, а било је неопходно уклонити и дијакритичке знаке, у складу са захтевима програма коришћеног за ексцерпцију колокација. Добијени резултати су пребачени у *Excel* документ у табелу према типу колокације и фреквенцији појављивања у корпусу. Затим су одабрани примери за анализу и поређење. Да би колокација ушла у коначни списак примера, било је потребно да се јави 4 или више пута у корпусу, што је критеријум који се користио и за енглески језик.

За анализу корпуса текстова на српском језику коришћен је други софтверски алат под називом *AntConc* (Anthony 2017), који је је бесплатно доступан и могуће га је применити на

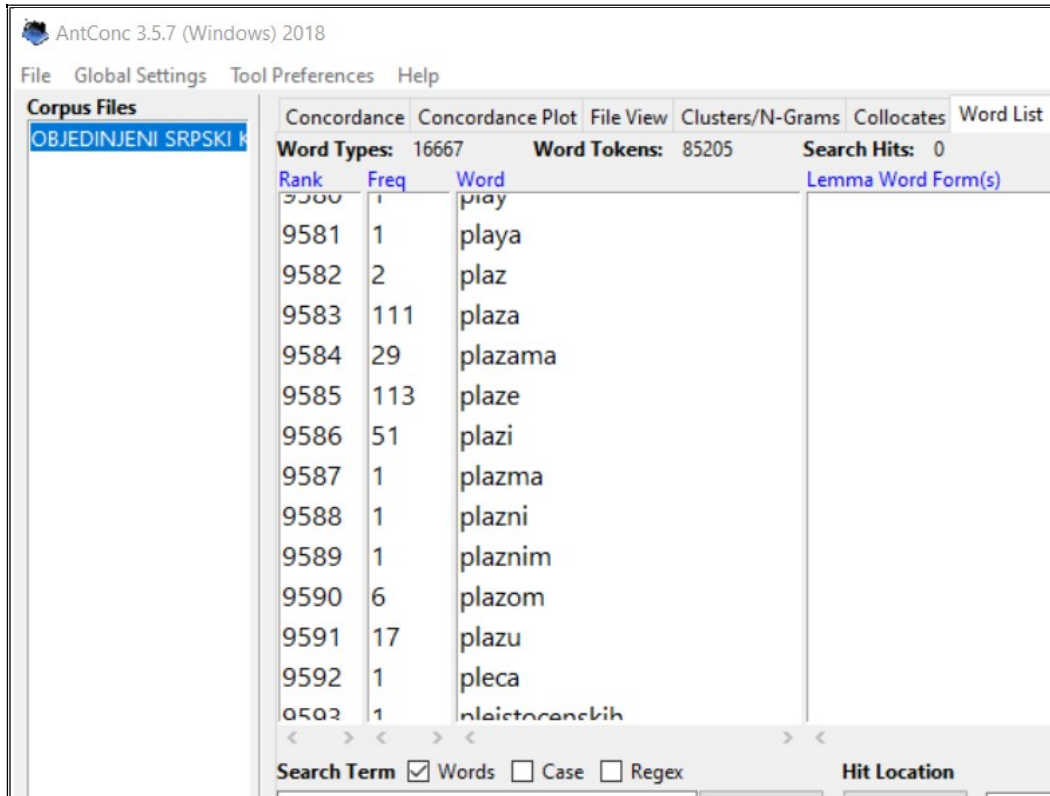
⁵⁶ <https://www.macmillandictionary.com/dictionary/british/sunbed>

⁵⁷ <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/a-la-carte?q=a+la+carte>

многе различите језике уз мања ограничења, за разлику од софтвера *TermoStat Web 3.0* који није било могуће користити за корпус текстова на српском. Веома битна разлика је и та да *AntConc* софтвер не излистава аутоматски колокације, него се морају појединачно одабрати речи за које желимо да пронађемо колокације. Због тога је и поступак нешто другачији.

Када смо учитали жељени корпус за анализу у *AntConc*, прво смо отишли на *Wordlist*, која даје списак свих речи према њиховој фреквенцији појављивања у задатом корпусу и према абecedном реду. Затим смо прошли редом кроз списак и бирали речи које желимо да анализирамо. У нашем случају бирали смо именице и придеве.

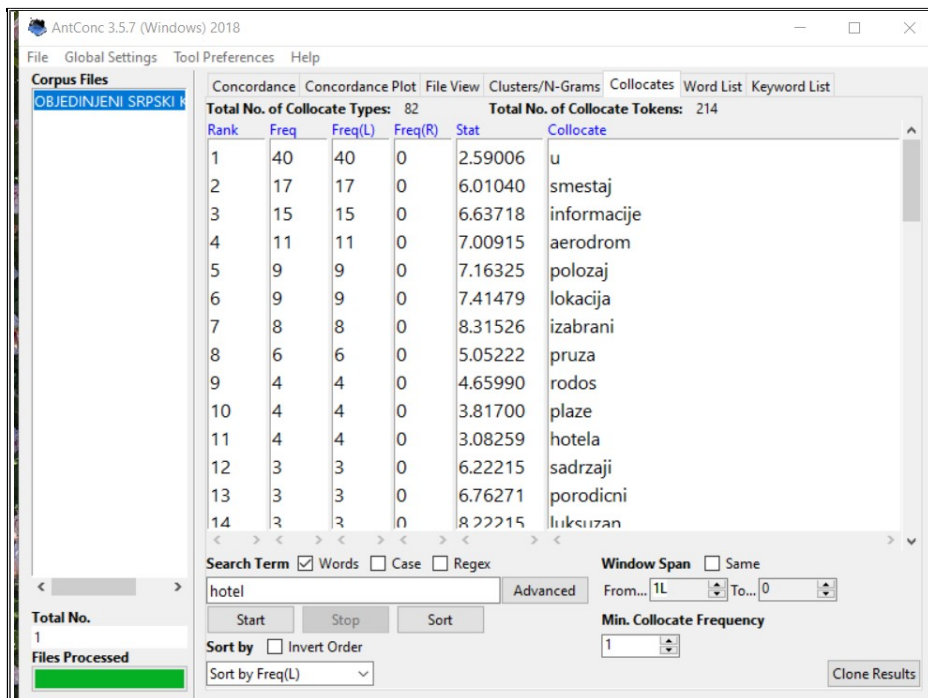

Слика 11. Претрага за реч *плажа* у *AntConc* софтверу.

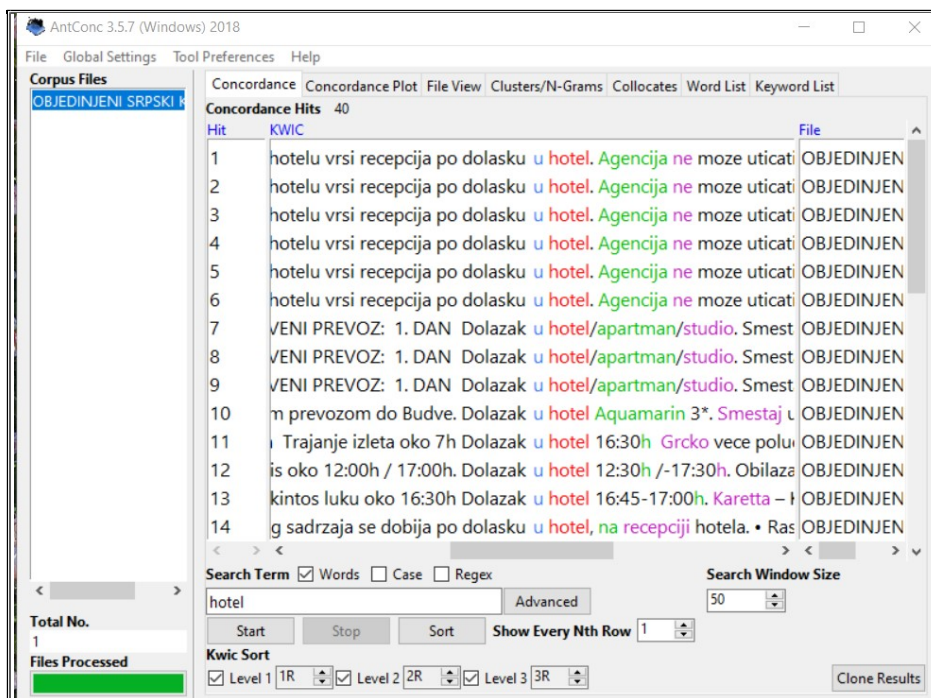
Када се одабере једна лексема, у нашем случају нпр. именица *плажа*, прво се морају проћи сви падежни облици и за једнину и за множину као што видимо на Сlici 11. Код придева је неопходно проверити и облике за род. Следећи корак је опција за излиставање колоката који стоје уз одабрану реч, односно све њене појавне облике. Можемо бирати колико речи желимо испред или иза анализане речи. У нашем случају бирали смо прво по једну реч са леве стране, уколико је анализирана реч чвор колокације, односно примарни колокат, или по једну реч са десне стране уколико је анализирана реч секундарни колокат. Затим смо поновили поступак са по две и три речи са леве, односно десне стране. И на крају са по 4 речи са леве и десне стране. Затим смо одабрали колокате (придеве или именице) који су се јавили 4 или више пута и одабрали опцију *Concordance* за жељену реч да бисмо видели контекст у којем се јављају у колокацији и евентуално уклонили неодговарајући пример. Ова опција је форматирана по тзв. принципу „кључна реч у контексту“ (енгл. *KWIC- Key Word in Context*). Код коришћења овог софтвера важно је да истраживач критички приступи добијеним резултатима, пошто програм у листу колокација учитава и високо фреквентне комбинације речи које не могу бити уврштене у колокације самостално, него се просто налазе у близини пошто су део веће колокације, фразе или реченице, као што видимо да је случај са нпр. предлогом у испред именице *хотел* (Слика

12) који је у врху листе, а zapravo увидом у конкорданцу видимо да су они део колокације *долазак у хотел* (Слика 13).

Слика 12. Претрага за један колокат улево уз именицу *хотел* у софтверу *AntConc*.

Слика 13. Конкорданца за предлог у испред именице *хотел*.

Издвојене колокације унете су у *Excel* табелу према фреквенцији појављивања у задатом корпусу. Затим је урађена класификација и детаљнија анализа одабраних примера, као и

поређење са корпусом на енглеском језику. Статистика коју сам софтвер *AntConc* примењује је тзв. MI (енгл. *mutual information*) која показује колико је узајамно привлачење тих речи.

Неке комбинације нису ушле у анализу и коначну листу колокација у српском језику туризма из различитих разлога, а тичу се речи страног порекла. Извесне речи и комбинације нису уврштене пошто је реч страног порекла преузета у изворном облику писања и убачена у текст на српском језику, што није у духу српског језика, тако да их не можемо сматрати корпусом српског језика, као нпр. *a la carte restoran, air conditioner, deluxe soba, fitness centar, dress code*, и сл. Друга група речи које нису ушле у анализу се исто тичу речи страног порекла које су се јавиле у атрибутивној улози. Неке од њих подсећају на непроменљиве придеве, али детаљнијим увидом видимо да то није случај, него се ради о префиксоидима, који могу бити подједнако самостални и несамостални, тако да се такве комбинације могу сматрати сложеницама или полусложеницима (Клајн 1978: 188). У нашем корпусу су пронађени следећи примери, који нису ушли у анализу: *аперитив-бар, авио-карта, авио-превоз, етно-село, етно-парк, клима-уређај, мини-бар, мини-гольф, мини фрижидер, снек-бар*. За ове речи препоручено је да се пишу са цртицом, мада се у новије време та цртица губи код неких речи (Клајн 1998) и у нашем корпусу већина није била написана са цртицом. Поред тога, у корпусу су пронађене и комбинације са придевима који су заменили префиксоиде те су ове комбинације сматране колокацијама и ушле су у анализу, као нпр. *авионски превоз, мали фрижидер*. Примери *стандард соба* и *стандард лежај* нису уврштени у анализу, пошто су у корпусу пронађени примери са придевима *стандардни лежај* и *стандардна соба*. Пример *чартер-лет* ушао је у анализу у колокацији *директан чартер-лет*, као и колокација *рани букинг*, с обзиром на то да је англицизам *букинг* у савременом језику туризма опште прихваћен појам. У коначни списак колокација нисмо уврстили ни пример *ТВ сала*, пошто садржи скраћеницу, као ни биноме типа *флора и фауна*, пошто њих нисмо уврстили ни у анализу енглеског корпуса.

5.5. Колокације у корпусу текстова из области туризма на енглеском језику (ЕКТ).

У корпусу текстова из области туризма на енглеском језику (ЕКТ) пронађено је укупно 244 кључне терминолошке колокације типа *придев+именица* и *именица+именица*, које су се јавиле четири и више пута у ЕКТ, а чија укупна нормализована фреквенција на 10.000 износи 24,75. Из корпуса на енглеском језику видимо да су неке именице имале доста већу фреквенцију и да су се јавиле и као примарни колокат, као нпр. именице *beach, boat, buffet, holiday, pool, sun* у примерима *private beach, sandy beach, cold buffet, glass-bottom boat, family holiday, swimming pool, summer sun*, али и као секундарни колокат у примерима *beach bar, buffet restaurant, boat trip, holiday destination, pool bar, sun lounger*. Детаљнија квантитативна и квалитативна анализа следи у наредним сегментима. Из Табеле 8, видимо преглед 43 колокације у ЕКТ, а то су колокације чија појединачна нормализована фреквенција на 10.000 износи један или више од један, што у овом случају значи да су се јавиле у анализираном корпусу 10 и више пута, те их сматрамо најфреквентнијим кључним колокацијама у овој анализи. На основу ових колокација одредили смо доминатне тематске целине које су представљене у текстовима из области туризма који чине корпус ЕКТ.

Табела 8. Најфреквентније кључне колокације у ЕКТ.

		Норм. фрекв. (на 10.000)	Шири контекст
Колокација	N=		
1. live music	42	4,26	occasional live music
2. buffet restaurant	41	4,16	Located within the buffet restaurant , includes a microwave, kettle and bottle-warmer.
3. sandy beach	39	3,96	Holidays in Porto Petro are spent relaxing on the sandy beach , dining by the harbour and sipping cocktails by starlight.
4. water sports	37	3,75	Perfect for water sports and an early morning dip. The beach is just footsteps away for water sports and sunbathing.
5. sea view	30	3,04	Outside you'll find a terrace which is ideal for the swim-up feature and sea view .
6. afternoon tea	27	2,74	Daily afternoon tea and biscuits from 4-5.30pm. Later on, there's afternoon tea to look forward to, as well.
7. old town	26	2,64	historic old town With holidays to Alcudia, you get one of the longest beaches in Majorca, an old town with cobbled streets and pavement cafés
8. golf courses	25	2,54	local golf courses (4)
9. outdoor pool	24	2,43	The outdoor pool comes with a large sun terrace so there's loads of room for sun beds and parasols.
10. double room(s)	22	2,23	This double room features a cool and contemporary décor.
11. à la carte restaurant	21	2,13	
12. pool bar	21	2,13	In the summer months, the pool bar is open until midnight and the BBQ at midday with combination platters and baguettes.
13. dress code	19	1,93	There's a dress code , and gentlemen are asked to wear full length trousers for dinner
14. indoor pool	19	1,93	The spa comes with all the works, like an indoor pool , sauna and hammam.
15. sun terrace(s)	19	1,93	Highlights include: two large outdoor swimming pool (one with shallow end for children) with sun terraces , sun beds and parasols, large gardens, buffet style restaurant, playground, bar

			and pool bar (summer).	
16.	twin room	19	1,93	superior twin room
17.	boat trip(s)	18	1,83	Sign up for one of the boat trips there and you'll be whisked over to spend the day snorkelling. Take a boat trip along the coast Glass-bottom boat trip
18.	extra bed(s)	18	1,83	You'll have room for up to 4 with a double bedroom and 2 extra beds in the lounge.
19.	national park	17	1,72	But, what most people look for when they come to this national park is a glimpse of the mysterious Ayia Napa Sea Monster. (Note: it also appears as part of the name of a national park)
20.	private beach	17	1,72	The Makadi Gardens is all about fine dining and downtime on a private beach .
21.	white-sand beach	17	1,72	Here you'll find a lively shopping and nightlife scene, plus a 5-kilometre stretch of white-sand beach .
22.	extra charges	16	1,62	Items marked with * incur extra charges which are payable locally
23.	street food	16	1,62	
24.	swimming pool	16	1,62	There are two swimming pools to relax beside and there is also a children's pool for the kids.
25.	east coast	15	1,52	Set on Majorca's east coast ,...
26.	evening entertainment	15	1,52	There's evening entertainment , too, including live music and dancers.
27.	extra space	14	1,42	The twin room will come with a balcony for some extra space outside...
28.	city centre	13	1,32	Pula's atmospheric city centre and Kandlerova Street are abuzz with street musicians playing the sopila, an Istrian instrument like the oboe. If you want to be even closer to the city centre , why not sit back and relax in Castle Park;
29.	fishing village	13	1,32	As a result, tiny fishing villages and sprawling pine forests are more common than holiday resorts.
30.	shopping centre	12	1,22	large shopping centres That means you'll find all the trappings of a 21st-century town, like large shopping centres and bustling cafés and restaurants.
31.	spectacular views	12	1,22	The buffet restaurant gets spectacular

			views across the pool and out to sea. Climb the tower of the 900-year-old St Mary's Church and enjoy the spectacular views over the tiled roofs of the city.	
32.	white sands	12	1,22	This protected parkland has scooped awards for its stunning beaches, which offer up taley white sands and calm, see-through waters.
33.	beach bar	11	1,11	This big five-star resort offers a choice of fancy drinking and dining options, including an all-day beach bar
34.	lounge area	11	1,11	All apartments have a lounge area with sofa beds (opening up to double beds),...
35.	one-bedroom apartments	11	1,11	The Don Jorge Apartments feature one-bedroom apartments sleeping maximum of 4 people and two bedroom apartments sleeping up to 6 people.
36.	pool area	11	1,11	With its top class amenities, lively entertainment and a large pool area , it is easy to see why the Hotel Bali is a great choice for fun filled holidays in Spain.
37.	splash park	11	1,11	In the splash park , you'll find spray areas and waterslides
38.	sun loungers	11	1,11	Highlights include: large outdoor swimming pool, sun terrace with sun loungers and umbrellas, children's pool, two bars, small ball park...
39.	buffet breakfast	10	1,01	The main restaurant serves a buffet breakfast and dinner. Cooked and Continental buffet breakfast options.
40.	cocktail bar	10	1,01	During the day, this laid-back cocktail bar is busy doing nothing, with the odd local popping in for a sangria.
41.	international dish(es)	10	1,01	Food-wise, there's a restaurant with a menu of international dishes and a big supermarket for when you fancy making your own meals.
42.	main square	10	1,01	Stalls selling clothes, jewellery and food spread out from the main square and everyone joins in the good-natured haggling.
43.	snack bar	10	1,01	For light snacks and a wide selection of hot and cold drinks head to the snack bar .

Сада ћемо нешто више рећи о неким најзаступљенијим тематским групама у текстовима из области туризма на енглеском језику, а на основу дистрибуције најфреквентнијих кључних колокација пронађених у анализираном корпусу (ЕКТ), а које су претходно наведене у Табели 8. Издвојено је укупно четири тематске целине које овде наводимо по броју колокација које се у њима налазе почевши од највеће. Најзаступљенија тематска целина је *додатни хотелски садржаји и туристичке погодности у околини хотела* која садржи укупно 17 најфреквентнијих колокација: *beach bar, boat trip, golf course, indoor pool, live music, outdoor pool, pool area, pool bar, private beach, sandy beach, sea view, splash park, sun loungers, sun terrace, swimming pool, water sports, white-sand beach*. Овде дајемо неколико примера ширег контекста из корпуса:

- (1) Perfect for **water sports** and an early morning dip.
- (2) Sign up for one of the **boat trips** there and you'll be whisked over to spend the day snorkelling.
- (3) The Makadi Gardens is all about fine dining and downtime on a **private beach**.
- (4) In the **splash park**, you'll find spray areas and waterslides.

У следећој групи је 10 колокација са тематиком *опис културно-историјских атракција или погодности у околини хотела*: *city centre, evening entertainment, fishing village, main square, national park, old town, shopping centre, spectacular view, street food, white sands*. Примери 5 и 6 дати су у ширем контексту реченице:

- (5) Pula's **atmospheric city centre** and Kandlerova Street are abuzz with street musicians playing the sopila, an Istrian instrument like the oboe.
- (6) The buffet restaurant gets **spectacular views** across the pool and out to sea.

Трећу групу чини 8 најфреквентнијих колокација из тематске групе *план исхране и конзумације нића у хотелу*: *à la carte restaurant, afternoon tea, buffet breakfast, buffet restaurant, cocktail bar, dress code, international dishes, snack bar*. Примери 7 и 8 нам дају шири контекст за две колокације:

- (7) Later on, there's **afternoon tea** to look forward to, as well.
- (8) Located within the **buffet restaurant**, includes a microwave, kettle and bottle-warmer.

Коначно, у четвртој групи је 7 најфреквентнијих колокације из тематске групе *пгодности хотелског смештаја*: *double rooms, extra beds, extra charges, extra space, lounge area, one-bedroom apartment, twin room* а неке од њих у примерима од 9 до 11 можемо видети у ширем контексту.

- (9) This **double room** features a cool and contemporary décor.
- (10) Items marked with * incur **extra charges** which are payable locally.
- (11) All apartments have a **lounge area** with sofa beds (opening up to double beds).

5.5.1. Класификација и анализа колокација типа *придев + именица* у ЕКТ.

У овом делу поглавља рећи ћемо нешто више о колокацијама типа *придев + именица* које су пронађене у ЕКТ корпусу. Укупно је пронађено 142 кључне термилошке колокације у овој групи, које су се дакле јавиле четири и више пута у корпусу, а збирне резултате за различите подтипове видимо у Табели 9:

Табела 9. Укупан број кључних термилолошких колокација типа *придев + именица* у корпусу ЕКТ.

ТИП/ПОДТИП КОЛОКАЦИЈЕ	f	nf (на 10.000)
Adj + N	119	12,07
Adj. (сложеница) + N	12	1,22
Adj. + [Adj + N]	5	0,5
Adj. + [N+N]	5	0,5
Adj +[Adj+[N+N]]	1	0,11
УКУПНО	142	14,5

Може се закључити да је бинарна структура кључних термилолошких колокација типа *придев + именица* најзаступљенија, пошто је ексцерпирано 119 оваквих примера из корпуса, а њихова нормализована фреквенција износи 12,07. У оквиру ове групе укупно је пронађено 18 најфреквентнијих кључних колокација, које су се дакле јавиле у корпусу 10 и више пута, односно чија је нормализована фреквенција на 10.000 1 и већа од 1. Првих 10 најфреквентнијих колокација из ове групе су *live music* (nf 4,26), *sandy beach* (nf 3,96), *old town* (nf 2,64), *outdoor pool* (nf 2,4), *double room* (nf 2,23), *indoor pool* (nf 1,92), *twin room* (nf 1,92) *extra beds* (nf 1,83), *national park* (nf 1,72) и *private beach* (nf 1,72). Придеви у овим колокацијама имају референтну, информативну улогу, а ове колокације имају особину монореферентности, о чему је било већ речи у поглављу о језику туризма, односно њихово значење је у оквиру специфичног језика туризма јасно без ширег контекста. Занимљиво је такође да у корпусу енглеских текстова нису пронађени примери са придевима у суперлативу који би били статистички значајни за анализу (да су се јавили 4 и више пута у корпусу), иако је то једна од карактеристика језика туризма и била је очекивана у корпусу.

Табела 10. Најфреквентнији кључни придеви у колокацијама у корпусу ЕКТ.

ПРИДЕВ	БРОЈ ПОЈАВЉИВАЊА	ПРИМЕРИ КОЛОКАЦИЈА
1. ancient	14	ancient ruins, ancient sights, ancient tree
2. beautiful	14	beautiful beaches, beautiful countryside, beautiful game
3. double	22	double rooms
4. extra	48	extra beds, extra charge, extra space
5. golden	12	golden beaches, golden sand
6. great	19	great base, great place, great views
7. indoor	19	indoor pool
8. international	24	international airport, international cuisine, international dishes
9. live	50	live bands, live music, live sports
10. local	19	local buses, local dishes, local produce
11. main	35	main restaurant, main road, main square, main strip
12. modern	14	modern affair, modern art, modern centre
13. national	17	national park
14. old	30	old town, old village
15. outdoor	24	outdoor pool
16. perfect	13	perfect place, perfect spot
17. private	26	private balcony, private beach
18. sandy	47	sandy beach, sandy cove
19. seaside	19	seaside resort, seaside town, seaside village
20. spectacular	16	spectacular scenery, spectacular views

21.	stunning	10	stunning beaches, stunning scenery
22.	twin	30	twin bedroom, twin beds, twin room
23.	winding	10	winding streets

Као што видимо у Табели 10, укупно је пронађено 23 најфреквентнија кључна придева који су се јавили 10 и више пута у корпусу као део кључних термилолошких колокација (оне које су се јавиле четири и више пута у корпусу). Можемо закључити да су то углавном референтни, информативни придеви, а само њих пет исказују емотивну функцију, или мишљење о описаним именицама, а то су: *beautiful, great, perfect, spectacular, stunning*. Такође бележимо примере семантичке прозодије *старости* као нпр. *ancient ruins, old village, modern centre*, затим *важности* као у примерима *main restaurant, national park, international cuisine, аутентичности* у примерима *local dishes, local produce*, особине *специфичности* као нпр. *extra beds, extra charge, golden beaches*, или физичких особености као нпр. *winding streets, sandy beach, sandy cove* или *позиционираности* у физичком смислу - *indoor pool, outdoor pool, seaside resort, seaside village*.

У оквиру ове групе, следећи најзаступљенији подтип колокација у смислу структуре су колокације у којима је придев сложеница, а пронађено је 13 кључних колокација овог типа. Овакви придеви најчешће се користе да би се постигао сажетији и ефектнији опис, него што бисмо добили да смо користили клаузу, као што можемо видети у следећим примерима из корпуса ЕКТ:

- (12) There are **late-night bars** and shops down here, but the real star is the **white-sand beach**.
- (13) Lido di Jesolo packs in tonnes of **family-friendly attractions**.
- (14) This village on Halkidiki's western peninsula has an **old-fashioned feel**, thanks to its winding streets and **café-lined square**...
- (15) Explore villages made of **honey-coloured stone**, sip pints in ancient pubs and see some of Britain's most beautifully preserved medieval churches.

У групи вишечланих колокација укупно је пронађено само 11 различитих примера који су се поновили четири и више пута у корпусу. Десет трочланих колокација може се разврстати у два подтипа, њих пет у основи има колокацију типа *придев + именица* која је додатно модификована *придевом*, као што видимо у примерима 16 и 17, односно код следећих пет у питању је колокација типа *именица + именица* која је додатно модификована *придевом*, као у примерима 18 и 19. Коначно, пронађен је само један пример колокације у којој имамо четири члана, а која се у корпусу поновила 4 пута, где је у основи колокација типа *именица + именица* која је модификована прво једним придевом, па потом још једним придевом, као што се види у примеру 20.

- (16) Inland, there's a **historic old town**, where shops and cafés fill the streets behind the city walls.
- (17) Fishermen bring in the day's catch at the harbour, ready for lunch at the waterfront restaurants, while the **original winding streets** are ripe for exploring.
- (18) As a result, **tiny fishing villages** and sprawling pine forests are more common than holiday resorts.
- (19) Hurgada City is the second biggest town on the Red Sea and, thanks to its **world-renowned coral reefs**, one of Egypt's busiest holiday destinations.
- (20) A **smart casual dress code** is in place, so gentlemen are asked to wear full-length trousers for evening meals, and a reservation is required to dine at these restaurants.

Као што смо видели и у примерима из корпуса, придеви по правилу у енглеском језику стоје испред именице и имају функцију атрибута, односно модификују именицу која је у овом случају примарни колокат. Овакве колокације често имају слабију везу и мање су рестриктивне, пошто придеви, нарочито из категорије описних придева, често могу да се замене другим придевима. Лако је закључити да се ради о распону везе између колоката која иде од слабије где можемо имати низ могућности, нарочито када се модификују именице општег значења у циљу давања мишљења о њима – нпр. *ideal place, prefect place, great place*. Затим постоји ограничена група придева која може да стоји уз именицу када се описује нешто специфично у вези са примарним колокатом, нпр. физички изглед, што се може илустровати описом материјала од којег је плажа – нпр. *sandy beach, pebbled beach*, затим нека кључна особина, квалификација плаже – *private beach, secluded beach* или тип собе у хотелу, где постоји ограничени сет: *single room, double room, twin room*. Коначно постоје и колокације којима се означава јединствени појам и где би се заменом придева добило нешто потпуно друго, као нпр. *stately homes, mini bar, light bite, warm hospitality*. У корпусу су пронађене и колокације са израженим метафоричким значењем, као нпр. *real star* или *beautiful game* која је у ЕКТ имала искључиву референцу на фудбал, а јавила се 4 пута.

У поглављу о особинама језика туризма говорили смо о томе како текстови намењени потенцијалним клијентима, туристима, имају двојаку комуникацијску функцију, с једне стране су информативни, а са друге, њима се жели креирати позитивна слика о дестинацији коју представљају. Ово је веома евидентно и у анализираном корпусу, о чему је већ било речи, где с једне стране имамо колокације у којима су придеви у референтној функцији, дају нам неки прецизан опис, податке о примарном колокату – именици, као што видимо у примерима од 21 до 25. У примерима од 26 до 31 су придеви који су више субјективне природе и којима се исказује неки вредносни суд или чак емотивна реакција у вези са именицом, и по правилу у језику туризма они стварају позитивну, понекад и еуфоричну слику.

- (21) Holidays in Porto Petro are spent relaxing on the **sandy beach**, dining by the harbour and sipping cocktails by starlight.
- (22) This **double room** features a cool and contemporary décor.
- (23) Fishermen bring in the day's catch at the harbour, ready for lunch at the waterfront restaurants, while the original **winding streets** are ripe for exploring.
- (24) Low-rise buildings and **cobbled streets** give the place an authentic flavour of Spain
- (25) The Peak District has some of the best historic houses and **stately homes**, including Chatsworth, Haddon Hall and Renishaw Hall.
- (26) Climb the tower of the 900-year-old St Mary's Church and enjoy the **spectacular views** over the tiled roofs of the city.
- (27) Castle's fairy tale grandeur conceals a rich and **fascinating history** that spans six centuries.
- (28) The quiet sandy beaches, **stunning scenery**, abundance of wildlife, fresh, quality cuisine and warm welcoming hospitality make these islands an ideal place for a relaxing visit or an action-packed holiday.
- (29) The pool snack bar is **an ideal place** to take a break from the sun with a shaded area with tables and chairs.
- (30) Plus, the staff here will give you **a really warm welcome**.
- (31) No matter where you are, though, you're guaranteed **great views** of the Indian Ocean and a group of islets, dotted like meringues on the water.

На крају ћемо нешто рећи о још једној од очекиваних карактеристика енглеског језика туризма, а то је да ће се јавити речи страног порекла. За енглески језик те речи су у области туризма и угоститељства преузете из француског језика, од којих су неке чак очувале и своју ортографију. Број речи који је током векова из француског језика ушао у енглески је велик, и

нећемо улазити у детаљну анализу која и није предмет нашег проучавања. Овде ћемо описати неке карактеристичне примере који су посебно интересантни у контексту језика туризма. Најчешћа колокација из ове групе је *à la carte restaurant* која се јавила чак 21 пут у ЕКТ, а имамо и колокацију *à la carte dining* која се јавила четири пута. Још једна колокација овог типа је *boutique hotel* која се јавила 4 пута у корпусу. Лексема *boutique* која је исто преузета из француског језика, јавља се у енглеском језику као именица у значењу мале специјализоване радње за одећу⁵⁸, а може бити и придев који уз именицу *hotel* означава хотел мањег капацитета, али са високо квалитетном услугом, као у примерима из корпуса:

- (32) The capital, Athens, is an amazing city break destination, combining **modern boutique hotels** and the ancient Acropolis.
- (33) It's now **an upscale boutique hotel** ... and provides traditional British style and comfort to its guests.

У овој групи колокација на месту примарног колоката је још једна именица преузета из француског, а која је сачувала свој начин писања, мада може да се пише и без дијакритичког знака. У питању је лексема *café* која се у улози именице јавила чак 56 пута (nf. 5,68), а највећи број пута комбиновала се са придевом *bustling* у колокацији *bustling cafés* (4 пута):

- (34) That means you'll find all the trappings of a 21st-century town, like large shopping centres and **bustling cafés** and restaurants.

Ова лексема јавила се у корпусу и као део сложених придева *café-backed* (у примеру *café-backed beaches* који није ушао у коначни списак колокација пошто се јавио три пута), али и у примеру *café-lined square* који се јавио четири пута у корпусу:

- (35) This village on Halkidiki's western peninsula has an old-fashioned feel, thanks to its winding streets and **café-lined square**...

Именица *buffet*, која је ушла у енглески језик негде у 18. веку⁵⁹, посебно је занимљива пошто се јавља и у улози примарног, а чешће у улози секундарног колоката што ћемо видети у наредном сегменту о колокацијама типа *именица + именица*. Као примарни колокат најчешће се јавила у колокацији *cold buffet* (4 пута). Међутим, ако погледамо шири контекст њеног појављивања видећемо да се по правилу јавила као део шире колокације *hot and cold buffet* после које следе именице које се односе на врсту obroka, нпр. *lunch*, *breakfast*, као што је наведено у примерима:

- (36) **Hot and cold buffet lunch** with pizzas, pasta, salads and desserts.
- (37) Choose from **hot and cold buffet breakfasts**, whichever takes your fancy.

5.5.2. Класификација и анализа колокација типа *именица + именица* у ЕКТ.

Укупно је у ЕКТ пронађено 102 кључне терминолошке колокације типа *именица + именица*, а збирне резултате за различите подтипове видимо у Табели 11.

⁵⁸ https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/boutique_1?q=boutique

⁵⁹ <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/buffet1?q=buffet>

Табела 11. Укупан број кључних термилошких колокација типа *именица + именица* у корпусу ЕКТ.

ТИП/ПОДТИП КОЛОКАЦИЈЕ	f	nf
N + N	93	9,43
[N + N] + N	1	0,1
N + [N+N]	1	0,1
N+ предлог 'of' +N	7	0,71
УКУПНО	102	10,35

Као и код колокација *придев + именица* и у групи *именица + именица* најдоминантнији је бинарни тип колокације, а појава вишечланих колокација које би имале значај у смислу фреквенности је занемарљива. По правилу у енглеским колокацијама типа *именица + именица*, именица која је секундарни колокат је у атрибутивном значењу и претходи именици која је примарни колокат. Ова именица има модификаторску функцију слично као придеви у колокацијама *придев + именица*.

У групи кључних термилошких колокација (које су се јавиле 4 и више пута у корпусу) пронађено је 93 двочлане колокације типа *именица + именица*, чија укупна нормализована фреквенција износи 9,43. У оквиру ове групе укупно је пронађено 23 најфреквентније кључне колокације, које су се дакле у корпусу јавиле 10 и више пута, односно чија је нормализована фреквенција на 10.000 један и већа од један. Првих 10 најфреквентнијих колокација из ове групе су: *buffet restaurant* (nf 4,16), *water sports* (nf 3,75), *sea view* (nf 3,04), *afternoon tea* (nf 2,74), *golf courses* (nf 2,54) *pool bar* (nf 2,13), *dress code* (nf 1,93), *sun terrace* (nf 1,93), *boat trips* (nf 1,83) и *street food* (nf 1,62)

Од трочланих колокација које су се јавиле 4 и више пута у корпусу пронађене су само две комбинације, које нису исте по својој структури. У првој имамо колокацију типа *именица + именица* која је на неки начин представља модификатор именице која следи после, као што се види у примеру:

(38) UK **airport lounge access** for Premium Club guests.

А у другој комбинацији имамо колокацију типа *именица + именица* којој претходи још једна именица која је модификује, као у примеру колокације из корпуса *daytime activity programme*.

Најзаступљенији подтип колокација у овој групи је тип *именица + предлог of + именица* којих је у корпусу пронађено 7, а овде наводимо неколико примера:

(39) A beautiful stretch of coastline offering varied attractions including stunning beaches like...

(40) You get more than a mile of sand at Maleme Beach.

Табела 12. Најфреквентније кључне именице у ЕКТ које су се нашле у улози секундарног колоката, модификатора.

ИМЕНИЦА (СЕКУНДАРНИ КОЛОКАТ)	БРОЈ ПОЈАВЉИВАЊА	ПРИМЕР КОЛОКАЦИЈА
1. afternoon	27	afternoon tea
2. beach	15	beach bar, beach volleyball
3. boat	22	boat ride, boat trip
4. buffet	55	buffet breakfast, buffet place, buffet restaurant
5. city	25	city break, city centre, city life
6. cocktail	10	cocktail bar
7. dress	19	dress code
8. east	15	east coast
9. evening	22	evening entertainment, evening meal
10. fishing	20	fishing town, fishing village
11. golf	25	golf course
12. lounge	17	lounge area, lounge bar
13. pool	44	pool area, pool bar, pool scene, pool towels,
14. rooftop	11	rooftop bar, rooftop facilities
15. sea	34	sea kayaking, sea view
16. shopping	18	shopping centre, shopping street
17. snack	10	snack bar
18. street	16	street food
19. summer	13	summer sun, summer months
20. sun	34	sun loungers, sun terrace
21. swimming	16	swimming pool
22. train	11	train journey, train ride
23. water	43	water park, water sports

У Табели 12 можемо видети преглед најфреквентнијих кључних именица у ЕКТ чија је нормализована фреквенција један и већа од један на 10.000, односно јавиле су се 10 и више пута у корпусу у овој улози и то као део кључних терминолошких колокација издвојених из корпуса.

Већ на први поглед очигледна је тематика текстова из корпуса – да је у питању опис туристичке понуде за летњу сезону која нуди низ активности на плажи, крај базена и уз воду, као што видимо у примерима:

- (41) Highlights include: **large outdoor swimming pool, sun terrace with sun loungers and umbrellas, children's pool, two bars, small ball park...**
- (42) The beach is just footsteps away for **water sports** and sunbathing.
- (43) **Take a boat trip** along the coast.

Даље можемо доста сазнати и о неким културолошким аспектима живота у описаној дестинацији, као у примерима:

- (44) **Daily afternoon tea and biscuits** from 4-5.30pm.
- (45) Enjoy one of the most beautiful **train journeys** in Britain, Glasgow.
- (46) Being a **fishing town**, Cala Bona really delivers on the seafood front.

- (47) Tuck into innovative fare on the city's trendy **street food** scene or treat yourself to something really special.

У енглеском језику, уобичајена је модификација именица именицом која се налази на првом месту у колокацији у улози секундарног колоката, као што је споменуто раније у поглављу. Бинарне колокације типа *именица + именица* исказују постојанију везу између колоката и чешће су монореферентне, односно исказују појам који има јединствено значење и замена секундарног колоката довела би до губљења тог специфичног или боље рећи специјализованог значења, као у примерима *bell tower, coral reef, craft beer, golf courses, home game, mountain range, nature reserve, patron saint, resort centre, sun lounger, steam room, souvenir shop*, и др. И овде можемо пронаћи флексибилније везе, где имамо већу могућност замене чланова, али значење се ипак у мањој или већој мери модификује, као нпр. *pool bar, cocktail bar, snack bar, rooftop bar, lounge bar* или код модификовања именица општијег значења *pool area, play area, lounge area, lobby area*.

Основна комуникативна функција бинарних колокација типа *именица + именица* је информативна, њима се представљају чињенице о некој дестинацији, односно пре свега понуда унутар смештајног комплекса и у његовој околини. Оне су у ширем контексту додатно модификоване придевима који би исказали став, емоцију или мишљење о овим колокацијама, а комбинације које су биле значајне у смислу фреквенције представљене су у претходном поглављу.

Овде ћемо напоменути да програм *TermoStat Web 3.0* није идентификовао најфреквентније бинOME типа *hot and cold buffet, night and day, pool and beach bar, pool and beach games, loungers and parasols*, који су се јављали у корпусу тако да њих нисмо уврстили у анализу.

5.6. Колокације у корпусу текстова из области туризма на српском језику (СКТ)

У корпусу текстова из области туризма на српском језику (СКТ) пронађено је укупно 266 кључних термилошких колокација типа *придев+именица* и *именица+именица* које су се јавиле четири и више пута у СКТ, а чија укупна нормализована фреквенција на 10.000 износи 30,4. Из Табеле 13, видимо преглед најфреквентнијих кључних колокација у СКТ. Укупно је ексцерпирано 91 колокација чија нормализована фреквенција на 10.000 износи један или више од један, што значи да су се јавиле у анализираном корпусу 9 и више пута, те их сматрамо најфреквентнијим колокацијама у овој анализи. На основу ових колокација одредићемо доминатне тематске целине које су представљене у текстовима из области туризма у СКТ.

Табела 13. Најфреквентније кључне колокације у корпусу СКТ.

Колокација	N=	Норм. фрекв. (на 10.000)	Шири контекст
1. цена аранжмана	73	8,34	Цена аранжмана за једнокреветну собу се ради на упит.
2. програм путовања	65	7,43	
3. надморска висина	60	6,86	Резерват је површине 7543 ха, налази се на надморској висини од 902 до 1276 м , са десне и леве стране клисуре реке
4. организатор путовања	58	6,62	Општи услови путовања организатора путовања су усклађени са Законом о туризму
5. факултативни излет	52	5,94	Лутраки има идеалну позицију за људе који воле активан одмор и желе да се боље упознају са античком историјом и посете факултативне излете.
6. пешчана плажа	48	5,49	Пешчана плажа и шеталиште уз обалу које води од центра града, протеже се у дужини од два километра.
7. слободно време	48	5,49	Слободно време. Ноћење.
8. долазак у хотел	40	4,57	Долазак у хотел према избору Расподелу соба у хотелу врши рецепција по доласку у хотел
9. стандардна соба	40	4,57	Стандардне собе могу бити са погледом на море или башту површине су 24 м2 и садрже:
10. шведски сто	39	4,46	Услуга у хотелу је ноћење са доручком или полупансион, доручак – шведски сто (самопослуживање),... <i>All inclusive</i> услуга је на бази шведског стола. <i>All inclusive</i> услуга је на бази шведског стола. Доручак је континентални, служи се по принципу шведског стола , самопослуживање.
11. сопствени превоз	35	4	Полазак сопственим превозом
12. директан чартер-лет	32	3,66	
13. стари град	32	3,66	Хотел се налази у центру града Родоса, 500 м од старог града , 15 км од аеродрома.
14. изабрани хотел	30	3,43	У цену путовања је урачунато: Смештај у изабраном хотелу на бази изабране услуге.

15. месечна рата	27	3,07	...6 месечних рата
16. главни град	25	2,86	Након тога следи одлазак на тачку одакле се пружа диван поглед на главни град Закинтос,
17. ноћење са доручком	25	2,86	Услуга: Ноћење са доручком. Доручак је континентални, служи се по принципу шведског стола, самопослуживање. На бази ноћења са доручком или полупансиона
18. врсте птица	23	2,63	На Старој планини постоји 116 врста лептира, 18 врста водоземаца и гмизаваца, 203 врсте птица и преко 30 врста сисара
19. туристичка агенција	23	2,63	Организатор факултативних излета је локални партнер туристичке агенције <i>Kontiki, Carpe Diem</i>
20. индивидуалне активности	21	2,4	Слободно време за индивидуалне активности по жељи путника.
21. биљне врсте	20	2,29	На Златибору постоје ендемичне биљне врсте , а од животињских врста присутни су рибарица...
22. поглед на море	20	2,29	Стандардне собе могу бити са погледом на море или башту површине су 24 м2 и садрже:
23. агенцијски представник	19	2,17	У повратку о сатници трансфера путнике обавештава агенцијски представник.
24. културно-историјски споменици	19	2,17	Хвар и његова околина богати су културно-историјским споменицима као што су тврђава ...
25. купац аранжмана	18	2,05	....које купац аранжмана на основу уговора о путовању/ предрачуна уговара директно са банком...
26. помоћни лежај	18	2,05	Додатни или помоћни лежај су мањих димензија од стандардног лежаја
27. затворени базен	17	1,94	У оквиру хотела налазе се 2 отворена базена (један се у сезони загрева) са величанственим погледом на море, 1 затворени базен са ђакузијем, дечији базен...
28. једнокреветна соба	17	1,94	Цена аранжмана за једнокреветну собу се добија на упит.
29. минерална вода	17	1,94	У близини се налазе бројни туристички локалитети, као што

			су Брестовачка Бања са изворима минералне воде
30. централни део	17	1,94	Чувена ергела и хиподром чине централни део туристичко-рекреативног комплекса
31. туристичко место	16	1,83	Поред Паралије и Лептокарије, несто јужније су друга популарна туристичка места Платамон и Неи Пори. Оно што Касандру чини популарном је: близина Солуна, многобројна живописна туристичка места , традиционална села, грчке таверне, барови и дискотеке,
32. уплаћена услуга	16	1,83	Боравак у изабраном објекту на бази уплаћене услуге.
33. хотелски садржаји	16	1,83	Детаљне информације... о радном времену барова, ресторана и хотелског садржаја се добија по доласку у хотел, на рецепцији хотела.
34. изабране услуге	15	1,71	У цену путовања је урачунато: Смештај у изабраном хотелу на бази изабране услуге.
35. путно здравствено осигурање	15	1,71	Међународно путно здравствено осигурање у виду медицинске асистенције по условима...(4)
36. рани букинг	15	1,71	Грчка, летовање 2019, рани букинг , најбоље цене, апартмани и хотели
37. рецепција хотела	15	1,71	Могућа је доплата, на лицу места, на рецепцији хотела за коришћење појединих услуга
38. динарски део аранжмана	14	1,6	Динарски део аранжмана износи 1.990,00 РСД по особи
39. национална асоцијација	14	1,6	Националном асоцијацијом туристичких агенција ПУ "YUTA"
40. отворени базен	14	1,6	Гостима су на располагању: отворени базен са делом за децу, 2 затворена базена, 2 осветљена тениска терена
41. прелепе плаже	14	1,6	Пилион представља одличан избор за ваше летовање јер изузев прелепих плажа и кристално чистог мора пружа прилику да уживате у нетакнутој традицији Грчке, чији је основни део, добра национална кухиња.
42. хотелске услуге	14	1,6	Хотелске услуге према програму, од времена уласка у хотелске собе

			до времена њиховог напуштања, а у зависности од хотелских правила
43. време лета	13	1,48	Време лета зависи од услова у саобраћају
44. одабрани хотел	13	1,48	Боравак у одабраном хотелу на Малти на бази услуга према избору.
45. спољашњи базен	13	1,48	Садржај: У склопу хотела су рецепција 24ч, лоби, ресторан, <i>snack bar</i> , спољашњи базен , дечји базен, игралиште за децу
46. услуга по избору	13	1,48	Боравак у изабраном хотелу у Соренту на бази услуге по избору .
47. француски лежај	13	1,48	Специјални захтеви (поглед на море, француски лежај , локација собе и слично)
48. хотел према избору	13	1,48	Долазак у хотел према избору
49. чисто море	13	1,48	Пешчане или шљунковите плаже , топло и чисто море , добра забава, занимљиви факултативни излети, шопинг и још пуно тога препорука су за вас одмор из снова.
50. резерват природе	12	1,37	Позвани сте да посетите резервате природе , националне паркове, споменике природе, заштићена станишта угрожених биљних и животињских врста, пределе изузетних одлика и паркове природе.
51. резервација аранжмана	12	1,37	Рок за потврду резервације аранжмана је најкасније 2 радна дана од момента пријаве за путовање Индивидуални трансфер - путници који желе индивидуални трансфер могу затражити такву услугу приликом резервације аранжмана и уплате аконтације.
52. стандардни лежај	12	1,37	Додатни или помоћни лежај су мањих димензија од стандардног лежаја , дрвене или металне конструкције или софа/фотеља на расклапање.
53. угрожене врсте	12	1,37	У богатој фауни истичу се заштићене врсте инсеката, 14 врста водоземаца и гмизаваца на Црвеној листи угрожених врста...

54. умерено-континентална клима	12	1,37	Умерено-континентална клима и бујна вегетација стимулативно делују на човечји организам,
55. шљунковита плажа	12	1,37	Пешчане или шљунковите плаже , топло и чисто море, добра забава, занимљиви факултативни излети, шопинг и још пуно тога препорука су за вас одмор из снова.
56. животињске врсте	11	1,26	На Златибору постоје ендемичне биљне врсте, а од животињских врста присутни су рибарица
57. историјски споменик	11	1,26	Овај део града јединствене атмосфере која подсећа на италијанске градове Фиренцу или Венецију, је под заштитом као историјски споменик од посебног значаја.
58. локални партнер	11	1,26	Локални партнер , организатор <i>Lord Travel</i> , задржава право промене програма и цене излета у зависности од броја пријављених путника.
59. најлепше плаже	11	1,26	Најлепше плаже се налазе у градским насељима – мини летовалиштима којих има укупно 8...
60. подножје планине	11	1,26	...у западном подножју планине, у долини Крупајске реке, ...мало насеље у подножју планине Елатос
61. представник агенције	11	1,26	У случају примедби и жалби одмах се обратити представнику агенције
62. споменик природе	11	1,26	Потпећка пећина, споменик природе у близини Ужица, јединствена по монументалном улазу у облику потковице
63. туристичко насеље	11	1,26	Лидо ди Језоло је мало туристичко насеље које последњих година бележи вртоглави раст туриста
64. хотелска правила	11	1,26	<i>All inclusive</i> или <i>Ultra All inclusive</i> подразумева услуге по интерним хотелским правилима.
65. време владавине	10	1,14	У целини је обновљен у време владавине Јустинијана, средином 6. века,
66. време obroka	10	1,14	У хотелима категорије 3*, 4* или 5* обавеза је придржавања хотелских правила и прописа

			који, између осталог, налажу формалан начин облачења за време оброка.
67. врсте сисара	10	1,14	На Старој планини постоји 116 врста лептира, 18 врста водоземаца и гмизаваца, 203 врсте птица и преко 30 врста сисара
68. индивидуални трансфер	10	1,14	Индивидуални трансфер-путници који желе индивидуални трансфер могу затражити такву услугу приликом резервације аранжмана
69. магистрални пут	10	1,14	До Пролом Бање се може доћи ауто-путем Београд-Ниш, а затим магистралним путем Ниш-Рударе.
70. општи услови путовања	10	1,14	Општи услови путовања организатора путовања су усклађени са Законом о туризму
71. пећински накит	10	1,14	Пећински накит Равништарке је по лепоти раван оном у Церемошњи
72. састанак путника	10	1,14	Састанак путника на аеродрому „Никола Тесла“ код шалтера Кон Тики -а 2 сата раније у односу на предвиђено време полетања
73. спаваће собе	10	1,14	Собе типа студио или апартман са једном спаваћом собом примају две до четири особе
74. специјални резерват природе	10	1,14	...међу којима се издвајају Специјални резерват природе „Горње Подунавље“ и „Карађорђево“
75. фотеља на расклапање	10	1,14	Додатни или помоћни лежај су мањих димензија од стандардног лежаја, дрвене или металне конструкције или софа/ фотеља на расклапање.
76. хотелска соба	10	1,14	Хотелске услуге према програму, од времена уласка у хотелске собе до времена њиховог напуштања, а у зависности од хотелских правила
77. чист ваздух	10	1,14	У природи очуваној од свих облика загађења савремене цивилизације, са шумама, пашњацима и обиљем зеленила, живи се мирно, уз благу климу, чист ваздух и здраве намирнице.

78. административна забрана	9	1,02	Начини плаћања:... административна забрана
79. бесплатно коришћење	9	1,02	Наводи о садржају одређених услуга или садржаја које пружа хотел, не подразумева обавезно бесплатно коришћење истих.
80. динарска противвредност	9	1,02	Плаћање се врши искључиво у динарској противвредности
81. индивидуални трошкови	9	1,02	Међународно здравствено осигурање, превоз, факултативни излети и индивидуални трошкови као и услуге хотела за које је прописана обавезна доплата по ценовнику хотела,...
82. позиција собе	9	1,02	Агенција не може утицати на спратност, позицију собе , величину лежаја.
83. потврда резервације аранжмана	9	1,02	Рок за потврду резервације аранжмана је најкасније 2 радна дана од момента пријаве за путовање и уплате аконтације
84. приватне собе	9	1,02	0.5 € дневно за приватне собе, студија и апартмане
85. ретке врсте	9	1,02	Национални парк је станиште за преко 200 врста птица: сури орао, орао змијар, орао белорепан, црна рода, сива чапља, и друге ретке врсте обитавају на овом подручју.
86. сеоско домаћинство	9	1,02	Сеоска домаћинства у Србији одувек су живела у складу са ритмом природе ...
87. спортски терени	9	1,02	Гостима су на располагању затворен базен и спортски терени
88. туристичка понуда	9	1,02	Завичај оца медицине с остацима прве болнице икад основане данас је блистави печат туристичке понуде острва на корак од обале Турске
89. уплата аконтације	9	1,02	За остваривање важећих попушта из ценовника довољна је уплата аконтације у износу од 40% укупне цене аранжмана.
90. центар града	9	1,02	О овоме сведоче добро очувани остаци хришћанске базилике у самом центру града .
91. црвена листа	9	1,02	У богатој фауни истичу се застићене врсте инсеката, 14 врста водоземаца и гмизаваца на Црвеној листи угрожених врста

У корпусу текстова на српском језику издвојено је седам тематских целина, које одређују основну тематику и регистар текстова намењених туристима. На основу ових тематских целина можемо закључити да су наши туристички радници доста усмерени на прецизно информисање будућих туриста нарочито о практичним аспектима спровођења аранжмана, обезбеђених услуга по уговору и начинима плаћања. Затим следе детаљни описи туристичког смештаја и погодности хотела и околине. Поред овог, даје се и опис природних богатстава у околини, као и културно-историјских садржаја.

Целина коју чини највећи број колокација из групе најфреквентнијих у СКТ има тематику *организација и реализација аранжмана*. Укупно се ту налази 19 колокација: *агенцијски представник, изабране услуге, изабрани хотел, индивидуалне активности, локални партнер, национална асоцијација, одабрани хотел, општи услови путовања, организатор путовања, представник агенције, потврда резервације аранжмана, програм путовања, рани букинг, резервација аранжмана, туристичка агенција, уплаћена услуга, услуга по избору, факултативни излет, хотел према избору*. Ова група колокација тесно је повезана са следећом тематском целином која се тиче *услуга плаћања*, а има их укупно 10: *административна забрана, бесплатно коришћење, динарска противвредност, динарски део аранжмана, индивидуални трошкови, купац аранжмана, месечна рата, путно здравствено осигурање, уплата аконтације, цена аранжмана*. Трећа тематска група тиче се *организације пута* и она је такође блиско повезана са претходне две групе, а ту можемо уврстити следећих 8 колокација: *време лета, долазак у хотел, директан чартер-лет, индивидуални трансфер, магистрални пут, слободно време, састанак путника, сопствени превоз*. Из примера видимо да се оне често јављају заједно у контексту:

- (48) Молимо путнике да провере тачно **време полетања** два дана пре поласка на путовање.
- (49) Расподелу соба у хотелу врши рецепција по **доласку у хотел**.
- (50) У цену путовања је урачунато: **Смештај у изабраном хотелу на бази изабране услуге**.
- (51) У случају примедби и жалби одмах се обратити **представнику агенције**
- (52) Међународно здравствено осигурање, превоз, **факултативни излети и индивидуални трошкови** као и услуге хотела за које је прописана обавезна доплата по ценовнику хотела...

У следећу групу уврстили смо колокације са тематиком *погодности хотелског смештаја* које се тичу описа хотелских услуга и соба, а оне се надовезују на део где се даје опис аранжмана и шта он садржи. Овде смо уврстили 18 колокација: *време obroка, једнокреветна соба, ноћење са доручком, поглед на море, помоћни лежај, приватне собе, позиција собе, рецепција хотела, спаваће собе, стандардна соба, стандардни лежај, фотеља на расклапање, француски лежај, хотелска правила, хотелска соба, хотелски садржаји, хотелске услуге, шведски сто*. У наредним примерима видимо употребу у ширем контексту у СКТ, где су колокације често повезане у већим целинама и међусобно се ближе одређују:

- (53) **Стандардне собе** могу бити са **погледом на море** или башту површине су 24 м² и садрже:...
- (54) Додатни или **помоћни лежај** су мањих димензија од **стандардног лежаја**, дрвене или металне конструкције или софа/**фотеља на расклапање**.
- (55) **Хотелске услуге** према програму, од времена уласка у **хотелске собе** до времена њиховог напуштања, а у **зависности од хотелских правила**
- (56) Услуга у хотелу је **ноћење са доручком** или полупансион, доручак – **шведски сто** (самопослуживање)...

На претходну тематску групу надовезује се следећа, која се тиче *додатних хотелских садржаја и погодности у околини хотела*, а ту се налази укупно 8 колокација: *пешчана плажа, затворени базен, отворени базен, прелепе плаже, спољашњи базен, спортски терени, шљунковита плажа, најлепше плаже*. Шири контекст употребе видимо у примерима из корпуса:

- (57) **Пешчана плажа** и шеталиште уз обалу које води од центра града, протеже се у дужини од два километра.
- (58) Садржај: У склопу хотела су рецепција 24ч, лоби, ресторан, *snack bar*, **спољашњи базен**, дечји базен, игралиште за децу.

Следећа тематска група колокација обухвата терминологију која описује *природно-географске карактеристике дестинације и околине*, и у њој се нашло укупно 17 колокација из групе најфреквентнијих: *биљне врсте, врсте птица, врсте сисара, животињске врсте, минерална вода, надморска висина, пећински накит, подножје планине, резерват природе, ретке врсте, специјални резерват природе, споменик природе, угрожене врсте, умерено-континентална клима, чист ваздух, чисто море, црвена листа*. Употреба у ширем контексту може се видети у следећим примерима:

- (59) **Пећински накит** Равништарке је по лепоти раван оном у Церемошњи.
- (60) Позвани сте да посетите **резервате природе**, националне паркове, **споменике природе**, заштићена станишта **угрожених биљних и животињских врста, пределе изузетних одлика и паркове природе**.
- (61) **Умерено-континентална клима и бујна вегетација** стимулативно делују на човечји организам.

У последњој тематској групи има 11 колокација, а оне описују *културно-историјске садржаје у дестинацији и околини*: *време владавине, главни град, историјски споменик, културно-историјски споменици, сеоско домаћинство, стари град, туристичко насеље, туристичка места, туристичка понуда, центар града, централни део*. Овакви садржаји нам детаљније дочаравају атмосферу и понуду у околини, а ближе их можемо схватити у ширем контексту примера из корпуса:

- (62) Хвар и његова околина богати су **културно-историјским споменицима** као што су тврђава ...
- (63) Лидо ди Језоло је мало **туристичко насеље** које последњих година бележи вртоглави раст туриста.
- (64) О овоме сведоче добро очувани остаци хришћанске базилике у самом **центру града**.

У корпусу СКТ, примећено је да постоји преклапање терминолошких колокација за извесне појмове, као нпр. *локација собе* или *позиција собе*, које су готово подједнако заступљене у анализираном корпусу, мада би у духу српског језика могли рећи *положај собе*. Исто тако имамо преклапање у значењу колокација *агенцијски представник* и *представник агенције*, а у природи српског језика је да се предност даје комбинацији са придевом, што се види и у анализираном корпусу где је прва варијанта заступљенија од друге и јавила се 19 пута наспрам 11. С друге стране, примери *извори минералне воде* и *минерални извори* су готово једнако заступљени, 5 и 6 пута. За колокације *отворени базен* и *затворени базен* које су уобичајене у туристичкој терминологији, јављају се парови *унутрашњи базен* и *спољашњи базен*, за које се чини да су превод енглеских термина *indoor swimming pool* и *outdoor swimming*

pool, што су опет уобичајене колокације у енглеском језику туризма. Још неки парови колокација са потпуно истим значењем су *категорија хотела* и *категоризација хотела*. Затим имамо колокације код којих постоји варијанта са предлогом, као нпр. *поглед море* или *поглед на море*, или *изабране услуге* и *услуге по избору*, а негде налазимо чак три варијанте – *одабрани хотел*, *изабрани хотел* или *хотел према избору*. Постоје парови који се донекле поклапају као што су *помоћни лежај* и *додатни лежај*, који не мора увек имати особину помоћног лежаја, који нису стандардни, тако да би то требало да буде прецизирано у тексту који описује ту погодност.

У корпусу на српском језику, именице у оба типа проучаваних колокација увек су се нашле у улози примарног колоката или чвора колокације, без обзира на то да ли се налазе на првом или другом месту у колокацији. Често постоје паралелни облици колокација типа *придев + именица* и *именица + именица* за исти појам, као нпр. *агенцијски представник – представник агенције*, *дечије игралиште – игралиште за децу*, *избор хотела – хотел по избору*. У колокацијама ексцерпираним из корпуса типа *придев + именица*, именице се налазе на другом месту и представљају примарни колокат: *административни центар*, *додатни лежај*, *радно време*, *историјски споменик* итд. У колокацијама ексцерпираним из корпуса типа *именица + именица*, прва именица представља примарни колокат, а друга именица у падежном облику модификује прву именицу, као у примерима *центар града*, *време оброка*, *споменик природе*. У анализираном корпусу текстова из области туризма на српском језику нису пронађени примери у којима би придев који је на првом месту био примарни колокат, или у којима би именица која је на првом месту била секундарни колокат.

5.6.1. Класификација и анализа колокација *придев + именица* у СКТ

Сада ћемо рећи нешто више о колокацијама типа *придев + именица* које су пронађене у СКТ корпусу. Укупно је пронађено 193 кључне термилошке колокације у овој групи, чија укупна нормализована фреквенција на 10.000 износи 22,05, тако да можемо рећи да су текстови из области туризма на српском језику богати колокацијама типа *придев + именица*. У Табели 14 можемо погледати прецизније резултате за различите подтипове:

Табела 14. Укупан број кључних термилошких колокација типа *придев + именица* у корпусу СКТ.

ТИП/ПОДТИП КОЛОКАЦИЈЕ	f	nf
Adj + N	175	20
Adj. (полусложеница) + N	2	0,22
Adj. + [Adj + N]	7	0,8
Adj. + [N + N]	9	1,03
УКУПНО	193	22,05

Као што се види из Табеле 14, може се закључити да је бинарна структура колокација типа *придев + именица* доминантна, пошто је у групи кључних термилошких колокација (које су се јавиле четири и више пута у корпусу) пронађено 175 оваквих примера, чија укупна нормализована фреквенција износи 20 на 10.000. Њих ћемо детаљније анализирати нешто касније у овом поглављу.

Од осталих подтипова у овој групи, највише су заступљене трочлане колокације у којима имамо *придев* који модификује колокацију типа *именица + именица* која је на месту секундарног колоката, а без овог придева колокација не би имала праву комуникативну вредност за примаоца поруке, у овом случају туристе-клијента који консултује интернет страницу у вези са туристичким путовањима. Ово јасно видимо из примера пронађених у корпусу:

- (65) Молимо путнике да провере **тачно време полетања** два дана пре поласка на путовање.
- (66) **Панорамско разгледање града** уз посету Акропољу и слободно време.
- (67) Три најлепше плаже на Лефкади са прелепом **тиркизном бојом мора**.

Следећи подтип који је заступљен у анализираном корпусу српског језика (СКТ), су трочлане колокације у којима *придев* модификује колокацију типа *придев + именица*, и којима се постиже ефектнији, детаљнији опис примарног колоката, у овом случају колокације, као што видимо у примерима из корпуса:

- (68) Глифада се, поред луксуза, може похвалити и **дугим пешчаним плажама**, као и лепим морем, па зато постаје омиљено место за одмор познатим и славним личностима.
- (69) **Живописно туристичко место** Порто Хели смештено је на источној обали полуострва Арголиде.
- (70) Ретимно одликује **кристално чисто море**, и дуге лепе плаже, финог ситног песка.

У СКТ најмање су заступљене колокације у којима је *придев* полусложеница, односно пише се са цртицом као што видимо у примеру 71, а пронађено је само два примера из групе кључних терминолошких колокација. По правопису српског језика ово се дешава када се повезују речи које иначе стоје самостално, односно представљају напоредне појмове који су обједињени у један појам (Пешикан, Јерковић, Пижурица 2007: 53).

- (71) Хвар и његова околина богати су **културно-историјским споменицима** као што су тврђава...

У оквиру најзаступљенијег и можемо рећи главног и очекиваног типа колокација *придев + именица*, које одликује бинарна структура, пронађено чак 53 колокације које су се јавиле у корпусу више од 9 пута, односно чија нормализована фреквенција на 10.000 износи 1 или више од 1. Првих 10 најфреквентнијих кључних колокација из ове групе су *надморска висина* (nf 6,86), *факултативни излет* (nf 5,94), *пешчана плажа* (nf 5,47), *слободно време* (nf 5,47), *стандардна соба* (nf 4,57), *шведски сто* (nf 4,46), *сопствени превоз* (nf 4) *директан чартер-лет* (nf 3,66), *стари град* (3,66) и *изабрани хотел* (nf 3,43). Сада ћемо ближе погледати у којој мери *придеви* у овим колокацијама имају референтну, информативну улогу, а који више исказују суд, став или емоцију у вези са описаном именицом, као и остале особине везане за колокације у овој групи.

Табела 15. Најфреквентнији кључни *придеви* у колокацијама у корпусу СКТ.

ПРИДЕВ	N=	ПРИМЕРИ КОЛОКАЦИЈА
1. агенцијски	19	агенцијски представник
2. административан	14	административна забрана, административни центар
3. археолошки	19	археолошка истраживања, археолошки налази, археолошко налазиште
4. бесплатан	13	бесплатне лежальке, бесплатно коришћење
5. биљни	32	биљне заједнице, биљне врсте, биљни свет
6. главни	40	главни град, главни ресторан
7. градски	11	градска зона, градска плажа
8. динарски	9	динарској противвредности, динарски део аранжмана

9.	директан	32	директан чартер-лет
10.	животињски	11	животињска врста
11.	затворен	17	затворени базен
12.	изабран	15	изабрана услуга, избрани објекат, избрани хотел
13.	индивидуални	44	индивидуална разгледања, индивидуалне активности, индивидуални трансфер, индивидуални трошкови
14.	историјски	16	историјски споменик, историјско наслеђе
15.	једнокреветна	17	једнокреветна соба
16.	лековит	20	лековита вода, лековити фактор, лековито биље, лековито блато
17.	летњи	12	летња сезона, летњи месеци
18.	локални	19	локална агенција, локални водич, локални партнер
19.	магистрални	10	магистрални пут
20.	месечни	27	месечна рата
21.	минерални	23	минералне воде, минерални извори
22.	надморски	60	надморска висина
23.	најлепши	18	најлепша плажа, најлепши град
24.	национални	21	национална асоцијација, национални значај
25.	одабран	13	одабрани хотел
26.	отворен	14	отворени базен
27.	пећински	15	пећински канали, пећински накит
28.	пешчана	52	пешчана обала, пешчана плажа
29.	помоћни	18	помоћни лежај
30.	посебан	14	посебна атракција, посебна вредност
31.	прелеп	14	прелепе плаже
32.	приватан	13	приватна плажа, приватне собе
33.	природан	39	природно богатство, природне вредности, природне лепоте природне реткости, природни феномен, природна добра
34.	рани	15	рани букинг
35.	сеоски	9	сеоска домаћинства
36.	слободно	48	слободно време
37.	сопствени	35	сопствени превоз
38.	спаваћа	10	спаваћа соба
39.	спољашњи	13	спољашњи базен
40.	спортски	13	спортски риболов, спортски терени
41.	стандардан	52	стандардне собе, стандардни лежај
42.	стари	32	стари град
43.	туристички	73	туристичке агенције, туристичка дестинација, туристичка манифестација, туристичка места, туристичка понуда, туристички центар, туристичко насеље
44.	угрожен	12	угрожене врсте
45.	уплаћен	16	уплаћена услуга
46.	факултативни	52	факултативни излети
47.	француски	13	француски лежај
48.	хотелски	65	хотелска правила, хотелска соба, хотелске услуге,

		хотелски комплекс, хотелски оброк, хотелски садржаји, хотелски смештај	
49.	централни	17	централни део
50.	црвена	9	црвена листа
51.	чист	27	чист ваздух, чиста вода, чисто море
52.	шведски	39	шведски сто
53.	шљунковит	12	шљунковите плаже

Као што видимо у Табели 15, укупно је пронађено 53 придева чија је нормализована фреквенција један и већа од један на 10.000, што у овом случају значи да су се 9 и више пута јавили у корпусу. Они су део колокација из листе кључних терминолошких колокација, односно оних које су се јавиле четири и више пута у корпусу. Придеви ексерцирани из корпуса СКТ су у атрибутивној функцији према именицама уз које стоје у колокацији, и представљају секундарне колокоте. Из ове групе практично можемо издвојити одређене придеве који се јављају у колокацијама које су изразито монореферентне и ограничене, односно ови придеви се јављају готово искључиво у тој комбинацији у језику туризма. Често се дешава да значење ових термина, односно колокација, не можемо одредити на основу значења њихових колоката, него се мора познавати област туризма, или су то појмови који имају уско значење. То су следећи придеви, односно колокације које их садрже: *надморска висина, магистрални пут, месечна рата, пећински накит, помоћни лежај, рани букинг, спаваћа соба, сопствени превоз, факултативни излет, француски лежај, црвена листа, шведски сто*. У вези са повезаношћу колоката, у корпусу су се јавиле и колокације у којима је заменљивост колоката могућа, али ограничена, као у примерима *стандардни лежај, помоћни лежај* или *стандардна соба, једнокреветна соба, двокреветна соба*, и ту постоји ограничени сет термина. На другом крају колокационог опсега налазе се придеви који су веома продуктивни и имају широку примену, тако да могу да модификују велики број именица, као нпр. придев *туристички* који је у корпусу пронађен 73 пута у најфреквентнијим колокацијама, и то: *туристичке агенције, туристичка дестинација, туристичка манифестација, туристичка места, туристичка понуда, туристички центар, туристичко насеље*, или придев *хотелски* који је у корпусу пронађен 65 пута у најфреквентнијим колокацијама, као нпр. *хотелска правила, хотелска соба, хотелске услуге, хотелски комплекс, хотелски оброк, хотелски садржаји, хотелски смештај*. Чести су били и придеви *индивидуални* и *природни*, који су ушли у састав већег броја колокација које карактерише слободнија веза између колоката, као што су *индивидуална разгледања, индивидуалне активности, индивидуални трансфер, индивидуални трошкови*, односно *природно богатство, природне вредности, природне лепоте, природне реткости, природни феномен, природна добра*. Неки од придева који су се нашли на овој листи најфреквентнијих, део су термина у вези са биологијом и не бисмо их уврстили у термине из области туризма, као нпр. *животињске врсте, биљни свет, биљне врсте, биљне заједнице*, али су се јавили у већем броју у корпусу.

Једна од очекиваних карактеристика језика туризма је употреба суперлатива описних придева уз именице да би се што интензивније дочарала нека дестинација или услуга. У корпусу текстова из области туризма на српском језику пронађени су овакви примери, а најзаступљенији је био *најлепши* у колокацијама *најлепше плаже, најлепши град*, а поред ових у мањем броју јавили су се и примери *најбоља цена* (6 пута у корпусу) и *најбољи град* (5 пута).

Придеви из ове групе углавном су информативни, и дају нам прецизне податке, чињенице о дестинацији, услугама, а у групи најфреквентнијих само три придева дају емотивно обојен опис именица, и то *најлепши, посебан, прелеп* као у примерима *најлепше плаже, прелепе плаже, посебна вредност, посебна атракција*. Могли бисмо додати и придев *чист* који, иако описује физичке карактеристике именице, заправо даје позитивну конотацију у вези са дестинацијом, као у примерима *чист ваздух, чисто море, чиста вода*. С друге стране, у групу придева који дају мишљење или суд о именици можемо уврстити и придев *угрожен*, који има

негативну конотацију у колокацији *угрожене врсте*. У корпусу проналазимо и већи број придева који квалификују именицу сврставајући је у неку посебну категорију, нпр. *археолошко налазиште, спортски терени, минерални извори, пећински канали, лековито биље*. Даље, јавили су се примери са семантичком прозодијом *старости*, нпр. *стари град, историјски споменик*, затим *важности* у примерима *главни град, локални партнер, национална асоцијација*, особине *специфичности* као нпр. *посебна атракција, приватна плажа, слободно време*, затим придеви којима се исказује *могућност избора*, као нпр. *одабрани хотел, изабране услуге*. Могу се исказивати и *временске одреднице* као у примерима *месечна рата, летња сезона, рани букинг* затим физичке особености као у примерима *затворени базен, отворени базен, пешчане плаже, чисто море, шљунковите плаже*, или *позиционираности* у физичком смислу – *градска зона, сеоско домаћинство, централни део, спољашњи базен*.

Према Дражић (2014: 156) видимо да у српском језику постоји и значајна група придева непотпуног значења који би се могли наћи у функцији примарног колоката, као нпр. *склон пићу, жељан слободe*, али значајни примери овог типа нису пронађени у анализираном корпусу.

5.6.2. Класификација и анализа колокација именица + именица у СКТ

Сада ћемо рећи нешто више о колокацијама типа *именица + именица* које су пронађене у СКТ. Укупно је пронађено 73 кључне термилошке колокације у овој групи, значајно мање него у групи колокација типа *придев + именица*, што одговара особеностима српског језика. За разлику од осталих анализираних типова колокација у овом раду, са морфосинтаксичког аспекта примарни колокат у овој групи је именица која се налази на првом месту у колокацији, а именица на другом месту је у улози секундарног колоката, и у функцији неконгруентног атрибута. Успостављање хијерархијске везе између конституената у овој групи колокација у српском језику, представља извесно ограничење, о чему ће бити више речи нешто касније. Укупан број колокација ексцерпираних из корпуса по различитим подтиповима видимо у Табели 16.

Табела 16. Укупан број кључних термилошких колокација типа *именица + именица* у корпусу СКТ.

ТИП/ПОДТИП КОЛОКАЦИЈЕ	f	nf
N + N	55	6,28
N+ [Adj. + N]	6	0,68
N + [N+ N]	3	0,34
N+предлог+N	9	1,03
УКУПНО	73	8,34

Из Табеле 16 може се видети и оно што је било очекивано, а то је да је у овој групи најзаступљенији бинарни тип колокација *именица + именица*, којих је укупно из корпуса ексцерпирано 55. Критеријум је као и до сада био да се колокација јавила минимум четири или више пута у корпусу. У оквиру ове групе може да се издвоји 19 најфреквентнијих кључних колокација чија је нормализована фреквенција 1 и већа од 1 на 10.000, што у случају овог корпуса (СКТ) значи да су се јавиле 9 и више пута. Првих десет најфреквентнијих колокација у овој групи су: *цена аранжмана* (nf 8,34), *програм путовања* (nf 7,42), *организатор путовања* (nf 6,62), *врсте птица* (nf 2,63), *купац аранжмана* (nf 2,06), *рецепција хотела* (nf 1,71), *време лета* (nf 1,48) *резервација аранжмана* (nf 1,37), *резерват природе* (nf 1,37), *споменик природе* (nf 1,26).

Вишечланих колокација има много мање, и то укупно 6 колокација у којима су примарни колокати (нпр. *извор, предео и организатор*) детерминисани колокацијама типа *придев + именица* као у примерима:

- (72) Врањска Бања има више **извора минералних вода**
- (73) Због особених пејзажних карактеристика и природних реткости и вредности, подручје клисуре реке Градац заштићено је као **предео изузетних одлика**.
- (74) **Организатор факултативних излета** је локални партнер туристичке агенције.

У наредној групи су три вишечлане колокације код којих је су примарни колокати *потврда*, *могућност* и *трошкови* ближе одређени колокацијама типа *именица* + *именица*, као што видимо у примерима:

- (75) Рок за **потврду резервације аранжмана** је најкасније 2 радна дана од момента пријаве за путовање и уплате аконтације.
- (76) Постоји **могућност организовања излета** до Ђавоље вароши, јединствене природне реткости ерозивног порекла, Куршумлије и оближњих манастира.
- (77) Смештај у изабраном хотелу на бази изабране услуге, **трошкови организације путовања**.

У трећој подгрупи вишечланих колокација налази се девет колокација типа *именица* + *именица* у којима је комплемент именици која је примарни колокат предлошко-падежна конструкција, као у примерима:

- (78) Услуга: **Ноћење са доручком**. Доручак је континентални, служи се по принципу шведског стола, самопослуживање.
- (79) Додатни или помоћни лежај су мањих димензија од стандардног лежаја, дрвене или металне конструкције или софа/**фотеља на расклапање**.
- (80) Стандардне собе могу бити са **погледом на море** или башту површине су 24 м² и садрже...

Као што смо већ споменули, у вези са морфосинтаксичким приступом анализи колокација у српском језику, најчешћи однос који се успоставља између конституената у колокацији типа *именица* + *именица* је такав да је именица која се налази на првом месту примарни колокат, а секундарни колокат који је надопуњује има улогу неконгруентног атрибута који је најчешће у генитиву без предлога, или у неком другом падежу са предлогом. Међутим, како је примарни колокат у овим конструкцијама у српском језику често именица која је непотпуног значења, или је општег, широког значења, или апстрактног значења, а комуникативни фокус је често на другом колочату, овакве колокације потребно је посматрати у целини и у међусобном прожимању значења њихових конституената. Овакав став има упориште и у литератури о чему детаљније говори Дражић (2014: 74) која наводи да „идеја о рангираности њених конституената, тј. постојање и дефинисање тзв. носеће (кључне) речи, умногоме занемарује јединствено колокацијско значење“, што постаје веома очигледно при анализи колокација у српском језику типа *именица* + *именица*.

Табела 17. Најфреквентније кључне именице у улози примарног колоката у колокацијама типа *именица + именица* у корпусу у СКТ.

Именица	№	Колокација
1. време	37	време вечере, време владавине, време лета, време obroka
2. врста	64	врста смештаја, врста биљака, врста гмизаваца, врста риба, врста сисара
3. избор	15	избор више јела, велики избор хотела
4. купац	18	купац аранжмана
5. организатор	58	организатор путовања
6. остаци	11	остаци утврђења, остаци цркве
7. подножје	11	подножје планине
8. позиција	9	позиција собе
9. представник	11	представник агенције
10. програм	65	програм путовања
11. резерват	20	резерват биосфере, резерват природе
12. резервација	12	резервације аранжмана
13. рецепција	15	рецепција хотела
14. састанак	10	састанак путника
15. споменик	11	споменик природе
16. уплата	14	уплата аконтације, уплата аранжмана
17. цена	91	цена аранжмана, цена излета, цена путовања, цена улазнице
18. центар	9	центар града, центар места

Као што се види у Табели 17, у корпусу је пронађено 18 именица које се у овом типу колокација налазе на првом месту и у улози примарног колоката. Као што смо већ споменули, код ове групе бинарних колокација типа *именица + именица*, примећује се да није увек иста семантичка повезаност два колоката, а ово важи и код вишечланих колокација. Код неких колокација из ове групе примарни колокат заиста представља и значењски и комуникативни фокус колокације као у примерима *купац аранжмана*, *представник агенције*, *резервација аранжмана*, *рецепција хотела*, *организатор путовања*, пошто гледано у контексту туризма и комуникацијих ситуација у овој области, биће нам јасно ко је *купац*, *организатор* или *представник*, на коју *рецепцију* или на какву *резервацију* се мисли и слично. Имамо и других примера овакве везе у корпусу чији примарни колокат није ушао у горе наведену групу најфреквентнијих именица, али су се те колокације јавиле у анализираном корпусу више од 4 пута, као нпр. *крстарење бродом*, *долина реке*. Веза између ових колоката је доста чврста, и веома су ограничене могућности комбиновања са другим колокатима у контексту једне специјализоване области, у овом случају туризма. Често овакве колокације могу имати јединствени денотат у контексту једне области, као и мањи опсег колоцирања, као у примерима из корпуса *подножје планине*, *падина планине*, *резерват природе*, *споменик природе*.

С друге стране, на првом месту у колокацији јавља с именица која често може бити апстрактна или непотпуног значења, и потребно је да јој се конкретизује значење, као што је то случај са именицама *врста*, *време*, *избор*, затим *цена*, *позиција*, које су биле веома честе у корпусу. Ове именице не говоре пуно саме по себи, него се њихово значење употпуњује именицом која следи и добијају карактер нечег опишљивог (уп. Дражић 2014: 99). Додали бисмо да је комуникацијски фокус више на овој другој именици која конкретизује значење примарног колоката, и да се управо овакви примери не могу посматрати у смислу њиховог значења ван целине и контекста саме колокације. Оваква конкретизација и прожимање значења колоката

најбоље се види у примерима из корпуса: *врста смештаја, врста биљака, време оброка, време вечере, избор више јела, велики избор хотела, позиција собе, цена аранжмана, цена излета.*

Даље, непотпуност значења именице која је у улози партикуларизатора, може да се огледа у значењу фрагментарности као у примерима из корпуса *остаџи утврђења, остаџи цркве.*

Ако се осврнемо на тематику текстова из области туризма у српском језику, видимо да се она огледа и у овој групи колокација и да велики део заузимају колокације које се тичу организације путовања, боравка и плаћања аранжмана, а један део се тиче описа природно-географских карактеристика и вредности околине.

5.7. Сличности и разлике у енглеском и српском језику – дискусије и закључци

Посматрајући два корпуса текстова из области туризма у енглеском језику видећемо да постоје и сличности и разлике, које могу имати импликације како за корпусна, лексиколошка и семантичка проучавања колокација, тако и у педагошком раду у настави страног језика, а нарочито страног језика струке. О томе ћемо нешто више рећи у закључку.

Прво ћемо се осврнути на квантитативни део анализе. Корпус текстова на енглеском језику имао је укупно 98.457 речи, корпус текстова на српском језику 87.489 речи, тако да је у коначној анализи колокација урађена нормализована фреквенција на 10.000 речи. Укупни резултати су показали да је у српском пронађено више тзв. кључних термилолошких колокација (укупно 266) него у енглеском језику (укупно 244). Такође број појављивања појединачних колокација је много већи у текстовима на српском језику, што се види из њихових нормализованих фреквенција.

Када се погледа број кључних термилолошких колокација према различитим типовима који су овде анализирани видимо нешто другачију слику. У корпусу на енглеском језику укупно је пронађен приближно сличан број чисто бинарних колокација типа *придев + именица* (119) и *именица + именица* (93), док је у корпусу текстова на српском језику тај број значајно другачији, пошто чисто бинарних колокација типа *придев + именица* има 155 наспрам само 55 бинарних колокација типа *именица + именица*, којих такође има скоро дупло мање и у поређењу са истим колокацијама у енглеском корпусу. Ово нам указује на различите морфосинтаксичке, семантичке и лексичке особености српског и енглеског језика.

Примећена је и значајна разлика код структуре колокација типа *именица + именица*, код којих је у енглеском језику прва именица у атрибутивном значењу и у функцији секундарног колоката. С друге стране, у српском језику то није случај, него је прва именица у функцији примарног колоката. Ограниченост оваквог приступа у анализирању колокација смо већ образложили, тако да овде још једном напомињемо да је овакве колокације потребно посматрати у целини и кроз међусобно лексичко, семантичко и структурно прожимање њихових конституената.

Ако се осврнемо на табеле из претходних делова поглавља у којима су наведени најчешћи придеви и именице и примери колокација које они формирају, видећемо да постоји 7 колокација које можемо издвојити из групе са најфреквентнијим придевима и именицама, што значи да су биле веома фреквентне у оба језика и могу се сматрати преводним еквивалентима. То су следећи примери из корпуса: *нешчана плажа - sandy beach, стари град - old town, помоћни лежсај - extra bed, отворени базен - outdoor pool, спољашњи базен - outdoor pool, затворени базен - indoor pool, приватна плажа - private beach.*

Даље имамо примере са употребом истог или сличног придева као нпр. *beautiful beach* наспрам облика у суперлативу у српском језику *најлепша плажа* или сложенице *прелепа плажа*. Овде можемо напоменути, као што је већ образложено, да су у корпусу на српском језику пронађени и примери суперлатива што је било очекивано на основу проучене литературе

о језику туризма, али у корпусу на енглеском нису пронађене колокације са суперлативима придева у довољном броју тако да нису ушле у анализу.

За разлику од именица у српском језику, енглеске именице могу да се нађу у премодификаторској, атрибутивној функцији у колокацијама типа *именица + именица* на месту секундарног колоката, као у примерима из групе најфреквентнијих колокација *city life, summer months*. У српском језику то није случај и овакве колокације садрже придев у премодификаторској, атрибутивној функцији на месту секундарног колоката, као нпр. *градска плажа, летњи месеци*.

У групи најфреквентнијих колокација у српском језику су и колокације непрозног, јединственог значења које није видљиво из њихових конституената и за које немамо потпуни еквивалент у колокацијама на енглеском. Први пример је колокација *француски лежај*, чији пар у енглеском је *double bed*, а који је интегрисан у колокацији *double room*, а други пример је *шведски сто*, наспрам којег у енглеском стоји именица *buffet* која се јавља у колокацијама *buffet breakfast, buffet restaurant*.

Још једна занимљивост је да се придев *локални* нашао у српском језику на листи најфреквентнијих придева, као и придев *local* у енглеском језику, али у потпуно другачијим примерима и другом контексту. У српском корпусу јавили су се у категорији *важности, хијерархије* и у тематској групи која се тиче *организације путовања*, и то у колокацијама *локална агенција, локални водич и локални партнер*. У енглеском корпусу придев *local* нашао се у прозодијској категорији *аутентичности* и у тематској групи која се тиче *погодности шире понуде у околини хотела*, као у примерима *local dishes, local produce*.

Квалитативна анализа се даље надовезује на квантитативну у смислу тога да је сразмерно већем броју најфреквентнијих колокација у српском језику издвојено и више тематских области у корпусу. У српском корпусу (СКТ), укупно 91 најфреквентнија колокација (чија је нормализована фреквенција 1 и већа од 1 на 10.000) чини седам тематских целина, док у енглеском корпусу (ЕКТ) укупно 43 колокације чине четири тематске области. Тематске области које се преклапају тичу се *описа смеиштаја и погодности у хотелу*, с тим што је у енглеском језику посебно издвојен сегмент о погодностима конзумирања хране и пића, а поклапа се и област која се тиче *описа погодности изван хотела и у околини дестинације*. Од осталих области у корпусу текстова на српском језику доминира информативни карактер усмерен на прецизирање услова путовања, организације и реализације аранжмана и начина плаћања и то у сегменту корпуса који се тиче емитивног туризма, а у сегменту корпуса који се тиче рецептивног туризма доминирају описи природно-географских карактеристика предела, као и културно-историјских садржаја.

6. ЗАКЉУЧАК

У овом раду пошло се од становишта да проучавање колокација типа *придев + именица* и *именица + именица* може значајно допринети разумевању језика струке, у овом случају туризма. Применом корпусних софтверских алата данас је могуће издвојити кључне термилошке колокације на наменски састављеним корпусима из неке области. Како су уже тематске области овог рада у оквирима примењене лингвистике и контрастивних истраживања, урађена је контрастивна анализа два упоредна корпуса – на енглеском и српском језику. Методе анализе делом су преузете и из корпусне лингвистике, а сама методологија истраживања обухватила је како квантитативно, тако и квалитативно истраживање.

Пре спровођења самог истраживања проучена је литература из више области, с обзиром на то да рад представља мултидисциплинарно истраживање у оквирима примењене лингвистике. Прво смо проучили карактеристике језика туризма са социолингвистичког и педагошког аспекта. Кључна сазнања о вербалним средствима комуникације у туризму смо применили у квалитативном делу истраживања. Поред тога главну окосницу у анализи колокација, чинила су нам сазнања из проучене литературе која се бави анализом колокација у енглеском и српском језику. На основу тога изведена је радна дефиниција колокација и одабран начин класификације. Пошто смо издвојили кључне термилошке колокације из корпуса путем софтверских алата за анализу корпуса, приступили смо њиховој морфосинтаксичкој и лексичко-семантичкој анализи, приликом чега су издвојене суштинске особености колокација типа *придев + именица* и *именица + именица* у енглеском и српском корпусу. Затим је урађена упоредна контрастивна анализа два корпуса и закључено је да главна разлика постоји у природи односа примарног и секундарног колоката код колокација *именица + именица*, као и у колокационом потенцијалу самих именица. Даље, примећена је разлика у тематско-функционалним групама издвојеним у енглеском и српском корпусу, што нам говори о различитом садржајном и комуникативном приступу у текстовима из области туризма у енглеском и српском језику. Ово нам може бити значајно у ситуацијама интеркултурне комуникације нарочито када се жели постићи ефектно представљање туристичких садржаја страним говорницима.

Као што је већ споменуто у уводном делу, заинтересованост за ову тематику потекла је из нашег дугогодишњег ангажовања у настави страног језика струке за студенте туризма на Природно-математичком факултету у Новом Саду, као и сарадње са колегама из ове области приликом превођења радова из области туризма и географије. Током овог искуства створила се велика заинтересованост за лексичко-семантичке особености језика туризма, а нарочито у смислу терминологије и комуникације са клијентима. Тако се издвојила заинтересованост и за колокације типа *придев + именица* и *именица + именица*. Ангажовање у настави наметнуло нам је и педагошке импликације и циљеве у овом истраживању, у смислу примене резултата истраживања у настави језика струке за студенте туризма, тако што ће им се указати на кључне термилошке колокације из аутентичног корпуса, као и на сличности и разлике у енглеском и српском језику.

На основу проучене литературе и спроведеног поступка квантитативног и квалитативног истраживања на специјално прикупљеном корпусу на енглеском и српском језику, можемо извести неколико закључних опажања и препорука за даље истраживање.

У вези са корпусном анализом путем доступних софтверских алата, можемо рећи да се на овај начин убрзава процес анализе и експертирање кључних колокација уз поштовање извесних ограничења које ови алати имају. Предност овакве анализе је да се брзо могу прикупити и наменски креирати корпуси од аутентичних текстова који су данас лако доступни путем интернета. Ово је посебно значајно за корпусну анализу у оквиру језика струке, као и за наставу страног језика струке. Одабиром одговарајућег софтверског алата за анализу корпуса, којих је за енглески језик пуно на располагању, истраживачи или наставници страног језика

струке лако могу идентификовати кључне речи и колокације на веома ефикасан начин. Уколико се бавимо анализом текстова из области туризма са аспекта примењене лингвистике, корпусна анализа ће нам указати на специфичну лексичко-семантичку природу и комуникативне ефекте кључних термилошких колокација и кључних израза који су одабрани за преношење информација и привлачење клијената да посете неку дестинацију.

Језичко контрастирање у анализи лексичких колокација, нарочито у специфичном контексту корпусне анализе, даје нам нову перспективу у анализи и продубљује сазнања о морфосинтаксичким и лексичко-семантичким карактеристикама два језика, а даје и могућност извођења неких универзалних особина са једне стране, а са друге утврђивање сличности и разлика међу њима. На овај начин се систематизује лексикон једног језика и обезбеђује се детаљнији увид у семантичке односе међу лексичким јединицама истог језика. На тај начин се и олакшава поређење са истим системима и подсистемима другог језика.

Овде представљена методологија анализе колокација, као и добијени резултати, могу да имају значајне педагошке импликације. За наставу страног језика струке ово може да допринесе ефикаснијој настави, јер се на овај начин могу одабрати кључне колокације и кључни вокабулар, који ће се уврстити у наставу методом директног учења, што је битно у курсевима страног језика струке који често краће трају и у мањем обиму часова. Наставници страног језика струке могу обучити и своје студенте да примењују неке од ових алата, како би и сами имали увид у кључне изразе који се јављају у аутентичним текстовима из њихове сфере интересовања.

У контексту језика туризма, студенти или домаћи стручњаци из области туризма могу лако да се упознају са природом језика туризма на енглеском и упореде са истим дискурсом у матерњем језику, и на тај начин стекну увид у ефекте које ови текстови имају на потенцијалне клијенте-туристе. Могу да пореде и текстове које су сами писали на страном језику са аутентичним текстовима, и на тај начин развију свој вокабулар и прошире одабир речи и колокација у својим текстовима, да буду приближнији аутентичним текстовима изворних говорника.

У контексту учења страног језика, студенти ће на овај начин имати приступ изразима осведоченим у аутентичном корпусу, а усвајањем истих ће моћи да остваре већу флуентност у изражавању на страном језику. Потребно је подстицати студенте да самостално истражују аутентичне текстове и користећи алате корпусне анализе извлаче кључне речи и колокације, праве своје глосаре, праве колокацијску мрежу, семантичке мапе, и др.

Нека ограничења у овом истраживању односе се пре свега на методологију корпусне анализе на наменски направљеним корпусима у вези са самим корпусима и коришћењем софтверских алата. Пре свега треба јасно одредити циљ истраживања пре формирања корпуса, и утврдити да ли се жели извести нпр. општа статистика о одређеним колокацијама или се прави пресек стања у одређеној ужој области као што је случај у овом раду. Такође приликом ексерпирања колокација из корпуса путем софтвера, потребно је имати критички увид у добијене резултате, применити свој лични суд и знања о колокацијама да бисмо добили адекватне и исправне примере за анализу. Велика предност ових софтвера је у брзини ексерпирања колокација, али мана је та да су они највише доступни и најбоље функционишу за енглески језик и за друге језике за које постоје велики електронски корпуси за поређење. За енглески језик одабрали смо софтверски алат *TermoStat Web 3.0* као најпогоднији, који аутоматски ексерпира кључне термилошке колокације типа *придев + именица* и *именица + именица*, што је био и главни циљ нашег истраживања. За српски језик могли смо одабрати веома мали број софтвера, а овде смо се определили за *AntConc*. Приликом анализе српског корпуса, било је доста ограничења која су успоравала рад - од техничких у смислу немогућности софтвера да препозна дијакритичке знаке, до тога да због падежних облика има много више корака у ексерпирању колокација.

У даљем истраживању, потребно је истражити најефектније начине примене корпусне анализе у настави страног језика струке. Сматрамо да би се могло допринети систематичнијем

приступу усвајању колокација у језику струке, затим и развоју комуникативних компетенција у енглеском језику код нематерњих говорника којима је туризам шира област њихове будуће или садашње професије.

Такође и метода контрастирања два језика у настави страног језика струке, нарочито контрастирање лексичких јединица, а посебно колокација, развија код студената свесност о важности контекста за значење неког израза и подстиче активно и свесно усвајање вокабулара. На овај начин може се развити и социолингвистичка компетенција, пошто ће студенти усвојити адекватне, ефектније начине изражавања прилагођене контексту њихове струке.

У том смислу у даљим истраживањима, потребно је укључити и рад са студентима да би се истражиле активности које могу подстаћи овај вид учења.

Сматрамо такође да би се у даљем проширивању овог истраживања требало усмерити на израду глосара и листе кључних термиолошких колокација у области туризма у енглеском и српском језику. То би посебно допринело како систематизацији сазнања из ове области, тако и настави страног језика струке на академском нивоу.

7. КОРПУС – ДОДАЦИ

Додатак 1.

Списак кључних термилошких колокација типа *придев + именица* и *именица + именица* ексцерпираних из корпуса текстова на енглеском језику (област туризам) (ЕКТ), а које су издвојене као кључни термини уз помоћ софтверског алата *TermoStat Web 3.0* на основу броја појављивања у корпусу (четири и више пута), разврстаних по абecedном реду.

Колокација	Број појављивања	Шири контекст
1. à la carte dining	4	
2. à la carte restaurant	21	
3. activity programme	8	The daily activity programme has fun and games for all the family. Daytime activity programme (7)
4. afternoon tea	27	Daily afternoon tea and biscuits from 4-5.30pm. Later on, there's afternoon tea to look forward to, as well.
5. airport lounge access	4	UK airport lounge access for Premium Club guests.
6. ancient ruins	5	Enjoy boat trips, diving, water sports and swimming in clear blue seas, and explore olive groves, pine forests and ancient ruins ashore.
7. ancient sight(s)	4	Thanks to its sandy stretches, ancient sights and up-tempo nightlife, Cyprus is a firm holiday favourite...
8. ancient tree	5	Keep a look out for majestic Newton House, and some of the park's 150 ancient trees that you'll pass;
9. art gallery	7	The seaside art gallery has permanent displays from famous modern artists...
10. banana boat	4	Water sports* come in all shapes and sizes – from sea kayaking and scuba diving, to jet-skiing and banana boat rides.
11. beach bar	11	This big five-star resort offers a choice of fancy drinking and dining options, including an all-day beach bar
12. beach volleyball	4	If you're feeling competitive, try a game of beach volleyball or ping pong, or head to the floor
13. beautiful beach(es)	6	The long beautiful beach that appeared in the final shots of Shakespeare in Love was Holkham Bay in Norfolk
14. beautiful countryside	4	Inland, the east is full of beautiful countryside
15. beautiful game	4	=football

16.	beauty treatment(s)	5	There's also a massage menu and beauty treatments on offer.
17.	bell tower	4	A terracotta-brick bell tower , called the Campanile, stands next to it
18.	big name	8	It attracts big names ... Created by the big names of golf design. Garda, Como, Maggiore are the big names (=important)
19.	bird life	4	Considered to be the bird-watching capital of the UK due to its stunning range of bird life and beautiful nature reserves.
20.	boat ride	4	Its white-sand beaches and snorkel-friendly waters are a 45-minute boat ride away .
21.	boat trip(s)	18	Sign up for one of the boat trips there and you'll be whisked over to spend the day snorkelling,... Take a boat trip along the coast Glass-bottom boat trip
22.	boutique hotel	4	The capital, Athens, is an amazing city break destination, combining modern boutique hotels and the ancient Acropolis. It's now an upscale boutique hotel ... and provides traditional British style and comfort to its guests.
23.	bright lights	5	The bright lights of Aya Napa... ... a world away from the bright lights of the big towns
24.	buffet breakfast	10	The main restaurant serves a buffet breakfast and dinner. Cooked and Continental buffet breakfast options.
25.	buffet place	4	The restaurant's a buffet place , serving breakfast and dinner. On the dining front, you can choose from a buffet place and an Italian.
26.	buffet restaurant	41	Located within the buffet restaurant , includes a microwave, kettle and bottle-warmer.
27.	bustling cafés	4	That means you'll find all the trappings of a 21st-century town, like large shopping centres and bustling cafés and restaurants .
28.	café-lined square	4	This village on Halkidiki's western peninsula has an old-fashioned feel, thanks to its winding streets and café-lined square ...
29.	centre of town	4	In the centre of town

30.	child bed	4	Some rooms have space for an extra child bed , too.
31.	childhood home(s)	5	Beatles fans can visit the childhood homes of Paul McCartney and John Lennon and see places made famous by the band such as Penny Lane and Strawberry Field.
32.	choice of wine	4	Enjoy complimentary meals accompanied by your choice of wine An ample choice of... A good choice of ... There's a choice of...
33.	city break	7	After your city break , you'll catch a boat from Venice to Punta Sabbioni, where you'll transfer by minibus to your hotel in Lido di Jesolo for the next 5 nights – your stay will be on a half board basis. A holiday to Venice isn't your typical city break .
34.	city centre	13	Pula's atmospheric city centre and Kandlerova Street are abuzz with street musicians playing the sopila, an Istrian instrument like the oboe. If you want to be even closer to the city centre , why not sit back and relax in Castle Park;
35.	city life	5	Make sure you visit People Make Glasgow for a more detailed glimpse of city life .
36.	cobbled streets	8	Low-rise buildings and cobbled streets give the place an authentic flavour of Spain,
37.	cocktail bar	10	During the day, this laid-back cocktail bar is busy doing nothing, with the odd local popping in for a sangria.
38.	cold buffet	4	Hot and cold buffet lunch with pizzas, pasta, salads and desserts.
39.	complimentary meals	4	Enjoy complimentary meals accompanied by your choice of wine
40.	coral reefs	7	Hurghada City is the second biggest town on the Red Sea and, thanks to its world-renowned coral reefs , one of Egypt's busiest holiday destinations. The waters off Hurghada City contain some of the best coral reefs and dive sites in the world.
41.	couple of minutes	4	In a couple of minutes A couple of minutes' drive from... It's just a couple of minutes walk..
42.	craft beer	8	In the West End, there are lots of

		amazing cocktail bars, craft beer haunts and traditional pubs	
43.	day trip	5	Take a day trip to Thessaloniki, Greece's second city It's surrounded by the delightful countryside of Royal Berkshire and makes a great day trip from the capital.
44.	daytime activity programme	7	
45.	deer park	6	The country house is a leading example of Jacobean architecture, while the surrounding landscape is home to two deer parks and an array of other wildlife. This walk follows around the boundary of the estate, and after taking in the sights of the deer park,...
46.	double room(s)	22	This double room features a cool and contemporary décor.
47.	dress code	19	There's a dress code , and gentlemen are asked to wear full length trousers for dinner
48.	dry land	6	On dry land , discover table tennis and billiards table; =opposite of water activities
49.	early hours	4	If you like dancing, heading things up on the club front is Calle Astoria, where disco classics will keep you going into the early hours .
50.	east coast	15	Set on Majorca's east coast,...
51.	easy reach	7	In easy reach just off the coast... Within easy reach of both the south and north coast
52.	evening entertainment	15	There's evening entertainment , too, including live music and dancers.
53.	evening meal(s)	7	A smart casual dress code is in place, so gentlemen are asked to wear full-length trousers for evening meals,...
54.	extra bed(s)	18	You'll have room for up to 4 with a double bedroom and 2 extra beds in the lounge.
55.	extra charges	16	Items marked with * incur extra charges which are payable locally
56.	extra space	14	The twin room will come with a balcony for some extra space outside...
57.	family holiday	5	Choose Hermes Hotel for your family holiday in Kos.
58.	family-friendly attractions	5	Lido di Jesolo packs in tonnes of family-friendly attractions .

59.	fascinating history	4	Glamis Castle's fairy tale grandeur conceals a rich and fascinating history that spans six centuries.
60.	fast-paced town centre	4	... in the middle is Sakalla, the frenetic and fast-paced town centre .
61.	film locations	4	To celebrate the British Film Institute's Gothic Season, here's a list of scary film locations and places that have inspired spooky stories over the years.
62.	firework displays	6	The action centres around the harbour, with processions of decorated boats, outdoor concerts and firework displays .
63.	fishing town	7	Being a fishing town , Cala Bona really delivers on the seafood front.
64.	fishing village	13	As a result, tiny fishing villages and sprawling pine forests are more common than holiday resorts.
65.	five-minute walk	4	It's a five-minute walk to the beach and Chaniotis town centre.
66.	fresh air	5	It's a breath of fresh air . For fresh air and some seriously inspiring Instagram stories, head north and discover the Lake District National Park.
67.	fresh seafood	4	...it offers Mediterranean-style dishes and fresh seafood at lunch and dinner time. net-fresh seafood
68.	full-length trousers	7	Gentlemen are asked to wear full length trousers...
69.	Georgian architecture	4	This UNESCO World Heritage site is famed for its splendid Roman spa and elegant Georgian architecture .
70.	glass-bottom boat	6	glass-bottom boat rides glass-bottom boat trips
71.	golden beach(es)	7	It's easy to mix city sights with golden beaches on a twin centre holiday. Can't pick between city sights and golden beaches ?
72.	golden sand	5	But there's more to this place than golden sand and blue waters. Once there, you'll find a long stretch of golden sands that shelve gently into the water.
73.	golf courses	25	local golf courses (4)
74.	great base	4	The market town of Keswick provides a great base for exploring the northern lakes

		Inverness is a gateway to the Highlands and so makes a great base for exploring the surrounding countryside...
75.	great place	9 It's a great place to grab a pint... This is a great place to shop...
76.	great views	6 With a hillside location, overlooking Kamari Bay, the Hermes Hotel offers great views of the sea and the surrounding area. No matter where you are, though, you're guaranteed great views of the Indian Ocean and a group of islets, dotted like meringues on the water.
77.	Greek dish(es)	6 For authentic Greek dishes and seafood made with the freshest ingredients, head to the Marina Tavern.
78.	green spaces	6 Take a break from city life and stroll among ancient trees, flower-filled meadows and relaxing green spaces... From the hustle and bustle of the Royal Mile to relaxing in the city's scenic green spaces... There's no shortage of gorgeous green spaces in Bristol...
79.	ground floor	4 ...located on the ground floor
80.	guest rooms	4 The hotel has a total of 55 modern guest rooms. The light and airy feel continues in the stylish guest rooms.
81.	hidden gem	4 Oliver Cromwell's House is a hidden gem of an attraction and offers a peek into the 17th century...
82.	historic city	4 This historic city in northeast England is most famous for its magnificent cathedral and magical Harry Potter connections. ...Winchester Cathedral is the magnificent gothic centrepiece of a historic city.
83.	historic old town	6 Inland, there's a historic old town , where shops and cafés fill the streets behind the city walls.
84.	historical sights	4 The biggest of the Greek islands is Crete, which boasts 650 miles of coastline and some impressive historical sights. A traditional harbour town, it's got a handful of golden beaches, a pretty marina and a long list of historical

		sights , including the Tombs of the Kings.
85.	holiday destinations	9 It's not as well-known as many of the other Greek holiday destinations , but that's just its appeal. Counties such as Dorset, Devon and Cornwall maintain a feeling of remoteness and tranquillity that make them popular holiday destinations .
86.	home games	5 The team play most home games in red jerseys at their impressive North London stadium, The Emirates.
87.	honey-coloured stone	4 Honey-coloured stone cottages , a medieval church and plenty of places to shop or enjoy tea make this a delightful place to explore. Explore villages made of honey-coloured stone , sip pints in ancient pubs and see some of Britain's most beautifully preserved medieval churches.
88.	hot tub	5 a private hot tub
89.	ideal place	8 The pool snack bar is an ideal place to take a break from the sun with a shaded area with tables and chairs.
90.	impressive collection	4 It's set on the edge of Venice Lagoon, and has an impressive collection of top-end hotels and high-rise apartments close to the waterfront. Finally, the hotel grounds are peppered with an impressive collection of restaurants ,...
91.	Indian restaurant	4 Evening meals can be taken at Kulinarium à la carte restaurant, or the Indian restaurant and Asian restaurant at Riu Creole.
92.	indoor pool	19 The spa comes with all the works, like an indoor pool , sauna and hammam.
93.	infinity pool(s)	9 Just a stone's throw from the beach, this hotel comes with high-end touches, like stylish infinity pools .
94.	international airport	5 It's around 3.5 hours away from London by train and 1.5 hours from Manchester International Airport .
95.	international cuisine	9 The restaurant serves a range of local and international cuisines and the pool bar serves snacks and refreshing drinks throughout the day.
96.	international dish(es)	10 Food-wise, there's a restaurant with a menu of international dishes and a big supermarket for when you fancy

		making your own meals.
97. junior suite	6	The more spacious superior twins and junior suites have had a recent refurbishment, and all junior suites have a sea view and are in the front block.
98. large shopping centre	4	That means you'll find all the trappings of a 21st-century town, like large shopping centres and bustling cafés and restaurants.
99. late-night bar	7	There are late-night bars and shops down here, but the real star is the white-sand beach.
100. light bites	4	The pool bar is well-stocked with light bites and cooling drinks. Light bites are on offer throughout the night at the snack bar...
101. little fountain	4	This village on Halkidiki's western peninsula has an old-fashioned feel, thanks to its winding streets and café-lined square, complete with a little fountain .
102. little village	4	The little village of Le Morne sits on a peninsula that juts out from Mauritius' south-western corner.
103. live bands	5	Includes a variety of theme parties, evening shows and live bands .
104. live music	42	occasional live music
105. live sports	4	You'll be able to sit a relax with your drink while there's live sports showing on the widescreen satellite TV.
106. lobby area	5	Step indoors and discover a spacious lobby area , complete with an eye-catching monochrome tiled floor, bamboo decorations and furniture. The studios and apartments are contemporary and well-equipped.
107. local bus(es)	4	Local buses will take you the 600m into the resort centre or a little further to the larger resort of Cala Millor local bus stopping
108. local dish(es)	7	Alternatively, explore further afield and wander into the centre of Malgrat De Mar to enjoy local dishes at the choice of eateries.
109. local produce	8	Its covered market is often touted as one of the best places to buy local produce in Greece.
110. long list	4	The long list of daytime activities includes the likes of tennis, volleyball

		and salsa dancing.
111. lounge area	11	All apartments have a lounge area with sofa beds (opening up to double beds),...
112. lounge bar	6	If you fancy a quieter night, there's also a comfy lounge bar .
113. low tide	7	Walk down to the sea at low tide when the rock beds, studded with fossils, are exposed.
114. luxury hotel	5	This luxury hotel makes the most of its coastal setting,...
115. main pool	7	This place has a long and winding main pool .
116. main restaurant	8	The main restaurant serves a buffet breakfast and dinner.
117. main road	6	Along the main road you'll find a mix of upper-crust restaurants and simple cafés.
118. main square	10	Stalls selling clothes, jewellery and food spread out from the main square and everyone joins in the good-natured haggling.
119. main strip	4	Here you'll find a main strip dotted with shops and tavernas, plus a golden-sand beach. ... on the main strip
120. major cities	4	The region's major cities include Bristol and Bath, which are just a 12 minute train journey from each other.
121. medieval church(es)	5	Explore villages made of honey-coloured stone, sip pints in ancient pubs and see some of Britain's most beautifully preserved medieval churches . Quaint stone cottages, a medieval church and plenty of places to shop or enjoy tea make this an enchanting place to explore
122. mile of sand	4	You get more than a mile of sand at Maleme Beach ... with over a mile of sand...
123. mini bar	9	You'll also have air-conditioning, a shower in bath, a mini bar and a safety deposit box.
124. modern affair	5	The bar is a modern affair .
125. modern art	5	You can ponder modern art at the Tate Liverpool or entertain the kids at the excellent World Museum Liverpool. modern art lovers

		modern art museum
126. modern centre	4	modern centre There's also a pedestrianized modern centre with shops and bars, and a choice of little sandy beaches.
127. mountain range	8	This mountain range is the island's northern backbone and easily the best place to see Majorca without its make-up.
128. national park	17	But, what most people look for when they come to this national park is a glimpse of the mysterious Ayia Napa Sea Monster. (Note: it also appears as part of the name of a national park)
129. natural beauty	9	It's a natural beauty , barely touched – save for a smattering of hotels cosyng up to pockets of white sand.
130. nature reserve	7	Tacked on to the western edge of the beach is a pretty nature reserve called Punta de n'Amer.
131. night sky	5	After dark, live music and dancing gets the party going, while a big fireworks display lights up the night sky .
132. nightlife scene	4	The old harbour has the monopoly on Chania Town's nightlife scene .
133. north coast	8	Set on Crete's north coast , the Chania region knows how to score brownie points.
134. old town	26	historic old town With holidays to Alcudia, you get one of the longest beaches in Majorca, an old town with cobbled streets and pavement cafés
135. old village	4	This pretty old village perches on a hillside near Kallithea, on northern Greece's Kassandra peninsula.
136. old-fashioned feel	4	This village on Halkidiki's western peninsula has an old-fashioned feel , thanks to its winding streets and café-lined square...
137. olive oil	4	Shop for fat olives and syrupy olive oil in Chania's market
138. one-bedroom apartments	11	The Don Jorge Apartments feature one-bedroom apartments sleeping maximum of 4 people and two bedroom apartments sleeping up to 6 people.
139. open spaces	5	If wide open spaces are more your thing, you'll find some of Britain's

		most stunning scenery just a short train ride from Manchester.	
140.	original winding street	4	Fishermen bring in the day's catch at the harbour, ready for lunch at the waterfront restaurants, while the original winding streets are ripe for exploring.
141.	outdoor pool	24	The outdoor pool comes with a large sun terrace so there's loads of room for sun beds and parasols.
142.	outdoor swimming pool	5	Highlights include: a large outdoor swimming pool with sun terraces, sun beds and parasols, buffet restaurant,...
143.	panoramic views	8	Climb the 368 steps of the Torre dei Lamberti for spectacular panoramic views
144.	patron saint	7	Every June, the locals over in Son Servera honour their patron saint with this festival.
145.	pavement café	5	Once inside the 14th-century walls, narrow cobbled streets lead to bustling squares filled with pavement cafés and boutiques.
146.	peace of mind	4	For your peace of mind, ...
147.	perfect place	7	It's the perfect place to catch a glimpse of proud herons, colourful kingfishers and the snappy hawker dragonfly. The perfect place to relax and re-fuel after your visit to the attraction.
148.	perfect spot	6	Then pack a picnic and grab one of the many perfect spots on the slopes and rolling hills of the park.
149.	picnic spot	4	Bristol's medieval cathedral looks onto the verdant College Green, a popular picnic spot on sunny days.
150.	pine forests	9	As a result, tiny fishing villages and sprawling pine forests are more common than holiday resorts. ...it's a case of sweet-smelling pine forests, hidden hamlets and jagged mountain peaks.
151.	play area	6	The children have a small pool to splash around in and a fun-packed play area to burn off some energy.
152.	pool area	11	With its top class amenities, lively entertainment and a large pool area , it is easy to see why the Hotel Bali is a great choice for fun filled holidays in Spain.

153.	pool bar	21	In the summer months, the pool bar is open until midnight and the BBQ at midday with combination platters and baguettes.
154.	pool scene	6	From playful to peaceful, there's a great variety on offer when it comes to the pool scene .
155.	pool towels	6	Pool towels are available with a deposit.
156.	popular spot	5	This is a popular spot for cocktails, with big-name DJs often playing sets down here.
157.	prime location	4	In a prime location overlooking the lively Piazza Mazzini
158.	private balcony	9	Your private balcony or terrace is the ideal spot to relax and watch the world go by.
159.	private beach	17	The Makadi Gardens is all about fine dining and downtime on a private beach .
160.	property facilities	5	
161.	real star	4	There are late-night bars and shops down here, but the real star is the white-sand beach.
162.	resort centre	9	Set on a hillside, this hotel is in a good location close to both the beach and resort centre
163.	resting place	5	It's also the final resting place of author Jane Austen.
164.	rich history	5	Explore one of England's smallest cities by foot, taking in the stunning cathedral, the 17th century atmosphere and its rich history .
165.	road trip	4	Situated in the far north west of Scotland, your best bet is to hire a car and enjoy the spectacular scenery on the way as a road trip .
166.	rock formation	7	Explore Castle Howard, one of England's most impressive stately homes, or marvel at the weird and wonderful Brimham Rocks, an amazing collection of wind-weathered rock formations .
167.	rocky headland	6	Cala Bona's rocky headland 's home to barracuda shoals, and a bit further out, you've a good chance of spotting goatfish and tuna.
168.	rooftop bar	7	Adults, meanwhile, can do yoga and salsa dancing by day, and retreat to the rooftop bar and nightclub after dark.

169.	rooftop pool	4	It teams vintage Italian style with a rooftop pool and a fourth-floor restaurant with panoramic views over the sea and piazza below.
170.	room facilities	5	
171.	royal honeymoons	4	... it hosted royal honeymoons
172.	royal residence	5	water-borne royal residence
173.	rugged cliffs	4	The Mondragó Natural Park is a 2,000-acre area of wetland, forests and rugged cliffs , which slope down towards two fine sandy beaches.
174.	rustic charm	4	Set on Majorca's east coast, Cala Bona's a relaxed fishing town that comes with plenty of Spain's rustic charm .
175.	sandy beach	39	Holidays in Porto Petro are spent relaxing on the sandy beach , dining by the harbour and sipping cocktails by starlight.
176.	sandy cove	8	Set in rockery gardens of cacti and palms in a lively area between the sandy cove of Cala'n Blanes and the resort centre of Cala'n Forcat, both 800m away
177.	sea kayaking	4	Water sports* come in all shapes and sizes – from sea kayaking and scuba diving, to jet-skiing and banana boat rides.
178.	sea view	30	Outside you'll find a terrace which is ideal for the swim-up feature and sea view .
179.	seafront bar	4	Seafront bars have a bit of a British flavour to them, with quizzes and bingo entertaining punters.
180.	seaside resort	6	Whitby a former whaling port is now a touristic but at the same time still a very natural seaside resort , still a living place with a typical seaside atmosphere.
181.	seaside town	9	This vibrant Italian seaside town's raced to become one of Italy's favourite go-slow holiday spots.
182.	seaside village	4	You'll find the seaside village of Grand Baie in Mauritius' lively north-west.
183.	secluded beach(es)	4	Home to glistening lakes, tree-clad mountains and even secluded beaches , hire a bike, hike or jump in a rental boat

184.	secluded coves	5	Secluded coves and virgin bays set the scene along the coast, and myriad walking trails weave their way inland.
185.	self-catering cottage(s)	4	A self-catering cottage holiday in Wales brings independence and a sense of place.
186.	serpentine coastline	4	Hundreds of hotels and restaurants are dotted along its serpentine coastline .
187.	set times	4	Snacks at set times .
188.	shallow waters	9	It's only 80 metres long, and offers up shallow waters and sugar-white sands.
189.	shingle beach	4	The hotel's about a two-minute walk from a small sand-and- shingle beach . The narrow white-sand-and- shingle beach stretches all the way to Pefkohori, five kilometres away.
190.	shopping centre	12	large shopping centres That means you'll find all the trappings of a 21st-century town, like large shopping centres and bustling cafés and restaurants.
191.	shopping street	6	Avinguda Tagomago is the go-to shopping street in these parts. It's one long, tree-lined parade of chic boutiques and galleries – with prices that won't seriously hit your holiday fund.
192.	short stroll	4	It's a short stroll to the well-known Paloma Park for those who wish to enjoy a relaxing stroll, and for those who want to party, the Puerto Marina of Benalmadena is just a 15 minute walk away.
193.	show cooking	9	Weekly gala dinners and show cooking are on the menu too
194.	smart casual dress code	7	A smart casual dress code is in place, so gentlemen are asked to wear full-length trousers for evening meals, and a reservation is required to dine at these restaurants.
195.	snack bar	10	For light snacks and a wide selection of hot and cold drinks head to the snack bar .
196.	soft drinks	5	The bar service will keep you refreshed with cooling beers and soft drinks without moving from your place in the sun.
197.	souvenir shop	6	Visit the reception and organise a trip to the Kos town, where there is a range

		of souvenir shops , bars and cafes to explore. There are only a few souvenir shops but many lovely corners and alleys which can be explored in the former pirates village.	
198.	spacious grounds	4	Set in spacious grounds
199.	spacious twin rooms	4	These light and spacious twin rooms come with a balcony, offering that extra space outside.
200.	spectacular scenery	4	This spectacular scenery 's ramped up by the Dolomites – a cloud-tickling mountain range, where snow-crowned peaks mingle with village-lined valleys.
201.	spectacular views	12	The buffet restaurant gets spectacular views across the pool and out to sea. Climb the tower of the 900-year-old St Mary's Church and enjoy the spectacular views over the tiled roofs of the city.
202.	splash park	11	In the splash park , you'll find spray areas and waterslides
203.	stately homes	8	The Peak District has some of the best historic houses and stately homes , including Chatsworth, Haddon Hall and Renishaw Hall.
204.	steam room	5	Inside, there's a whole host of facilities to use, including a sauna and steam room , a chilled plunge pool, a relaxation garden.
205.	street food	16	
206.	stretch of coastline	7	A beautiful stretch of coastline offering varied attractions including stunning beaches like...
207.	stretch of sand	7	Here you'll find the hotel's private stretch of sand .
208.	stunning beach(es)	5	This protected parkland has scooped awards for its stunning beaches , which offer up talcy white sands and calm, see-through waters.
209.	stunning scenery	4	The quiet sandy beaches, stunning scenery , abundance of wildlife, fresh, quality cuisine and warm welcoming hospitality make these islands an ideal place for a relaxing visit or an action-packed holiday.
210.	summer months	9	in the summer months
211.	summer sun	4	Hidden among the city's incredible architecture is an abundance of

		beautiful green picnic spaces where you can sit back and relax in the summer sun .
212. sun loungers	11	Highlights include: large outdoor swimming pool, sun terrace with sun loungers and umbrellas, children's pool, two bars, small ball park...
213. sun terrace(s)	19	Highlights include: two large outdoor swimming pool (one with shallow end for children) with sun terraces , sun beds and parasols, large gardens, buffet style restaurant, playground, bar and pool bar (summer).
214. superior twin room	6	Your superior twin room will come with a private balcony.
215. swimming pool	16	There are two swimming pools to relax beside and there is also a children's pool for the kids.
216. table tennis	8	The games room has billiards, darts and table tennis .
217. tea room	6	Here are 7 fabulous tea rooms to enjoy a perfect cup of tea. Housed in a former art gallery, <i>This is Leaf</i> is a break from the traditional tea room with not a tea cosy in sight!
218. tennis court	5	And, there's a tennis court next door at the Hotel Levante.
219. tiny fishing village	5	As a result, tiny fishing villages and sprawling pine forests are more common than holiday resorts. It's sandwiched between the island's bustling capital, Port Louis, and the tiny fishing village of Cap Malheureux.
220. top spot	4	The other direction takes you to Cala Millor – it's a top spot for snorkelling, and you can buy cheap snorkels and masks from the seafront shops here.
221. town centre	8	It's a five-minute walk to the beach and Chaniotis town centre .
222. traditional pubs	4	In the West End, there are lots of amazing cocktail bars, craft beer haunts and traditional pubs if you're looking for a quieter evening out.
223. train journeys	4	Best train journeys for bears who like to travel Enjoy one of the most beautiful train journeys in Britain, Glasgow
224. train ride	7	Ely is only a 1 hour and 10 minutes train ride away from London Kings Cross.

225.	tropical garden(s)	6	Edged by tropical gardens and they come paired with Indian Ocean views and tropical garden backdrops.
226.	turquoise water(s)	5	We're talking tiny inlets, sweeping bays and sandy coves, all lapped by turquoise waters .
227.	twin bedroom	6	These light and airy twin bedroom apartments are simply furnished with a fresh style. They come with a twin bedroom and two extra beds in the lounge area.
228.	twin beds	5	Double rooms sleep 2 and have a double bed or twin beds .
229.	twin room	19	superior twin room
230.	two-bedroom apartments	6	These Tenerife apartments have a total of 336 modern guest units, consisting of studios and one and two-bedroom apartments .
231.	unique vessel	4	It's fair to say the Royal Yacht Britannia, a water-borne royal residence for 44 years, is a unique vessel .
232.	university city	4	Made famous by Chaucer's Canterbury Tales, the university city boasts some of England's finest medieval architecture, including one of its oldest cathedrals.
233.	warm welcome	4	Plus, the staff here will give you a really warm welcome .
234.	water park(s)	6	Crete's collection of water parks has something for big and little kids alike. It's all about variety at Italy's best-known water park.
235.	water sports	37	Perfect for water sports and an early morning dip. The beach is just footsteps away for water sports and sunbathing.
236.	water-borne royal residence	4	It's fair to say the Royal Yacht Britannia, a water-borne royal residence for 44 years, is a unique vessel.
237.	waterfront restaurant(s)	5	Fishermen bring in the day's catch at the harbour, ready for lunch at the waterfront restaurants , while the original winding streets are ripe for exploring.
238.	west coast	5	On the surface, Elafonisi Island, on Crete's west coast , is an island paradise.

239.	western peninsula	4	This village on Halkidiki's western peninsula has an old-fashioned feel, thanks to its winding streets and café-lined square, complete with a little fountain.
240.	whirlpool bath	9	This place has a relax zone, indoor pool and a sauna. You'll also find a whirlpool bath
241.	white sands	12	This protected parkland has scooped awards for its stunning beaches, which offer up talcy white sands and calm, see-through waters.
242.	white-sand beach	17	Here you'll find a lively shopping and nightlife scene, plus a 5-kilometre stretch of white-sand beach .
243.	winding streets	10	Fishermen bring in the day's catch at the harbour, ready for lunch at the waterfront restaurants, while the original winding streets are ripe for exploring.
244.	world-renowned coral reefs	4	Hurghada City is the second biggest town on the Red Sea and, thanks to its world-renowned coral reefs, one of Egypt's busiest holiday destinations.

Додатак 2.

Списак кључних термилошких колокација типа *придев + именица* и *именица + именица* ексцерпираних из корпуса текстова на српском језику (област туризам) (СКТ), а које су издвојене као кључни термини уз помоћ софтверског алата *AntConc* на основу броја појављивања у корпусу (четири и више пута), разврстаних по азбучном реду.

Колокација	Број појављивања	Шири контекст
1. авионски превоз	6	Авионски превоз на релацији Београд - Тунис– Београд
2. агенцијски представник	19	У повратку о сатници трансфера путнике обавештава агенцијски представник .
3. административна забрана	9	Начини плаћања:... административна забрана
4. административни центар	5	Административни центар острва и највеће место је истоимени град Лефкада.
5. активан одмор	8	Лутраки има идеалну позицију за људе који воле активан одмор и желе да се боље упознају са античком историјом и посете факултативне излете.
6. археолошка истраживања	7	Археолошким истраживањима откривено је укупно 136 објеката.
7. археолошки налази	7	Данас су видљиви остаци темеља, мозаика и мермерних фигура, а археолошки налази чувају се у Народном музеју у Нишу...
8. археолошко налазиште	5	Порто Хели познат је и по археолошком налазишту , стари Хелијес, где је прво племе живело пре 5000 година,...
9. атар села	6	Смештена је на територији Општине Пријепоље и у атару села Сопотница.
10. аутобуска станица	4	У близини хотела се налази аутобуска станица која повезује место Ауру са остатком Малте.
11. аутохтоне шуме	4	Посебно су атрактивни комплекси аутохтоних шума црног и белог бора на серпентинама којима је ово подручје природно станиште.
12. бежични интернет	5	Ресторан “ <i>Al Aqua</i> ” који важи за један од најмодернијих у области, бежични интернет на рецепцији и апартманима (уз доплату),...
13. бели песак	4	Хотел је смештен у башти површине 3 хектара и излази на дугу плажу са белим песком

14.	бесплатне лежаљке	4	...гости могу користити: базен, бар поред базена, бесплатне лежаљке и сунцобране, ресторан,...
15.	бесплатно коришћење	9	Наводи о садржају одређених услуга или садржаја које пружа хотел, не подразумева обавезно бесплатно коришћење истих
16.	биљне заједнице	5	Разноликост станишта и биљних заједница одразила се и на фауну, која такође обилује реликтним врстама
17.	биљне врсте	20	На Златибору постоје ендемичне биљне врсте , а од животињских врста присутни су рибарица...
18.	биљни свет	7	Биљни свет се развија под утицајем подземних и поплавних вода.
19.	биолошка разноврсност	8	Овај јединствени речни предео је подручје изузетне биолошке разноврсности и ретких природних станишта као што су простране плавне шуме
20.	блага клима	6	Око 300 сунчаних дана и изузетно блага клима чине Анталију магнетно привлачном за туристе из целог света
21.	боравишна такса	8	Боравишна такса ће се рачунати као фиксни износ по дану и по соби,...
22.	бујна вегетација	6	Бујна вегетација , нестварни пејзажи, прелепе плаже, кристално чисто море, као и раскошна архитектура и сеновите градске камените уличице, уз шарм питорескних рибарских села, чине га магично привлачним.
23.	велики избор хотела	7	Грчка, летовање 2019, рани букинг, аутобус /чартер лет, велики избор хотела и апартмана
24.	вештачко језеро	8	Власинско језеро је највеће и највише вештачко језеро у Србији.
25.	влажна станишта	5	Најзначајнија су влажна станишта формирана на подлози низијског тресета у долини речице Киреш,...
26.	време вечере	4	Правила облачења - у већини хотела за време вечере у ресторанима за мушкарце је обавезно ношење дугих панталона,...

27.	време владавине	10	У целини је обновљен у време владавине Јустинијана, средином 6. века,
28.	време лета	13	Време лета зависи од услова у саобраћају
29.	време оброка	10	У хотелима категорије 3*, 4* или 5* обавеза је придржавања хотелских правила и прописа који, између осталог, налажу формалан начин облачења за време оброка .
30.	врста смештаја	7	Боравишна такса ће се рачунати као фиксни износ по дану и по соби, у зависности од врсте смештаја...
31.	врсте биљака	5	На овом масиву пронађено је преко 1600 врста биљака .
32.	врсте водоземаца	8	На Старој планини постоји 116 врста лептира, 18 врста водоземаца и гмизаваца, 203 врсте птица и преко 30 врста сисара
33.	врсте гмизаваца	4	Овде живи 14 врста риба, 6 врста водоземаца, 5 врста гмизаваца , 108 врста птица и 36 врста сисара
34.	врсте птица	23	На Старој планини постоји 116 врста лептира, 18 врста водоземаца и гмизаваца, 203 врсте птица и преко 30 врста сисара
35.	врсте риба	7	Овде живи 14 врста риба , 6 врста водоземаца, 5 врста гмизаваца, 108 врста птица и 36 врста сисара.
36.	врсте сисара	10	На Старој планини постоји 116 врста лептира, 18 врста водоземаца и гмизаваца, 203 врсте птица и преко 30 врста сисара
37.	врхунски хотели	5	Директан чартер-лет, врхунски хотели свих категорија и добар провод само су неке од препорука за летовање на овом острву шљунковитих и стеновитих плажа огрнутих зеленилом маслињака и борове шуме.
38.	геоморфолошки феномен	4	Овај геоморфолошки феномен је јединствен у нашој земљи и врло редак у свету.
39.	главни град	25	Након тога следи одлазак на тачку одакле се пружа диван поглед на главни град Закинтос,
40.	главни ресторан	4	У склопу хотела налази се рецепција, лифт, бар, главни ресторан , бар на тераси

41.	гостинске собе	4	Сеоска домаћинства своје гостинске собе опремају у складу са традицијом свога краја
42.	градска зона	4	Приликом трансфера до хотела, који се налазе у градским зонама ,
43.	градска плажа	7	У делу града који се назива <i>Marina Centro</i> налази се градска плажа која је мање атрактивна,
44.	детаљне информације	4	Детаљне информације о доплати и цени хотелских услуга, као и радном времену барова, ресторана и хотелског садржаја се добија по доласку у хотел, на рецепцији хотела.
45.	дечије игралиште	4	У центру насеља је велики парк са дечијим игралиштем , на кеју шеталишта су ресторани, таверне, пабови и диско-клубови
46.	динарска противвредност	9	Плаћање се врши искључиво у динарској противвредности
47.	динарски део аранжмана	14	Динарски део аранжмана износи 1.990,00 РСД по особи
48.	директан чартер-лет	32	
49.	директна телефонска линија	4	Све собе су са балконом или терасом и опремљене су бесплатним бежичним интернетом, клима уређајем, сефом, сателитским ТВ-ом са плазма екраном, мини баром, директном телефонском линијом.
50.	дневни боравак	8	...4 двособна апартмана (дневни боравак , спаваћа соба са вратима, мах 3 особе, 53 м ²),...
51.	додатни лежај	8	Трокреветна соба површине 22м ² , опремљене са француским и једним додатним лежајем.
52.	долазак у хотел	40	Долазак у хотел према избору Расподелу соба у хотелу врши рецепција по доласку у хотел
53.	долина реке	4	Најмаркантнији елемент рељефа сићевачког подручја представља долина реке Нишаве,
54.	домаћа ракија	4	Потом следи слатко од локалног воћа или мед са чашом хладне изворске воде, а за наздрављање ту је домаћа ракија или вино.
55.	домаћи туристи	4	Препознатљива је по пространим плажама, боровим шумама и малим рибарским местима, непрегледним пешчаним плажама, чистом и топлим мору, привлаче како

		стране, тако и домаће туристе...
56. дуге панталоне	5	Правила облачења - у већини хотела за време вечере у ресторанима за мушкарце је обавезно ношење дугих панталона , а све врсте купаћих костима су забрањене.
57. дуге пешчане плаже	5	Глифада се, поред луксуза, може похвалити и дугим пешчаним плажама , као и лепим морем, па зато постаје омиљено место за одмор познатим и славним личностима.
58. дужина боравка	5	Боравак у хотелу на бази изабране услуге и дужине боравка
59. евентуални оброк	4	у случају раних јутарњих или касних вечерњих летова путници не могу тражити умањење цене за евентуални оброк који не могу да искористе у хотелу
60. ендемичне врсте	5	Шар-планину одликује велико богатство и разноврсност живог света, и присуство великог броја реликтних и ендемичних врста
61. живи свет	5	Фрушку гору одликује богат и разноврстан живи свет .
62. живописно туристичко место	4	Живописно туристичко место Порто Хели смештено је на источној обали полуострва Арголиде.
63. животињске врсте	11	На Златибору постоје ендемичне биљне врсте, а од животињских врста присутни су рибарица
64. западни део	4	Бања Исток, позната и као Пећка бања, налази се у западном делу Метохије,...
65. затворени базен	17	У оквиру хотела налазе се 2 отворена базена (један се у сезони загрева) са величанственим погледом на море, 1 затворени базен са ђакузијем, дечији базен...
66. игралиште за децу	5	Хотел поседује ресторан, терасу, бар, игралиште за децу, WiFi
67. изабране услуге	15	У цену путовања је урачунато: Смештај у изабраном хотелу на бази изабране услуге .
68. изабрани објекат	7	Боравак у изабраном објекту на бази уплаћене услуге.
69. изабрани хотел	30	У цену путовања је урачунато: Смештај у изабраном

		хотелу на бази изабране услуге.	
70.	избор (више) јела	7	Могућност за доручак, полупансион - доручак и вечера (самопослуживање, избор више јела) или пун пансион - доручак, ручак и вечера (самопослуживање, избор више јела).
71.	избор хотела	8	Грчка, летовање 2019, рани букинг, аутобус /чартер лет, велики избор хотела и апартмана
72.	извор минералне воде	5	Врањска Бања има више извора минералних вода
73.	износ аконтације	8	У супротном, гарантован је само износ аконтације , а остатак је подложен промени.
74.	индивидуална разгледања	4	Слободно време за индивидуална разгледања или за шопинг
75.	индивидуалне активности	21	Слободно време за индивидуалне активности по жељи путника.
76.	индивидуални трансфер	10	Индивидуални трансфер-путници који желе индивидуални трансфер могу затражити такву услугу приликом резервације аранжмана
77.	индивидуални трошкови	9	Међународно здравствено осигурање, превоз, факултативни излети и индивидуални трошкови као и услуге хотела за које је прописана обавезна доплата по ценовнику хотела,...
78.	интернационална кухиња	5	У склопу хотела се налази ресторан са тунижанским специјалитетима, и храном интернационалне кухиње , на располагању је снек бар, бар поред базена, базен за децу, игралиште, <i>spa & wellness</i> центар, терени за спорт.
79.	истоимени град	7	Административни центар острва и највеће место је истоимени град Лefкада.
80.	историјски споменик	11	Овај део града јединствене атмосфере која подсећа на италијанске градове Фиренцу или Венецију, је под заштитом као историјски споменик од посебног значаја.
81.	историјско наслеђе	5	Пријатна клима и летњи ветрови са мора који доносе освежење, импресивно историјско наслеђе и зеленило као у ботаничким баштама којим су окружени хотели

		и туристичка насеља, чине га савршеном летњом дестинацијом за све узрасте и укусе.	
82.	једнокреветна соба	17	Цена аранжмана за једнокреветну собу се добија на упит.
83.	југозападни део	8	Памукале се налазе у близини града Денизли који је индустријски град у југозападном делу Турске.
84.	југоисточни део	7	Налази се у југоисточном делу Бачке
85.	категоризација хотела	5	Висина депозита зависи од категоризације хотела и дужине боравка.
86.	категорије хотела	4	Услуге нису идентичне како у оквиру исте дестинације и исте категорије хотела , тако и у оквиру других дестинација.
87.	комплетан износ	8	Цена је гарантована само за уплату комплетног износа .
88.	конзумација пића	7	Могућа је доплата, на лицу места, на рецепцији хотела, за коришћење појединих услуга (масажа, сауна, спа центар, фитнес, интернет, сеф, конзумација пића и грицкалица из мини фрижидера/мини бара, спортски терени и слично.)
89.	кристално чисто море	5	Ретимно одликује кристално чисто море , и дуге лепе плаже, финог ситног песка
90.	крстарење бродом	5	Полудневно крстарење бродом око острва Закинтос, укључује купање.
91.	културна баштина	6	Највеће острво у Медитерану, очаравајуће природе, велелепних градова, живописних села и богате културне баштине , ослања се на шпиц италијанске „чизме“.
92.	културно-историјски споменици	19	Хвар и његова околина богати су културно-историјским споменицима као што су тврђава ...
93.	купац аранжмана	18	....које купац аранжмана на основу уговора о путовању/ предрачуна уговара директно са банком...
94.	лековита вода	4	Медицински блок обухвата најсавременију опрему за хидротерапију, терапију блатом, електротерапију, кинезитерапију, инхалације и топле cure лековитом водом .

95.	лековити фактор	5	Природни лековити фактори у Нишкој Бањи су блага, умерено-континентална
96.	лековито биље	7	Гости могу и сами да уберу непрскане јабуке, шумске јагоде и печурке, да сакупљају лековито биље ,
97.	лековито блато	4	Поред термалних вода, Куршумлијска Бања је позната и по лековитом блату (пелоиду).
98.	лепе пешчане плаже	4	Ретимна налазе се још три лепе пешчане плаже где су се сместили бројни хотелски ризорти: Мисира, Перволија и Платанијас.
99.	летња сезона	7	Испред музеја је уређен амфитетар који се у летњој сезони користи за позоришне представе и књижевне вечери.
100.	летњи месеци	5	У склопу хотела гостима су на располагању 1 олимпијски базен, 1 вирпул, 1 базен са тобоганима за децу, 2 дечија базена (један са пиратским бродом), затворен базен (који се не греје у летњим месецима), ђакузи на отвореном, 4 тениска терена, терен за кошарку, одбојку и одбојку на плажи, мини голф,
101.	ловна дивљач	5	На овом подручју живе и следеће врсте ловне дивљачи : срна, дивља свиња, зец, лисица, ...
102.	локална агенција	4	Организатор путовања није одговоран за кашњења, квалитет организације и цену факултативних излета и посета - чији је организатор локална агенција на дестинацији
103.	локални водич	4	Не излетима је присутан локални водич , уз пратиоца на српском.
104.	локални партнер	11	Локални партнер , организатор <i>Lord Travel</i> , задржава право промене програма и цене излета у зависности од броја пријављених путника.
105.	локација собе	6	Специјални захтеви (поглед на море, француски лежај, локација собе и слично)-
106.	луксузан хотел	4	Луксузан хотел са дугом традицијом у Тунису.
107.	људске фигуре	4	Око огњишта су биле смештене скулптуре великих облутака који

		приказују људску фигуру на којој је првобитно обликована само глава
108. магистрални пут	10	До Пролом Бање се може доћи ауто-путем Београд-Ниш, а затим магистралним путем Ниш-Рударе.
109. мали фрижидер	4	Хотел располаже са укупно 155 удобних соба опремљених телефоном, клима уређајем, малим фрижидером , фенем, САТ/ТВ уређајем, као и купатилом са кадом или туш кабином.
110. мало насеље	4	Доњи град чини мало насеље са мрежом уских улица и вишеспратних зграда са малим двориштима.
111. мало рибарско место	4	Одмах за њом је и плажа Милос, која се налази између малог рибарског места Агиос Никитас и Катизма.
112. медицинска асистенција	4	Међународно путно здравствено осигурање у виду медицинске асистенције по условима...
113. међународни значај	5	Од присутних преко 30 врста орхидеја, 18 врста је од међународног значаја .
114. међународни фестивал	5	Најпознатија манифестација је свакако Међународни фестивал играног филма, и свакао представља један од најспектуларнијих фестивала у Европи.
115. месечна рата	27	...6 месечних рата
116. место боравка	7	Трансфер до места боравка по избору. (7)
117. минерална вода	17	У близини се налазе бројни туристички локалитети, као што су Брестовачка Бања са изворима минералне воде
118. минерални извори	6	Овде се налази и велики број минералних извора , а најпознатији је извор Беле воде
119. могућност излета	5	У Врању се могу обићи Народни музеј, Харемлук и кућа Боре Станковића, а постоји могућност излета до Власинског језера и манастира Св. Отац Прохор Пчињски.
120. могућност организовања излета	8	Постоји могућност организовања излета до Ђавоље вароши,

		јединствене природне реткости ерозивног порекла, Куршумлије и оближњих манастира.
121. надморска висина	60	Резерват је површине 7543 ха, налази се на надморској висини од 902 до 1276 м , са десне и леве стране клисуре реке
122. најбоље цене	6	Грчка, летовање 2019, рани букинг, најбоље цене , апартмани и хотели,...
123. највећи град	5	...а највећи град Палма де Мајорка одушевљава све.
124. најлепше плаже	11	Најлепше плаже се налазе у градским насељима – мини летовалиштима којих има укупно 8...
125. најлепши град	7	Ретимно град је несумњиво најлепши град на острву и свакако је незаобилазна и једна од најпопуларнијих дестинација на целом Криту
126. национална асоцијација	14	Националном асоцијацијом туристичких агенција ПУ ”YUTA”
127. национални значај	7	...и други споменици културе од највећег националног значаја . Оба извора су заштићена као споменици природе националног значаја , а обухваћен је непосредни амбијент,...
128. непоменуте услуге	4	...остали индивидуални трошкови и непоменуте услуге .
129. ноћење са доручком	25	Услуга: Ноћење са доручком . Доручак је континентални, служи се по принципу шведског стола, самопослуживање. На бази ноћења са доручком или полупансиона (5)
130. обилазак острва	8	Обилазак острва аутобусом - крстарење полудневни излет / релаксирајућа и археолошка тура.
131. обилазак старог града	5	Обиласком старог града са добро очуваним археолошким споменицима и старим позориштем, које представља мешавину хеленистичког и римског периода, вратићете се 2500 година уназад.
132. одабрани хотел	13	Боравак у одабраном хотелу на Малти на бази услуга према избору.
133. одвојени кревети	7	Сваки студио има два одвојена

		кревета , купатило са туш кабином или кадом
134. одјава из хотела	6	Повраћај депозита у готовини се врши приликом одјаве из хотела , на рецепцији
135. општи услови путовања	10	Општи услови путовања организатора путовања су усклађени са Законом о туризму
136. организатор путовања	58	Општи услови путовања организатора путовања су усклађени са Законом о туризму
137. организатор факултативних излета	5	Организатор факултативних излета је локални партнер туристичке агенције
138. организовање факултативних излета	4	Могућност организовања факултативних излета : излет на острво Капри, излет на обалу Амалфи, излет за Помпеју и Напуљ.
139. остаци утврђења	7	Недалеко од излетишта Лептерија налазе се остаци утврђења Соко град.
140. остаци цркве	4	Откопани су остаци цркве са мозаиком у девет нијанси боја...
141. острвска тура	4	Острвска тура пружа могућност истражити острво у потпуности,
142. отворени базен	14	Гостима су на располагању: отворени базен са делом за децу, 2 затворена базена, 2 осветљена тениска терена
143. падина планине	4	Окружена је падинама планина Голије, Рогозне и Копаоника
144. панорамско разгледање града	4	Панорамско разгледање града уз посету Акропољу и слободно време
145. парк природе	7	Парк природе "Палић" налази се у северном делу Војводине
146. пећински канал	5	На зидовима и таваници прераста налази се више отвора пећинских канала .
147. пећински накит	10	Пећински накит Равништарке је по лепоти раван оном у Церемошњи
148. пешчана обала	4	Шљунковита обала и пешчане обале водама језера дају прелепу...
149. пешчана плажа	48	Пешчана плажа и шеталиште уз обалу које води од центра града, протеже се у дужини од два километра.

150.	планинска река	6	Бистра планинска река Трешњица извире испод планине Повлен у западном делу Србије
151.	повратни трансфер	4	<i>AirSerbia</i> на релацији Београд-Кос- Београд, повратни трансфер аеродром-хотел-аеродром, услуге представника и водича на српском језику, трошкови организације путовања.
152.	повраћај депозита	6	На крају боравка приликом одјаве из хотела (<i>check-out</i>) даје се налог за повраћај депозита .
153.	поглед море	5	Специјалне захтеве (поглед море , француски лежај, локација собе и слично)
154.	поглед на море	20	Стандардне собе могу бити са погледом на море или башту површине су 24 м ² и садрже:
155.	подземне воде	4	Основна вредност овог подручја је висока биолошка разноврсност као последица мозаичног распореда различитих типова станишта, узрокованог песковитом подлогом и близином подземних вода .
156.	подножје планине	11	...у западном подножју планине , у долини Крупајске реке, ...мало насеље у подножју планине Елатос
157.	позиција собе	9	Агенција не може утицати на спратност, позицију собе , величину лежаја.
158.	помоћни лежај	18	Додатни или помоћни лежај су мањих димензија од стандардног лежаја
159.	породични апартман	4	Породични апартман и као такав има два купатила, терасу, балкон и две спаваће собе
160.	породични одмор	4	директан чартер лет уз низ погодности за породични одмор
161.	посебна атракција	7	...а од подземних посебну атракцију представљају бројне пећине, поткапине, јаме, остеоњаци и др.
162.	посебне вредности	7	...а посебну вредност чине реликтне и ендемореликтне заједнице оморике, смрче, јеле, црног и белог бора.
163.	потврда резервације аранжмана	9	Рок за потврду резервације аранжмана је најкасније 2 радна дана од момента пријаве за путовање и уплате аконтације

164.	почетак путовања	6	Један хотелски дан, као резервисане услуге рачуна се од 14:00 часова датума почетка путовања
165.	прави рај	5	Малта је прави рај за све оне који желе себи да приуште сасвим ново искуство
166.	предвиђено време полетања	7	Састанак путника на аеродрому „Никола Тесла“ код шалтера Кон Тики -а 2 сата раније у односу на предвиђено време полетања
167.	предео изузетних одлика	4	Због особених пејзажних карактеристика и природних реткости и вредности, подручје клисуре реке Градац заштићено је као предео изузетних одлика.
168.	предиван поглед	5	Из Уранополиса малим бродићима туристи могу да отплове до места са кога се пружа предиван поглед на Хиландар
169.	представник авио-компаније	4	У том случају ОДМАХ се обратити представнику авио-компаније или особљу на аеродрому
170.	представник агенције	11	У случају примедби и жалби одмах се обратити представнику агенције
171.	прелепе плаже	14	Пилион представља одличан избор за ваше летовање јер изузев прелених плажа и кристално чистог мора пружа прилику да уживате у нетакнутој традицији Грчке, чији је основни део, добра национална кухиња.
172.	приватна плажа	4	Садржај хотела: лифт, САТ ТВ, сеф, телефон, приватна плажа , паркинг.
173.	приватне собе	9	0.5 € дневно за приватне собе , студија и апартмане
174.	природна богатства	7	Поред тога што је овај национални парк по свом природном богатству једна од врућих тачака биолошке разноврсности Европе, он је изузетно драгоцен и као колевка српске духовности, државности и историје.
175.	природне вредности	6	Због изузетне очуваности изворних природних вредности , али и због културних вредности, <i>MAB/UNESCO</i> комитет у оквиру Парка природе Голија прогласио је Резерват биосфере Голија–

		Студеница.
176. природне лепоте	7	Овај историјски део екскурзије нас уводи у природне лепоте које ћемо доживети на двочасовном крстарењу обилазећи потопљена острва Кекову и Симену.
177. природне реткости	6	Међу више од 1000 биљних врста Националног парка „Тара“, Панчићевој омерици, као природној реткости , припада почасно место.
178. природни феномен	8	Основни природни феномен подручја је грандиозна Ђердапска клисура Дунава, најдужа и највећа клисура пробојница у Европи.
179. природно добро	5	Квалитет воде, велико флористичко и фаунистичко богатство основне су вредности овог природног добра
180. програм путовања	65	
181. путна документација	4	Број телефона локалног водича ће бити доступан путницима у моменту издавања путне документације , а најкасније пре отпочињања уговореног путовања
182. путно здравствено осигурање	15	Међународно путно здравствено осигурање у виду медицинске асистенције по условима...(4)
183. радно време	4	...информације о доплати и цени хотелских услуга, као и радном времену барова, ресторана и хотелског садржаја се добија по доласку у хотел, на рецепцији хотела.
184. рани букинг	15	Грчка, летовање 2019, рани букинг , најбоље цене, апартмани и хотели
185. резерват биосфере	8	Резерват биосфере „Бачко-Подунавље“ налази се на северозападу Србије у Војводини и део је Европског Амазона
186. резерват природе	12	Позвани сте да посетите резервате природе , националне паркове, споменике природе, заштићена станишта угрожених биљних и животињских врста, пределе изузетних одлика и паркове природе.
187. резервација аранжмана	12	Рок за потврду резервације аранжмана је најкасније 2 радна дана од момента пријаве за

		путовање Индивидуални трансфер - путници који желе индивидуални трансфер могу затражити такву услугу приликом резервације аранжмана и уплате аконтације. (9)	
188.	ретке врсте	9	Национални парк је станиште за преко 200 врста птица: сури орао, орао змијар, орао белорепан, црна рода, сива чапља, и друге ретке врсте обитавају на овом подручју.
189.	рецепција хотела	15	Могућа је доплата, на лицу места, на рецепцији хотела за коришћење појединих услуга
190.	саставни део	6	Аеродромске таксе и евентуалне доплате за гориво нису саставни део пакет аранжмана,
191.	састанак путника	10	Састанак путника на аеродрому „Никола Тесла“ код шалтера Кон Тики -а 2 сата раније у односу на предвиђено време полетања
192.	северни део	5	...српски манастир које се налази на северном делу Свете Горе – монашке републике са 20 великих манастира
193.	сеоско домаћинство	9	Сеоска домаћинства у Србији одувек су живела у складу са ритмом природе и углавном су све намирнице, и биљног и животињског порекла, сама узгајала на својим имањима.
194.	слободно време	48	Слободно време. Ноћење.
195.	смештајне јединице	8	Хотел располаже са 22 смештајне јединице
196.	сопствени превоз	35	Полазак сопственим превозом
197.	спаваће собе	10	Собе типа студио или апартман са једном спаваћом собом примају две до четири особе
198.	специјални резерват природе	10	...међу којима се издвајају Специјални резерват природе „Горње Подунавље“ и „Карађорђево“
199.	спољашњи базен	13	Садржај: У склопу хотела су рецепција 24ч, лоби, ресторан, <i>snack bar</i> , спољашњи базен , дечји базен, игралиште за децу
200.	споменик природе	11	Потпећка пећина, споменик природе у близини Ужица, јединствена по монументалном улазу у облику потковице

201.	спортски риболов	4	На обали Дунава и његовим рукавцима постоји могућност спортског риболова на шарана, смуђа и сома.
202.	спортски терени	9	Гостима су на располагању затворен базен и спортски терени
203.	средишњи део	4	Бања Врдник се налази у средишњем делу Срема , у подножју Фрушке горе, на надморској висини од 210 м.
204.	средњовековни манастир	5	Средњовековни манастири и цркве нису само предели Србије, већ предели српске душе, али и својеврсне сликарске галерије.
205.	стандардна соба	40	Стандардне собе могу бити са погледом на море или башту површине су 24 м ² и садрже:
206.	стандардни лежај	12	Додатни или помоћни лежај су мањих димензија од стандардног лежаја , дрвене или металне конструкције или софа/фотеља на расклапање.
207.	стари град	32	Хотел се налази у центру града Родоса, 500 м од старог града , 15 км од аеродрома.
208.	стеновита плажа	6	Стеновита плажа и мањи део пешчане плаже, је на мање од 5 минута шетње.
209.	тачно време полетања	8	Молимо путнике да провере тачно време полетања два дана пре поласка на путовање.
210.	тениски терени	8	На простору такозваног "Великог парка" смештени су хотели, ресторани, тениски терени ,...
211.	термални извори	4	Простирала се у близини реке и термалних извора , на површини од преко 40 хектара.
212.	термоминерална вода	5	Бања има неколико извора термоминералне воде , температуре од 16 до 32°C.
213.	тип смештаја	4	Свака промена (име, презиме, датум поласка, тип смештаја , додавање путника и слично)
214.	тиркизна боја мора	4	Три најлепше плаже на Лефкади са прелепом тиркизном бојом мора :
215.	традиционална кухиња	4	Овде се људи поздрављају са „Свако добро,, а традиционална кухиња нуди бескрајан низ занимљивих јела.
216.	трошкови организације путовања	7	Смештај у изабраном хотелу на бази изабране услуге, трошкови

		организаације путовања.
217. туристичка агенција	23	Организатор факултативних излета је локални партнер туристичке агенције <i>Kontiki, Carpe Diem</i>
218. туристичка дестинација	4	Одавно је позната туристичка дестинација заједно са Миконосом, Санторинијем и Накосом
219. туристичка манифестација	4	обилазак природних атракција и културно-историјских знаменитости краја, традиционалне, фолклорне и туристичке манифестације , спортске и рекреативне активности у природи,
220. туристичка понуда	9	Завичај оца медицине с остацима прве болнице икад основане данас је блистави печат туристичке понуде острва на корак од обале Турске
221. туристички центар	6	Посетите суседну Турску и познати туристички центар Мармарис.
222. туристичко место	16	Поред Паралије и Лептокарије, несто јужније су друга популарна туристичка места Платамон и Неи Пори. Оно што Касандру чини популарном је: близина Солуна, многобројна живописна туристичка места , традиционална села, грчке таверне, барови и дискотеке,
223. туристичко насеље	11	Лидо ди Језоло је мало туристичко насеље које последњих година бележи вртоглави раст туриста
224. турско купатило	7	Хотел садржи салон лепоте, фризерски салон, турско купатило , сауну
225. уговор о гаранцији путовања	7	одређене општим условима и програмом путовања по Уговору о гаранцији путовања број
226. уговорено путовање	4	Број телефона локалног водича ће бити доступан путницима у моменту издавања путне документације, а најкасније пре отпочињања уговореног путовања.
227. угрожене врсте	12	У богатој фауни истичу се

		застаћене врсте инсеката, 14 врста водоземаца и гмизаваца на Црвеној листи угрожених врста,...
228. улазни део	4	Мештани Равништа су знали да пећина постоји, али су познавали само улазни део (60-80 м).
229. умерено-континентална клима	12	Умерено-континентална клима и бујна вегетација стимулативно делују на човечји организам,
230. уметничко дело	4	... грађани имају могућност да виде и бројна уметничка дела познатих уметника међу којима су Сава Шумановић,
231. унутрашњи базен	5	Садржај хотела:...тениски терени, терени за мини голф, спољашњи и унутрашњи базен
232. уплата аконтације	9	За остваривање важећих попушта из ценовника довољна је уплата аконтације у износу од 40% укупне цене аранжмана.
233. уплата аранжмана	5	Обавештења и упутства у вези са осигурањем садржана су у Општим условима Генерали осигурања, који су Вам на располагању приликом уплате аранжмана у агенцији
234. уплаћена услуга	16	Боравак у изабраном објекту на бази уплаћене услуге.
235. услуга по избору	13	Боравак у изабраном хотелу у Соренту на бази услуге по избору.
236. услуге представника	4	услуге представника и водича на српском језику, трошкови организације путовања.
237. факултативни излет	52	Лутраки има идеалну позицију за људе који воле активан одмор и желе да се боље упознају са античком историјом и посете факултативне излете.
238. фиксни износ	7	Боравишне таксе ће се рачунати као фиксни износ по дану и по соби
239. формалан начин облачења	4	У хотелима категорије 3*, 4* или 5* обавеза је придржавања хотелских правила и прописа који, између осталог, налажу формалан начин облачења за време оброка.
240. фотеља на расклапање	10	Додатни или помоћни лежај су мањих димензија од стандардног лежаја, дрвене или металне конструкције или софа/ фотеља на

		расклапање.	
241.	француски лежај	13	Специјални захтеви (поглед на море, француски лежај , локација собе и слично)
242.	фризерски салон	7	...амфитеатар на отвореном са анимацијом, фризерски салон...
243.	хладна вода	5	Река Трешњица је брза планинска река хладне воде , релативно незагађена
244.	хотел према избору	13	Долазак у хотел према избору
245.	хотелска правила	11	<i>All inclusive</i> или <i>Ultra All inclusive</i> подразумева услуге по интерним хотелским правилима.
246.	хотелска соба	10	Хотелске услуге према програму, од времена уласка у хотелске собе до времена њиховог напуштања, а у зависности од хотелских правила
247.	хотелске услуге	14	Хотелске услуге према програму, од времена уласка у хотелске собе до времена њиховог напуштања, а у зависности од хотелских правила
248.	хотелски комплекс	4	Данас је позната по луксузним хотелским комплексима
249.	хотелски оброк	4	...као први и последњи оброк рачунају се они који буду послужени у авиону и сматра се да ти оброци замењују хотелске оброке уобичајене за то доба дана.
250.	хотелски садржаји	16	Детаљне информације... о радном времену барова, ресторана и хотелског садржаја се добија по доласку у хотел, на рецепцији хотела.
251.	хотелски смештај	6	Грчка, летовање 2019, рани букинг, апартмански и хотелски смештај
252.	царска палата	5	<i>Felix Romuliana</i> је царска палата подигнута по замисли римског императора Галерија Максимилијана,
253.	цена аранжмана	73	Цена аранжмана за једнокреветну собу се ради на упит.
254.	цена излета	5	...задржава право промене програма и цене излета у зависности од броја пријављених путника.
255.	цена путовања	8	Цена путовања се обрачунава по броју остварених ноћења
256.	цена улазнице	5	Цена улазнице је 650 динара.
257.	цена хотелских услуга	4	Детаљне информације о доплати и цени хотелских услуга , као и

		радном времену барова,...
258. центар града	9	О овоме сведоче добро очувани остаци хришћанске базилике у самом центру града.
259. центар места	4	Центар места са кафићима, ресторанима и продавницама је на 650 м од комплекса,
260. централни део	17	Чувена ергела и хиподром чине централни део туристичко-рекреативног комплекса
261. црвена листа	9	У богатој фауни истичу се застићене врсте инсеката, 14 врста водоземаца и гмизаваца на Црвеној листи угрожених врста
262. чист ваздух	10	У природи очуваној од свих облика загађења савремене цивилизације, са шумама, пашњацима и обиљем зеленила, живи се мирно, уз благу климу, чист ваздух и здраве намирнице.
263. чиста вода	4	Са умереном климом, природним амбијентом који чине шуме, атрактивне долине потока са чистом водом , чист ваздух (у близини нема индустрије), Куршумлијска Бања се сврстава и у климатска лечилиста.
264. чисто море	13	Пешчане или шљунковите плаже , топло и чисто море , добра забава, занимљиви факултативни излети, шопинг и још пуно тога препорука су за вас одмор из снова.
265. шведски сто	39	Услуга у хотелу је ноћење са доручком или полупансион, доручак – шведски сто (самопослуживање),... <i>All inclusive</i> услуга је на бази шведског стола. All inclusive услуга је на бази шведског стола. (16) Доручак је континентални, служи се по принципу шведског стола , самопослуживање.(8)
266. шљунковита плажа	12	Пешчане или шљунковите плаже , топло и чисто море, добра забава, занимљиви факултативни излети, шопинг и још пуно тога препорука су за вас одмор из снова.

8. ЛИТЕРАТУРА

РЕФЕРЕНЦЕ ПУБЛИКОВАНЕ НА ЂИРИЛИЦИ

- Гортан-Премк, Д. (2004). *Полисемија и организација лексичког система у српскоме језику*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Драгичевић, Р. (2010). *Лексикологија српског језика*. Београд: Завод за уџбенике.
- Драгичевић, Р. (2011). О значењу придева као услову и последици њихове лексичке спојивости. *Јужнословенски филолог LXVII* (ур. Предраг Пипер). Београд: Институт за српски језик САНУ: 109 – 119.
- Дражић, Ј. (2013). Параметри за идентификацију лексичких колокација у српском језику. *Jezici i kulture u vremenu i prostoru II/2. Tematski zbornik*. Novi Sad: Filozofski fakultet: 385- 396.
- Дражић, Ј. (2014). *Лексичке и граматичке колокације у српском језику*. Нови Сад: Филозофски факултет.
- Клајн, И. (1978). О префиксоидима у српскохрватском језику. *Наш језик XXIII/1-5*. Београд: Институт за српскохрватски језик: 187-198.
- Пешикан, М., Јерковић Ј. и М. Пижурица (2007). *Правонис српског језика*. Нови Сад: Матица српска, Београд: Завод за уџбенике.

РЕФЕРЕНЦЕ ПУБЛИКОВАНЕ НА ЛАТИНИЦИ

- Altenberg, B. and S. Granger (eds.) (2002). *Lexis in Contrast: Corpus-based Approaches. Studies in Corpus Linguistics*, Vol. 7. Amsterdam: John Benjamins Publishing.
- Bahns, J. (1993). Lexical collocations – a contrastive view. *ELT Journal*, 47 (1): 56-63.
- Bahns, J. and M. Eldaw (1993). Should we teach collocations? *System*, 21: 101-114.
- Barfield, A. and H. Gyllstad (eds.) (2009). *Researching Collocations in Another Language*. Palgrave Macmillan.
- Bhatia, Vijay K. (2002). Applied Genre Analysis: a Multi-perspective Model. *Iberica* 4: 3-19.
- Bhatia, Vijay. K. (1993). *Analyzing Genre: Language Use in Professional Settings*. London: Longman.
- Bibović, Lj. (1979). О стабилности колорација у језику научне литературе. *Suvremena lingvistika* 15: 9-11.
- Bibović, Lj. (1982). Значај истраживања колорација. *Godišnjak SDPLJ*, 6. Referati savetovanja „Leksikografija i stručni jezici“. Београд.
- Boorstin, D. (1967). *The Image*. New York: Atheneum.
- Boulton, A. (2016). Integrating corpus tools and techniques in ESP courses. *ASp: la revue du GERAS* 69: 113-137.
- Brezina, V., Emery, T. and S. Wattam (2015). Collocations in context. A new perspective in collocation networks. *International Journal of Corpus Linguistics*. 20: 2 John Benjamins Publishing Company: 139-173.
- Brown, G. and G. Yule (1983). *Discourse Analysis*. Cambridge, New York: Cambridge University Press.
- Bruner, E. M. (2005). *Culture on Tour: Ethnographies of Travel*. Chicago: University of Chicago Press.
- Bruner, E. M. (2005a). *The Role of Narrative in Tourism*. Paper presented at *On Voyage: New Directions in Tourism Theory*, October 7-8, Berkeley Conference. Available at: <www.nyu.edu/classes/bkg/tourist/narrative.doc> accessed March 2018.
- Bugarski, R. (1990). Integralna kontrastivna analiza. *Kontrastivna jezička istraživanja - Zbornik radova*. Novi Sad: Univerzitet u Novom Sadu, Filozofski fakultet: 58-62.

- Bugarski, R. (1996). *Uvod u opštu lingvistiku*. Beograd: Čigoja štampa.
- Carter, R. (1998). *Vocabulary, Applied Linguistic Perspectives*. Routledge, London and New York.
- Coady, J. and T. Huckin (eds.) (1997). *Second Language Vocabulary Acquisition: A Rationale for Pedagogy*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Cobb, T. and A. Boulton (2015). Classroom Applications of Corpus Analysis. *Cambridge Handbook of English Corpus Linguistics* (eds. D. Biber, and R. Reppen). Cambridge University Press: 478-494. <https://www.lextutor.ca/cv/cobb_boulton_reppen_p478-497.pdf>
- Cowie, A.P. & P. Howarth (1995). Phraseological competence and written proficiency. *Paper read at the British Association of Applied Linguistics (BALL) Conference*, Southampton, England, September.
- Cowie, A.P. (ed.) (1998). *Phraseology: Theory, Analysis and Applications*. Oxford: Clarendon Press.
- Cowie, A. P. (1978). The place of illustrative material and collocations in the design of a learner's dictionary. In *Honour of A.S. Hornby* (ed. P. Strevens). Oxford: Oxford University Press: 127–139.
- Croft, W. and D. A. Cruse (2004). *Cognitive Linguistics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Cruse, D. A. (1986). *Lexical Semantics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Crystal, D. (1987). *The Cambridge Encyclopedia of Language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Culler, J. (1990). The Semiotics of Tourism. *Framing the Sign: Criticism and Its Institutions*.
- Dann, M. S. G. (1996). *The Language of Tourism. A Sociolinguistic Perspective*. Wallingford, Oxon, UK: CAB international.
- Drouin, P. (2003). Term extraction using non-technical corpora as a point of leverage. *Terminology, vol. 9, no 1*: 99-117.
- Dudley-Evans, T. and M. J. St John (1998). *Developments in ESP: A multi-disciplinary approach*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Dorđević, R. (1989). *Engleski i srpskohrvatski jezik. Kontrastivna gramatika imeničke grupe*. Beograd: Naučna knjiga.
- Dorđević, R. (2000). *English-Serbian Contrastive Examples. Englesko-srpski kontrastivni primeri*. Beograd: Univerzitetska štampa.
- Dorđević, R. (2004). *Uvod u kontrastiranje jezika*. Beograd: Filološki fakultet, Univerzitet u Beogradu.
- Ellis, R. (1985). *Understanding Second Language Acquisition*. Oxford University Press.
- Filipović, R. (1981). Contrastive Analysis: General-Linguistic or Pedagogical Relevance. *SRAZ 24*: 197-208.
- Firth, J. R. (1957). A synopsis of linguistic theory, 1930-1955. *Studies in Linguistic Analysis* (eds. Firth, J. et al.). Special Volume of Philological Society. Oxford: Basil Blackwell: 1-32.
- Firth, J. R. (1957a). Modes by Meaning. Published by Firth: 190-215.
- Gairns, R. and S. Redman (1986). *Working with Words, a Guide to Teaching and Learning Vocabulary*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Geeraerts, D. (2002). The theoretical and descriptive development of lexical semantics. The *Lexicon in Focus. Competition and Convergence in Current Lexicology* (eds. L. Behrens and D. Zaefferer). Peter Lang Verlag: 23-42. [1-32]
<<http://www.ling.arts.kuleuven.be/qlvl/PDFPublications/02Theoreticalanddescriptive.pdf>>
- Geeraerts, D. (2010). *Theories of Lexical Semantics*. Oxford, New York: Oxford Linguistics.
- Gotštajn, Lj. (1986). *Sinonimija u kolokacijama (sa primerima engleskog jezika naučne argumentacije)*. Institut za strane jezike i književnosti, Filozofski fakultet, Novi Sad.
- Gotti, M. (2008). *Investigating Specialised Discourse*. Bern: Peter Lang.
- Granger, S. (1998). Prefabricated Patterns in Advanced EFL Writing: Collocations and Formulae. *Phraseology: theory, analysis and applications* (ed. Cowie, A.P.). Oxford University Press: 145-160.

- Granger, S. and F. Meunier (eds.) (2008). *Phraseology. An interdisciplinary perspective*. Amsterdam/ Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Gries, Th. S. (2008). Phraseology and linguistic theory: a brief survey. *Phraseology: an Interdisciplinary Perspective* (eds. Granger, S. and F. Meunier). Amsterdam/ Philadelphia: 3–25.
- Gries, Th. S. (2013). 50-something years of work on collocations. What is or should be next... *International Journal of Corpus Linguistics*, 18: 1. John Benjamins Publishing Company: 137–166.
- Halliday, M.A.K. and R. Hasan (1976). *Cohesion in English*. Longman Group Ltd. USA.
- Halliday, M.A.K. (1966). Lexis as a linguistic level. *In memory of J.R. Firth* (eds. Bazell, C.E. et al). London: Longman.
- Hill, J. (1999). Collocational Competence. *English Teaching Professional*, 11: 3-6.
- Hlebec, B. (1998). *Connect Your Words: A Dictionary of Collocations*. Beograd: Trebnik.
- Hlebec, B. (2007). *English Semantics*. Beograd: Čigoja štampa.
- Hoey, M. (2000). A world beyond collocation: new perspectives on vocabulary teaching. *Teaching Collocation, Further developments in the Lexical Approach* (ed. M. Lewis). Hove: Language Teaching Publications: 224-243.
- Howarth, P.A. (1996). Phraseology in English Academic Writing. *Lexicographica Series Maior*, 75. Tübingen: Max Niemeyer.
- Howarth, P.A. (1998). The Phraseology of Learners' Academic Writing. *Phraseology. Theory, Analysis, and Applications* (ed. Cowie, A.P.) Oxford: Clarendon Press: 161 – 186.
- Hutchinson, T. and A. Waters (1987). *English for Specific Purposes: A learning-centred approach*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hyland, K. and F. K. Jiang (2017). Is academic writing becoming more informal? *English for Specific Purposes* 45: 40 – 51.
- Ivir, V. (1969). An outline for the contrastive analysis of English and Serbo-Croatian Adjectives. *Reports 1, The Yugoslav Serbo-Croatian English Contrastive Project* (ed. Filipović, R.). Center for Applied Linguistics Washington D.C. Zagreb University, Institute of Linguistics: 31-38.
- Ivir, V. i V. Tanay (1976). The Contrastive Analysis of Collocations: Collocational Ranges of Make and Take and their Serbo-Croatian Correspondents. *Reports 10, The Yugoslav Serbo-Croatian English Contrastive Project* (ed. Filipović, R.). Center for Applied Linguistics Washington D.C. Zagreb University, Institute of Linguistics: 20-50.
- James, C. (1980). *Contrastive Analysis*. London and New York: Longman.
- Jaworski, A. and A. Pritchard (2005). *Discourse, Communication and Tourism*. Clevedon, Buffalo, Toronto: Channel View Publications.
- Katz, J.J. and P. M. Postal (1967). *An Integrated Theory of Linguistic Descriptions*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Krashen, S. (1989). We acquire vocabulary and spelling by reading: Additional evidence for the input hypothesis. *Modern Language Journal* 73: 440-464.
- Lado, R. (1957). *Linguistics across Cultures: Applied Linguistics for Language Teachers*. Ann Arbor: University of Michigan Press.
- Lado, R. (1964). *Language Teaching*. New York: McGraw-Hill.
- Lafon, P. (1980). Sur la variabilité de la fréquence des formes dans un corpus. *MOTS, No. 1*: 128-165.
- Lakoff, G. (1987). *Women, Fire and Dangerous Things*. Chicago and London: The University of Chicago Press.
- Lam, P.Y.W. (2007). A corpus-driven lexico-grammatical analysis of English tourism industry texts and the study of its pedagogic implications in English for Specific Purposes. *Language and Computers. Vol. 61*, issue 1: 71-89.
- Leech, N. G. (1966). *English in Advertising: a Linguistic Study of Advertising in Great Britain*. London: Longman.
- Leech, N. G. (1980). *Explorations in Semantics and Pragmatics*. Amsterdam: John Benjamins.

- Leech, N. G. (1981). *Semantics*. 2nd edition. Penguin Books. Harmondsworth.
- Lewis, M. (1996). *The Lexical Approach. The State of ELT and a Way Forward*. Hove: Language Teaching Publications. (Прво издање 1993, репринт издање 1996.)
- Lewis, M. (2001). *Implementing Lexical Approach. Putting Theory into Practice*. Hove: Language Teaching Publications.
- Lewis, M., ed., (2000). *Teaching Collocation, Further developments in the Lexical Approach*. Hove: Language Teaching Publications.
- Lightbown, P.M. and N. Spada (2000). *How Languages are Learned*. Oxford and New York: Oxford University Press.
- Liu, J. and L. Han (2015). A corpus-based environmental academic word list building and its validity test. *English for Specific Purposes* 39: 1-11.
- Lyons, J. (1977). *Semantics*. Vol 1. Cambridge: Cambridge University Press.
- Lyons, J. (1990). *Semantics*. Vol 2. Cambridge: Cambridge University Press.
- McCarthy, M. and F. O'Dell (2007). *English Collocations in Use*. Cambridge: Cambridge University Press.
- McCawley, J. (1976). *Grammar and Meaning: Papers on Syntactic and Semantic Topics*. New York: New York: Academic Press.
- McEnery, T. and R. Xiao (2010). What corpora can offer in language teaching and learning? *Handbook of Research in Second Language Teaching and Learning Vol. 2* (ed. Hinkel, E.). London & New York: Routledge: 364-380.
- Mel'čuk, I. (1998). Collocations and lexical functions. *Phraseology. Theory, Analysis, and Applications* (ed. Cowie, A.) Oxford: Oxford University Press: 23-25.
- Nation, I. S. P. (2007). *Learning Vocabulary in Another Language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Nejgebauer, A. (1982). Odlike kolokacija u engleskom jeziku. *Zbornik radova Instituta za strane jezike i književnosti, Sv. 4*. Novi Sad: Filozofski fakultet: 339-349.
- Nesselhauf, N. (2003). The use of collocations by advanced learners of English and some implications for teaching. *Applied Linguistics*, 24: 223–24
- Nesselhauf, N. (2005). *Collocations in a Learner Corpus*. Amsterdam: John Benjamins.
- Newton, J. and I.S. P. Nation (1997). Vocabulary and teaching. *Second Language Vocabulary Acquisition* (eds. J. Coady and T. Huckin). Cambridge University Press, Cambridge: 238 – 254.
- Palmer, F.R. (1976). *Semantics – a new outline*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Palmer, F.R. (1981). *Semantics. 2nd edition*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Palmer, H. E. (1933). *Second Interim Report on English Collocations*. Tokyo: Kaitakusha.
- Pawley, A. and F.H. Syder (1983). Two puzzles for linguistic theory: native like selection and native like fluency. *Language and Communication* (eds. Richards, J. C. and R. W. Schmidt). London: Longman: 191-225.
- Pervaz, D. (1984-1985). O nekim kolokacijama sa pridevom težak. *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku, XXVII-XXVIII*, Novi Sad: 603 – 608.
- Pervaz, D. (1988). Kolokacija – od reči do termina. *Naučni sastanak slavista u Vukove dane 18/1*: 59-67
- Prčić, T. (2008). *Semantika i pragmatika reči*. Drugo, dopunjeno izdanje. Novi Sad: Zmaj.
- Schmitt, N. (2008). *Vocabulary in Language Teaching*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Schmitt, N. and M. McCarthy (1997). *Vocabulary: Description, Acquisition and Pedagogy*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Sinclair, J.M. (1966). Beginning of the Study of Lexis. *In Memory of J.R. Firth* (eds. C.E. Bazell et al.). London: Longman, 410-430.
- Sinclair, J.M. (1987). Collocation: A Progress Report. *Language Topics: Essays in Honour of Michael Halliday II* (eds. Steele, R. and T. Threadgold). Amsterdam: John Benjamins.
- Sinclair, J.M. (1991). *Corpus, Concordance, Collocation*. Oxford University Press, Oxford.

- Stojičić, V. (2010). *Teorija kolokacija*. Beograd: Zadužbina Andrejević.
- Stubbs, M. (2002). Two quantitative methods of studying phraseology in English. *International Journal of Corpus Linguistics* 7, 2. John Benjamins: 215-44.
- Swales, J. M. (1990). *Genre Analysis: English in Academic and Research Settings*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Thurlow, C. and A. Jaworski (2010). *Tourism Discourse – Language and Global Mobility*. Palgrave Macmillan.
- Urry, J. (1995). *Consuming Places*. London: Routledge.
- Van Roey, J. (1990). *French-English Contrastive Lexicology. An Introduction*. Louvain-la-Neuve. Peeters.
- Vuković-Vojnović, D. (2011). 'Low budget' and 'high season' – delve into the 'vast ocean' of collocations related to the language of tourism. *Zbornik radova sa Trećeg Kongresa Primenjena lingvistika danas – između teorije i prakse* (ur. Točanac, D. & Gudurić, S.). DPLS, Filozofski fakultet u Novom Sadu, Filološki fakultet u Beogradu: str. 397–406.
- Vuković-Vojnović, D. i M. Nićin (2011). 'Would you Care for a Drink?' – Polite Questions and Requests in the Cross-cultural Context of Tourism Industry. *The First International Conference on English Studies - Proceedings*, English Language and Anglophone Literatures Today (ELALT 1). Univerzitet u Novom Sadu: 355-362.

РЕЧНИЦИ ПУБЛИКОВАНИ НА ЋИРИЛИЦИ

- Милинковић, С., Пирошка Сегеди, П. и В. М. Тодоровић. (2009). *Латинско-српски речник*. Службени гласник РС

РЕЧНИЦИ ПУБЛИКОВАНИ НА ЛАТИНИЦИ

- Allen, R.E. ed. (1990). *The Concise Oxford Dictionary of English*. Oxford: Clarendon Press.
- Benson, M., Benson, E. and R. Ilson (1990). *Kombinatorni rečnik engleskog jezika*. Beograd: Nolit.
- Cambridge Dictionary* <<https://dictionary.cambridge.org/>>
- Cowie, A.P., Mackin, R., and McCaig, I.R. (1983). *Oxford Dictionary of Current Idiomatic English. Volume 2: Phrase, Clause & Sentence Idioms*. Oxford: Oxford University Press.
- Dignen, S., Crowther, J. and D. Lea (eds.) (2002). *Oxford Collocations Dictionary for Students of English*. Oxford: Oxford University Press.
- Hornby, A.S., Gatenby, E.V. and Wakefield, H. (1952). *The Advanced Learner's Dictionary of Current English*. Tokyo: Kaitakusha. Oxford University Press
- Hornby, A.S. and A. P. Cowie (1986). *Oxford Advanced Learner's Dictionary*. Oxford: Oxford University Press.
- Klajn, Ivan (1997). *Rečnik jezičkih nedoumica*. Čigoja štampa
- Rundell, M. (2002). *Macmillan Dictionary for Advanced Learners*. Macmillan Education. Online version (2009): <<https://www.macmillandictionary.com/>>
- Merriam Webster Dictionary* <<http://www.merriam-webster.com>>
- Online Collocation Dictionary* <<http://www.freecollocation.com/>>
- Oxford Advanced Learners Dictionary* <<https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/>>

ЕЛЕКТРОНСКИ ИЗВОРИ ЗА КОРПУС:

- Туристичка организација Велике Британије: <www.visitbritain.com>
- Туристичка агенција Thomson-Tui: <www.tui.co.uk>

Туристичка организација Србије: <www.serbia.travel>

Туристичка агенција *Контки*: <www.kontiki.rs>

ДОПУНСКИ ЕЛЕКТРОНСКИ ИЗВОРИ ЗА КОРПУС

Brigham Young Corpus <<https://corpus.byu.edu/bnc/>>

Corpus of Contemporary American English <<https://corpus.byu.edu/core/>>

ЕЛЕКТРОНСКИ АЛАТИ ЗА АНАЛИЗУ КОРПУСА:

Anthony, L. (2017). AntConc (Version 3.5.0) [Computer Software]. Tokyo, Japan: Waseda University. <<https://www.laurenceanthony.net/software>>

TermoStat Web 3.0. <http://termostat.ling.umontreal.ca/index.php?lang=en_CA>

Биографија аутора

Драгана Вуковић Војновић рођена је 15. 01. 1970. у Новом Саду, Р. Србија. Завршила је Карловачку гимназију, а потом дипломирала Енглески језик и књижевност 1993. на Филозофском факултету, Универзитета у Новом Саду. Године 2002. стиче звање магистра на Филолошком факултету, Универзитета у Београду, одбранивши магистарски рад на тему *'Садашњи перфекат (present perfect) и садашњи перфективни прогресив (present perfect progressive) и њихови еквиваленти у српском језику'* под менторством др Иване Трбојевић Милошевић. Од 1995. запослена је као наставник страног језика на Природно-математичком факултету, Универзитета у Новом Саду. У почетку предаје студентима свих модула ПМФ-а, а потом се усмерила на наставу енглеског језика за студенте туризма и хотелијерства и држи предавања на основним и мастер студијама. Објавила је универзитетски уџбеник под насловом *English for Specific Purposes: Tourism and Hospitality* 2010. године у издању ПМФ-а, Нови Сад. Од 2007. до 2012. била је Руководилац Центра за стране језике струке, ДГТХ, ПМФ, који је успешно обучио неколико генерација полазника за стицање међународно признатих сертификата (*LCCI International Qualifications*). Поред наставе, активна је и на пољу научног рада, редовно учествује на међународним конференцијама и објављује радове из области примењене лингвистике, енглеског језика струке, енглеског језика туризма, контрастивне анализе енглеског и српског језика, академског писања, наставе страног језика на факултету, прагматике и интеркултуралности. Активна је на пољу међународне сарадње, а редовно присуствује семинарима професионалног и стручног усавршавања. Члан је стручних асоцијација ДПЛС-*ALAS*, ДСЈКС и *ELTA*. Течно говори енглески и француски језик, има основно знање немачког. Удата је, мајка две кћерке.

Прилог 1.

Изјава о ауторству

Име и презиме аутора: Драгана Вуковић Војновић
Број досијеа: 16027/ Д

Изјављујем

да је докторска дисертација под насловом

КОНТРАСТИВНА АНАЛИЗА КОЛОКАЦИЈА ПРИДЕВ + ИМЕНИЦА И ИМЕНИЦА + ИМЕНИЦА У КОРПУСУ ТЕКСТОВА ИЗ ОБЛАСТИ ТУРИЗМА НА ЕНГЛЕСКОМ И СРПСКОМ ЈЕЗИКУ

- резултат сопственог истраживачког рада;
- да дисертација ни у целини ни у деловима није била предложена за стицање дипломе студијских програма других високошколских установа;
- да су резултати коректно наведени и
- да нисам кршио/ла ауторска права и користио/ла интелектуалну својину других лица.

Потпис аутора

У Београду, _____

_____

Прилог 2.

Изјава о истоветности штампане и електронске верзије докторског рада

Име и презиме аутора: Драгана Вуковић Војновић

Број досијеа: 16027/ Д

Студијски програм: Језик, књижевност, култура

Наслов рада: КОНТРАСТИВНА АНАЛИЗА КОЛОКАЦИЈА *ПРИДЕВ* + *ИМЕНИЦА* И *ИМЕНИЦА* + *ИМЕНИЦА* У КОРПУСУ ТЕКСТОВА ИЗ ОБЛАСТИ ТУРИЗМА НА ЕНГЛЕСКОМ И СРПСКОМ ЈЕЗИКУ

Ментор: др Ивана Трбојевић Милошевић, ванредни професор, Универзитет у Београду, Филолошки факултет

Изјављујем да је штампана верзија мог докторског рада истоветна електронској верзији коју сам предао/ла ради похрањивања у **Дигитални репозиторијум Универзитета у Београду**.

Дозвољавам да се објаве моји лични подаци за добијање академског назива доктора наука, као што су име и презиме, година и место рођења и датум одбране рада.

Ови лични подаци могу се објавити на мрежним страницама дигиталне библиотеке, у електронском каталогу и у публикацијама Универзитета у Београду.

Потпис аутора

У Београду, _____

_____

Прилог 3.

Изјава о коришћењу

Овлашћујем Универзитетску библиотеку „Светозар Марковић“ да у Дигитални репозиторијум Универзитета у Београду унесе моју докторску дисертацију под насловом:

КОНТРАСТИВНА АНАЛИЗА КОЛОКАЦИЈА ПРИДЕВ + ИМЕНИЦА И ИМЕНИЦА + ИМЕНИЦА У КОРПУСУ ТЕКСТОВА ИЗ ОБЛАСТИ ТУРИЗМА НА ЕНГЛЕСКОМ И СРПСКОМ ЈЕЗИКУ

која је моје ауторско дело.

Дисертацију са свим прилозима предао/ла сам у електронском формату погодном за трајно архивирање.

Моју докторску дисертацију похрањену у Дигиталном репозиторијуму Универзитета у Београду, и доступну у отвореном приступу, могу да користе сви који поштују одредбе садржане у одабраном типу лиценце Креативне заједнице (Creative Commons) за коју сам се одлучио/ла:

1. Ауторство (CC BY)
2. Ауторство – некомерцијално (CC BY-NC)
3. Ауторство – некомерцијално – без прерада (CC BY-NC-ND)
4. Ауторство – некомерцијално – делити под истим условима (CC BY-NC-SA)
5. Ауторство – без прерада (CC BY-ND)
6. Ауторство – делити под истим условима (CC BY-SA)

(Молимо да заокружите само једну од шест понуђених лиценци.
Кратак опис лиценци је саставни део ове изјаве).

Потпис аутора

У Београду, _____

_____

1. **Ауторство.** Дозвољаваате умножавање, дистрибуцију и јавно саопштавање дела и прераде, ако се наведе име аутора на начин одређен од стране аутора или даваоца лиценце, чак и у комерцијалне сврхе. Ово је најслободнија од свих лиценци.

2. **Ауторство – некомерцијално.** Дозвољаваате умножавање, дистрибуцију и јавно саопштавање дела и прераде, ако се наведе име аутора на начин одређен од стране аутора или даваоца лиценце. Ова лиценца не дозвољава комерцијалну употребу дела.

3. **Ауторство – некомерцијално – без прерада.** Дозвољаваате умножавање, дистрибуцију и јавно саопштавање дела, без промена, преобликовања или употребе дела у свом делу, ако се наведе име аутора на начин одређен од стране аутора или даваоца лиценце. Ова лиценца не дозвољава комерцијалну употребу дела. У односу на све остале лиценце, овом лиценцом се ограничава највећи обим права коришћења дела.

4. **Ауторство – некомерцијално – делити под истим условима.** Дозвољаваате умножавање, дистрибуцију и јавно саопштавање дела и прераде, ако се наведе име аутора на начин одређен од стране аутора или даваоца лиценце и ако се прерада дистрибуира под истом или сличном лиценцом. Ова лиценца не дозвољава комерцијалну употребу дела и прерада.

5. **Ауторство – без прерада.** Дозвољаваате умножавање, дистрибуцију и јавно саопштавање дела, без промена, преобликовања или употребе дела у свом делу, ако се наведе име аутора на начин одређен од стране аутора или даваоца лиценце. Ова лиценца дозвољава комерцијалну употребу дела.

6. **Ауторство – делити под истим условима.** Дозвољаваате умножавање, дистрибуцију и јавно саопштавање дела, и прераде, ако се наведе име аутора на начин одређен од стране аутора или даваоца лиценце и ако се прерада дистрибуира под истом или сличном лиценцом. Ова лиценца дозвољава комерцијалну употребу дела и прерада. Слична је софтверским лиценцама, односно лиценцама отвореног кода.